

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slektshistorielag

Nr. 2 - 2017

27. årgang

«Parti fra Ringerike», malt av G. A.

Hringariki

Medlemsblad for Ringerike Slettshistorielag

27. årgang

Redaksjon

Nils Elsrud

Sten Høyendahl

Tom Larsen

Ole E. Yttri

Marte Inger Stubberud
(nettsideansvarlig)

Ringerike Slettshistorielag ble startet 7. februar 1985, og har rundt 200 medlemmer. Medlemskontingenten er kr 300 pr år. Medlemmene får tilsendt Hringariki to ganger i året, og det arrangeres jevnlig foredrag og kurs i Svenskestua på Ringerikes Museum.

Laget disponerer lokaler på Veien gamle skole, og har der en samling av bøker og tidsskrift mv. Navnet Hringariki ble patentert i 2000.

Vår hjemmeside er:

<http://www.ringerike-slettshistorielag.com>

Medlemskap tegnes hos Nils Elsrud,
Paasche Aasens vei 26, 3514 Hønefoss.
Tlf. 915 66 980.

Artikler til Hringariki sendes: sten.hoyendahl@gmail.com

Postadresse: Sten Høyendahl, Hårumsbyen i Hole,
Vollgata 74, 3512 Hønefoss
Tlf. 902 09 842.

Forsiden:

«Parti fra Ringerike» - trolig malt ved Killingstrømmen
sør i Sperillen. Foto: Tom Larsen.

Nr. 2 - 2017

Innholdsfortegnelse

Side	
2	Fra redaksjonen: Den som ser seg attende, blir til stein
2	Ny utgivelse - lagtingsreferater relatert til Ringerike, 1701-1710
3	Sten Høyendahl To brødre fra Tyristrand til Minnesota
9	Nils Elsrud Helge Gunbjørnsen Tytodden
10	Av Eyvind Fjeld Halvorsens upubliserte arbeider: Opplysninger om Samsjøen
15	Tom Larsen Et maleri med parti fra Ringerike
16	Sten Høyendahl Et ukjent brev fra 1300-tallet om jordegods i Ytre Soknedalen
21	Else Marie Abelgård og Gunn Karin Wühn Lærer Erik Nilsen Vikers søsken
24	Nils Elsrud Barnemord på Semmen i 1680-årene
27	Nils Elsrud Om husmannens kår
30	Sten Høyendahl Ringerikinger i de eldste tingbøkene for Hadeland (2)
37	Kari Telste Tatt av kjærlighetens underbare strøm - anmeldelse av Anne Sofie Hvals bok «Kjærlighetens underbare strøm»
38	Tom Larsen Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1879)
45	Sten Høyendahl En moderne slektsbok - anmeldelse av Gudmund Bakkes bok «Slekta vår»
46	Sten Høyendahl Også Unn Fjell var Paal Søhols barnebarn
52	Sten Høyendahl Ringerikinger viet i Christiania. Del 3: 1836-1840
64	Jørgen Rytterager på Storøya og hans slekt - et tillegg
68	Arvid Kjølstad Minner fra Holleia
70	Sten Høyendahl Mjølne-Ragnhild på Holleia - fire steiner med samme navn
20	Dagbladet (Nordisk Tidende, 17. august 1894) - om gravfred
26	Aftenposten, 8. januar 1889 - om heis i Krokkleiva
45	Ringeriges Ugeblad, 3. august 1877 - om fyrstebesøk i Hønefoss
51	Norske Intelligenz-Seddeler, 4. april 1804 - om bortrømte tyver
51	Ringeriges Ugeblad, 21. september 1854 - om en innleggsgutt
51	Ringeriges Ugeblad, 5. oktober 1854 - om en etterlyst ektemann
63	Arbeider-Foreningernes Blad, 19. januar 1850 - bekjentgjørelser
66	Den Norske Rigstidende, 23. mars 1826 - om drukningsulykker
67	Fra bokhyllene - fra Johan S. Welhavens <i>Reisebilleder og Digte</i>

Den som ser seg attende, blir til stein

Dét hevder hovedpersonen Salim Mahmood i Kjartan Fløgstad's mer eller mindre uleselige roman *Det 7. klima* fra 1986. Vi som driver med lokalhistorie og slektsgransking erklærer oss sterkt uenige, selv om vi har en mistanke om at forfatterens eget syn er noe mer nyansert. De som ser seg tilbake og går inn i gammelt kilde-materiale, har gjort helt andre erfaringer. I retts-protokollene har vi møtt våre forfedre i dramatiske situasjoner der bøddelens øks glimter i bakgrunnen, og vi får medfølelse både med skyldige og uskyldige i store som i små saker. Og det var altså vi som skulle forvandles til stein?

Ann Johnson fra Minnesota besøkte i sommer sine slektninger på Heieren på Tyristrand. Hun er oldebarn av Erik Narvesen Heieren, som sammen med broren Ole i 1867 emigrerte til Amerika. Hun har kartlagt samtlige av brødrenes etterkommere. Sten Høyendahl har fått tilgang til hennes papirer, som gir oss innblikk i brødrenes nye liv i i Minnesota.

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen (1922-2013) har publisert et stort antall lokalhistoriske artikler med utgangspunkt i middelalderen og 1600-tallet. Han har også etterlatt seg flere artikler som ikke er trykt, men som med hans samtykke er spredt blant historisk interesserte på Ringerike. Vi har fått arvingenes tillatelse til å trykke noen av disse, og begynner med en historisk oversikt om Samsjøen i Ytre Ådalen.

Sten Høyendahl har funnet en avskrift av et brev om jordeiendomsforhold i Ytre Soknedalen på Magnus Erikssons tid, et brev som forteller om et oppsiktsvekkende stort jordegods

samlet på en hånd. Han skriver også om Unn Fjell, en gårdbrukerenke i 1620-årene som kan knyttes til den eldste Søhol-slekta på Røyse. I tillegg har han tatt for seg vielser i Christiania i perioden 1836-40, og har funnet 31 menn og 17 kvinner fra Ringerike som inngikk ekteskap i hovedstaden.

Else Marie Abelgård og Gunn Karin Wühn ser på en lærer i Ådalen og hans etterkommere. En av sønnene bosatte seg i Finland og stiftet familie der.

Nils Elsrud skriver om en barnemorderske fra Ådalen i 1680-årene. Han har også to korte artikler om thranitterbevegelsen på Ringerike, der mange ble dømt til lange fengselsstraffer. Vi skal videre til Hønefoss distriktsfengsel og se på fangeprotokoller fra 1879, avskrevet av Tom Larsen, som også har funnet et maleri fra Sperillen på et bruktmarked i Oslo.

Til slutt går vi inn på Holleia, der P. Chr. Asbjørnsen i 1840-årene gikk på jakt. Sør for Asksetra kom han til en diger rullestein, en offerstein som ble kalt Mjølne-Ragnhild. Dét navnet skulle vise seg å bli populært, og i dag kjenner vi fire store steiner på Holleia som har dette navnet. Ved hjelp av lokale krefter har vi klart å spore opp alle disse. Men det store spørsmålet står fortsatt ubesvart: hvem var egentlig denne Ragnhild?

Vi har også fått opptegnelser etter Arvid Kjølstad (1902-1998) fra Smedsrud. Her forteller han om sine barndoms turer på Holleia, og ingen kjente vel så mange stedsnavn i marka som han, navn man aldri finner på noe kart!

Ny utgivelse - lagtingreferater relatert til Ringerike, 1701-1710

Som tidligere anført er bare et fåtall av protokollene for Christiania lagting i 1600-årene oppbevart, men fra begynnelsen av 1700-tallet er det ikke lenger noen lakuner. Lagtingsprotokoll A9 omfatter perioden 1701 til 1710, og Sten Høyendahl har transkribert samtlige 37 saker med tilknytning til Ringerike. Lagtinget er i hovedsak de velstående's boltreplass, og den mindre bemidlede mann og kvinne møter stort sett her når de har gjort noe galt - og da noe som i verste fall kan medføre dødsstraff.

Alle saker som berører Ringerike er kort beskrevet i et vedlegg, der det også er gjort henvisning til hjemtingsdommen som ligger til grunn for behandling i lagmannsretten.

Heftet er på 95 sider med person- og stedsnavnsregister i tillegg, og vil etter hvert bli lagt ut på lagets nettsider. Det blir også trykt et lite opplag i samme format som eldre utgaver av Hringariki. For papirutgaven er prisen kr 150 - og kr 100 for våre medlemmer.

To brødre fra Tyristrand til Minnesota

Sommeren 1867 reiste brødrene Ole og Erik Narvesen fra Tyristrand til Kristiania, og gikk 6. juni om bord i skipet *Erna*. Halvannen måned senere, 18. juli, ankom de Quebec i Canada.

av Sten Høyendahl

Ole og Erik var gårdmannssønner fra Heieren, og i utgangspunktet heldigere stilt enn de fleste utvandrene fra Norge. Ole var 29 og Erik 25 år gamle ved utreisen, og deres foreldre var Narve Nubsen (1787-1870) og Helle Aslesdatter (1800-1872) på Heieren. Narve Nubsen var gårdmannssønn fra Pjåkerud, og hadde på sine eldre dager - i 1854 - kjøpt Heieren. Helle var gårdmannsdatter fra Hvam i Sylling.

Heieren var nå delt mellom Nub og Andreas, de to eldste brødrene på gården. Ole og Erik hadde trolig med seg noe startkapital til den nye verden.

Fra Iowa til Minnesota

Fra Quebec dro de til Colmer i Winnishiek County, Iowa, hvor de oppholdt seg et par år. I 1870 kom de begge til Baxter Township i den vestlige delen av Minnesota, omtrent 15 kilometer vest for byen Montevideo. Her fylte de ut en *claim*, og dro tilbake til Winnishiek for å få flere derfra til å følge seg.

At det ble Minnesota, var neppe noen tilfeldighet - det var her et stort antall nordmenn slo seg ned. Sommeren 1869 hadde flere norske bosatt seg ved bredden av Lac qui Parle

Alle opplysninger om Ole og Eriks opphold i Amerika er basert på et arbeid av **Ann Johnson**, som sist sommer besøkte sine slektninger på Heieren. Hun har kartlagt samtlige etterkommere av Ole og Erik fram til våre dager. Fødsels- og dødsdatoer er i stor grad kontrollert på nettstedene *Findagrave* og *Familysearch*.

Ann Johnson (født 1947 i Montevideo) bor i Tonka Bay, Minnesota, og er dattersønns datter av Erik Narvesen. Det er naturlig nok oldefarens slekt som hun forteller mest om. Hun bygger delvis på en bok av Mrs. H. B. Froiland: *Our Saviour's Lutheran Church of Baxter Township's Centennial Book (1870-1970)*, men også flere av hennes slektninger har bidratt med å nedtegne familiehistorien.

Erik og Bertha Heieren sammen med sine yngste barn, Mabelle og Oscar, noe før 1900. Foto i privat eie.

River, og i 1872 ble Lac qui Parle County etablert med Baxter Township innenfor grensene. Fylket grenser i vest mot Sør-Dakota. Det noe spesielle navnet stammer fra dakotaindianerne - «sjøen som snakker». Årsaken skal være at tusenvis av gjess og andre trekkfugler hver vår og høst flyr over sjøen.

Lac qui Parle County hadde i 2014 en befolkning på 6800, mens noe over 200 personer bor i Baxter Township.

Kart over USA med delstaten Minnesota uthevet.

Kart over Minnesota med Lac qui Parle County uthevet.
Begge illustrasjoner: Wikipedia.

Ole og Astrid Heieren. Foto i privat eie.

Nybyggerne hadde harde år foran seg, og trolig måtte de bo i vognene sine før de fikk satt opp hus. Landskapet vest i Minnesota var værhardt med tornadoer og hagl- og snøstormer, og ofte oppsto prairiebranner. Sykdom på avlingene forekom også jevnlig.

Bare få år tidligere raste den amerikanske borgerkrigen, og mange norske lå igjen på slagmarken. Et indianeropprør brøt ut i Minnesota i 1862, og flere norske nybyggere ble overfalt og drept i sine hjem. Men dette var naturlig nok en kamp som indianerne var dømt til å tape. Myndighetenes hevn ble grusom.

I Baxter Township

Erik giftet seg høsten 1872 med Bertha Karine Amdahl. Han hadde valgt å bosette seg ved Three Mile Creek, en bekk gjennom Baxter Township, og fikk 30. august 1872 sitt U.S. Homestead Patent på 160 acres prærieland (en acre er 4,0469 dekar).

Ole giftet seg sommeren 1873 med Astrid, Berthas eldre søster. Aldersforskjellen var betydelig - hun var elleve år yngre enn ham. Ole fikk 20. juni 1873 Homestead Patent på 157,87 acres, ikke langt fra Eriks land.

Bertha og Astrid var døtre av Cornelius Vilumsen Amdahl og hans kone Sonnov fra Sand i Ryfylke, som hadde emigrert i 1861. Cornelius døde under overfarten til Quebec, og Sonnov og hennes barn bodde nå i Baxter Town-

ship. Hun giftet seg ikke igjen, men klarte likevel i 1882 å tilegne seg land i Baxter Township etter Homestead Patent.

Cornelius Amdahl hadde en fattigslig bakgrunn som fisker, og det ble lagt merke til at to brødre fra en gård tok seg kvinner med langt lavere sosial bakgrunn. Slikt var ikke akseptert i det sterkt klassesdelte norske samfunnet, og Bertha hadde ofte sagt til sine barn at det bare var i Amerika at slike ekteskap kunne inngås. Erik skal ha reagert sterkt på at familien i Norge mislikte hans valg av kone.

Kirken reises

Mange av nybyggerne var strengt religiøse, og merket snart behovet for en kirke i lokalmiljøet. Alle vielser i Baxter Township foregikk uten-dørs i Simpson Grove på settleren Peter Simpsons eiendom, mens andre seremonier ble holdt i skogen eller i husene ved Lac qui Parle River. Dette måtte selvsagt i lengden bli uholdbart.

Ole og Erik tok på seg flere kirkelige verv, og var blant de ivrigste forkjemperne for bygging av kirken. Dette tok sin tid, men Our Saviour Lutheran Church sto ferdig i 1891.

De siste årene

Ole døde høsten 1894 i Baxter Township, og ble bare 56 år gammel. Astrid overlevde ham med nesten et halvt århundre. Hun døde først i 1938, like etter at hun hadde fylt 89 år.

Erik og Berthas bibel, trykt i 1858 - foto i privat eie.
Teksten er:

Erik N. Heieren
Berthe Karine Cornelius datter
Ingik i Egteskabets bindelse
den 27de Oktober (1872), Og vor Søn
Nicolai Eriksen Heieren,
født den 6de September (1873)
og Döbt af Pastor Solset ved
Lacqui Parle den 26de Oktober
Samme Aar.
Hilda Sesseillie Eriksdatter
Heieren er Födt den 3de Mai
1875 og Döbt den 7 Juni
Same Aar af Pastor Solset.
Karl Selmer, Eriksen (1877).
Heieren, er Födt den 15 Septem.
Emma Berthine Eriksdatter
Heieren Födt 14de August 1879

I 1897 var Erik 56 år gammel, og dro til Norge på besøk. Han ble der vinteren over, da han ville hjem igjen for å ta seg av gårdsbruket. Familien i Amerika kunne fortelle at han alltid hadde snakket om å vende tilbake til Norge, men etter denne turen nevnte han aldri dette mer.

Bertha døde våren 1907. Erik begynte å dra på årene, og i 1914 overlot han farmen til søn-

nen Oscar. Han døde sommeren 1919 i Baxter Township, 74 år gammel.

Alle Eriks og Oles barn ble født i Baxter Township. Ole hadde seks barn som vokste opp, mens to døde som barn. Alle Eriks ni barn oppnådde voksen alder, og åtte av dem fikk etterkommere. Det er altså svært mange amerikanere i dag som stammer fra Heieren på Tyristrand.

Det var mange nordmenn i den vestre delen av Minnesota, og vi legger merke til at alle Ole og Eriks barn giftet seg med norskættede - men med ett unntak: Eriks datter Clara Othilia valgte den svenskættede Oscar F. Hawkinson. Ord-taket om at like barn leker best har nok mye for seg.

Også i neste generasjon er det norskættede som foretrekkes om ektefeller, men nå er også folk av annen nasjonalitet inne i bildet. Vi finner her navn som Jeffries, Hicks, Kelley, Nichol, Gatzke, Quinn, Kirschenmann, Marusa og Connor.

En brorsønn fra Heieren til Minnesota

Nub Narvesen (1832-1887), Ole og Eriks eldste bror, hadde fått Øvre Heieren til bruk. Han var gift med Gunhild Olsdatter Kittelsby fra Soknedalen. Sønnen Christian, født 1. mai 1881, flyttet til Clearbrook, Minnesota og giftet seg med Kari (Carrie) Pedersdatter «Farden», angitt født 3. juli 1888 og kanskje med slektsnavn fra Færdén i Haug? Noen Kari Pedersdatter med denne fødselsdatoen kan imidlertid ikke sees i Norderhov.

Ifølge folketellingen 1910 holdt Christian og Kari til i Beltrami, Minnesota, og tellingene for 1920, 1930 og 1940 viser at de bodde i Helga Township, Hubbard, Minnesota. Også de brukte navnet Heieren, og har et stort antall etterkommere.

Christian Heieren avgikk 14. november 1956 ved døden i Rosby, Hubbard, mens Kari døde 16. april 1967 i Beltrami.

Ole Andreassen vendte tilbake

Andreas Narvesen (1834-1922), den nest eldste broren, overtok Nedre Heieren. Hans sønn Ole Andreassen, som var født i 1874, reiste til Amerika i 1890-årene, men kom tilbake etter ti år for å overta farsgården.

Andreas Narvesen hadde i 1901 overdratt gården til yngstesønnen Kristian, men denne døde kort etter, og Ole satt på Nedre Heieren til sin død i 1960.

Ole Narvesens barn og barnebarn rundt 1925. I første rekke: Leo og Warena Borgendale (barn av datteren Othelia), ukjent, Orville Heieren (sønn av Martin Heieren), Katherine og Emil Heieren (barn av Edward Heieren). I annen rekke: ukjent, Harvey Sundt (sønn av Sena Sundt), ukjent, ukjent, Angie Heieren (datter av Martin Heieren), Othelia Borgendale (Oles datter), ukjent, Lizzie Heieren (gift med Martin Heieren), Sena Sundt (Oles datter), Martin Heieren (Oles sønn), John A. Sundt (gift med Sena), ukjent, Louis Borgendale (gift med Othelia). Foto i privat eie.

Ole Narveson Heieren, f. 1838 19/9 Tyristrand, død 1894 11/9 i Baxter Township, Minnesota (MN)
g. (1873 14/6) Astrid Amdahl, f. 1849 23/10 Sand, Rogaland, død 1938 16/12 i Baxter Township

Barn:

1. Hans Nicolay Olson Heieren, f. 1874 11/1, død 1956 9/3, Big Stone County (MN)
g. Anna Mary Larson, f. 1873 4/9 i Minnesota, død 1918 14/11 i Baxter Township
Ingen barn - de bodde i Baxter Township.
Anna Mary var datter av John B. Larson, som allerede i 1870 hadde slått seg ned i Baxter Township.
2. Sena Karoline Heieren, f. 1876 4/2, død 1963 16/1, Thief River Falls, Pennington County (MN)
g. (1900) John A. Sundt, f. 1872 24/3 i Norge, død 1946 25/4, Thief River Falls
Ett barn - bopel 1910, -20: Silvertown, Pennington Co., 1930: Thief River Falls
3. Martin Alfred Olson Heieren, f. 1878 12/6, død 1935 31/5 i Baxter Township
g. (1901 9/10) Elizabeth Bertine Jacobson, f. 1882 22/7 i Minnesota, død 1965 4/7, Dakota County (MN)
Ni barn - bopel 1910: Baxter Township, 1930: Montevideo (MN)
4. Oscar Anton Heieren, f. 1881 19/2, død 1892 19/5
5. Othelia Annette Heieren, f. 1883 23/9, død 1960 27/7 i Dawson, Lac qui Parle Co.
g. (1902 9/1) Louis Borgendale, f. 1875 7/10 i Chippewa (MN), død 1960 13/8 i Lac qui Parle Co.
Tolv barn - bopel 1905, -40: Lac qui Parle Township
6. Paul Edvard Heieren, f. 1886 30/5, død 1886 13/6
7. Edward Olson Heieren, f. 1887 24/3, død 1955 21/7 i Thief River Falls, Pennington Co.
g. (1913 24/12) Clara Fosholm, f. 1894 11/1 i Walsh, Nord-Dakota, død 1989 15/12, Nord-Dakota
Tre barn - bopel 1920, -30, -40: Silvertown, Pennington Co.
Clara var datter av Hans Andreas Iversen Fosholm fra Ådalen, som 1887 10/6 seilte til Boston, og senere giftet seg med Karoline Helseth. Hans Fosholm var født 29. mai 1862 i Ådalen, og foreldrene var Iver Halvorsen og Inger Andersdatter på Vollen, som senere kom til Fosholm. Hans Fosholm døde 1941 26/6 i Marshall (MN).

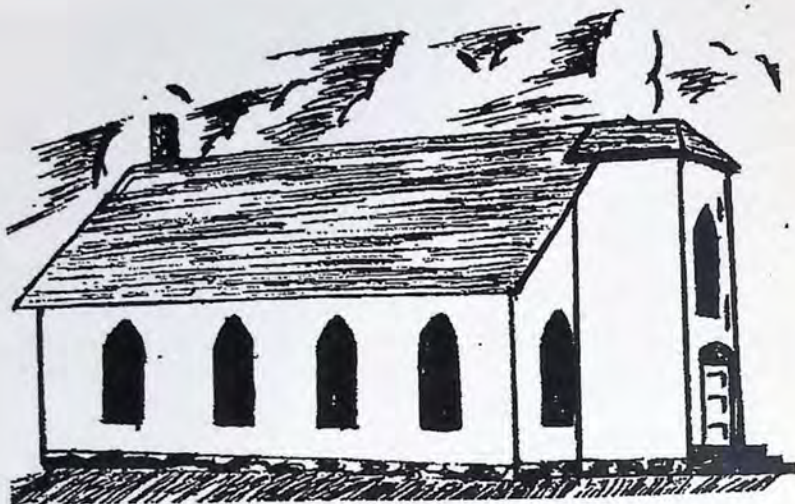
Erik og Bertha Heierens syv eldste barn, noe før 1900. Foran: Anna (Christiana), Hans Nicolai, Clara og Carl. Bak: Peder, Emma og Hilda. Foto i privat eie.

8. Christian Bernhard Olsen Heieren, f. 1889 29/12, død 1974 28/3 i Dawson, Lac qui Parle Co.
g. (1912 17/4) Bertha C. Agre, f. 1893 12/3 i Norge, død 1990 19/11 i Dawson
Tre barn - bopel 1920, -30, -40: Baxter Township. De overtok etter hvert Ole Narvesons farm.

Erik Narveson Heieren, f. 1843 15/4 Tyistrand, død 1919 14/6, Baxter Township (MN)
g. (1872 27/10) Berthe Karine Amdahl, f. 1855 20/5 i Sand, Rogaland, død 1907 18/3, Baxter Township

Barn:

1. Nicolai Erikson Heieren, f. 1873 6/9, død 1942 14/2, Swift Current, Saskatchewan, Canada
g. (1899) Maria Emelia Skrukkerud, f. 1872 11/2 i Fillmore County (MN), død 1943 10/5, Saskatchewan
Åtte barn - bopel 1910: Baxter Township, der de bodde til 1913, da de flyttet til en farm i Saskatchewan.
2. Hilda Sesseillie (Cecilie) Heieren, f. 1875 3/3, død 1939 3/7, Lac qui Parle
g. (1897 26/5) Nels Iver Giere, f. 1867 21/3, død 1956 22/8, Chippewa
Fem barn - bopel 1900: Sparta Township, Montevideo (MN), 1910, -30, -40: Camp Release Township, Lac qui Parle Co.
3. Carl Selmer Heieren, f. 1877 15/9, død 1930 26/10, Baxter Township
g. (1908 10/6) Louise Helena Simpson, f. 1886 19/5 i Lac qui Parle Co., død 1965 8/8, Chippewa
Tre barn - bopel 1930: Baxter Township - farmer i Baxter Township.
Louises far, Peter Simpson, var født i Norge, og utvandret i 1862 til Amerika. Han deltok i borgerkrigen i 82. Illinois' 1. kompani, og kom i 1870 til Lac qui Parle, der han i 1872 og 1876 ble valgt til sheriff.

Kirken i Baxter Township, tegnet i 1882. Tårnet ble påbygd senere.

4. Emma Bertherine Heieren, f. 1879 14/8, død 1955 18/1, Minneapolis
g. Levi O. Robertson, f. 1873 4/4 i Minnesota, død 1944 11/11, Brooklyn Township, Hennepin Co.
To barn - bopel 1910: Thief River Falls, Pennington Co. - 1920, -40: Brooklyn Township - skal også ha hatt en grønnsakfarm i Osseo (MN).
Levi Robertsons foreldre, Ole L. og Mary f. Sorenson, begge født i Norge, bodde 1875 i Riverside, Lac qui Parle Co. Ole, som under borgerkrigen hadde vært med i 38. og 34. Iowa Regiment, ble i 1875 valgt til sheriff i Lac qui Parle County.
5. Christiana Mathia Heieren, f. 1881 29/5, død 1964 11/11, Mott, Nord-Dakota
g. (1915 28/9) John M. Johnson, f. 1880 6/2 i Minnesota
Fire barn - bopel: 1930, -40: Merrill Township, Hettinger, Nord-Dakota - de bodde på en farm ved Mott.
6. Peder Alfred Heieren, f. 1883 16/4, død 1936 6/8, Malung, Roseau County (MN)
g. (1911 22/1) Annette Berget, f. 1889 15/8 i Boyd, Lac qui Parle Co., død 1954 23/3, Crookston, Polk County (MN)
Annette bodde i 1900 og 1910 med foreldrene Peter Hanson og Marit Berget i Baxter Township.
Tre barn - bopel 1920, -30: Mickinock, Roseau Co. - tidligere farmer i Baxter Twp.
7. Clara Othilia Heieren, f. 1885 10/8, død 1950 30/12, Parkers Prairie, Alexandria, Douglas Co. (MN)
g. (1917 22/12) Oscar F. Hawkinson, f. 1886 30/5 i Eastern Township, Otter Tail (MN), død 1948 16/2, Parkers Prairie, Otter Tail
Ett barn - bopel: 1920, -30, -40: Eastern Township, Otter Tail - farmer, Parkers Prairie
8. Oscar Alfin Heieren, f. 1888 1/3, Baxter Township, død 1948 28/3, Chippewa
g. (1927 2/3) Ella Josephine Mork, f. 1890 11/9, Baxter Township, død 1984 4/8, Montevideo
To barn - bopel: 1930, -40: Baxter Township - bodde i Erik Heierens farm, Baxter Twp.
9. Mabelle Alma Heieren, f. 1891 26/10, død 1944 29/8, Minneapolis - ugift, bodde i Minneapolis

Kilder

Johnson, Ann: Arbeidsnotat uten tittel, 136 sider.

Lac Qui Parle County MN. *Genealogy and History*. Nettutgave. Copyright Genealogy Trails 2017.

Heim og folk i Ådal

Helge Gunbjørnsen Tytodden

Helge Gunbjørnsen Tytodden var en av de mest aktive under hattemakerkrigen i Hønefoss i 1851. Han var medlem av Ytre Ådal arbeiderforening, og ble dømt til streng fengselsstraff av kommisjonen som ble nedsatt etter arbeideropprøret.

av Nils Elsrud

Helge ble født 26. februar 1819 på Ramstad i Sigdal. Han meldte utflytting til Christiania i 1841, men kom etter hvert til Ringerike. Foreldrene var Gunbjørn Helgesen Ramstad (f. ca. 1795) og Live Thorsdatter (f. ca 1792), som ble viet 29. mai 1817.

Helge giftet seg 29. desember 1845 i Norderhov kirke med Mari Henriksdatter Tytodden, født 14. november 1824 i Tytodden og døpt 26. desember i Norderhov kirke. Hun var datter av Henrik Olsen Tytodden (1795-1840) og Olia Andersdatter Tytodden (f. 1802), og ble konfirmert 6. oktober 1839 i Norderhov kirke.

Familien bosatte seg som selveiere i Tytodden, som tidligere var en plass under Grønvold i Ådal. Helge ble regnet som en av Ringerikes sterkeste karer sammen med Iver Øien.

Hattemakerkrigen

Marcus Thrane og flere andre ledere i arbeiderforeningene ble arrestert sommeren 1851, og den lokale lederen, hattemaker Halsten Knudsen, samlet folk i Ådalen til protest. Slik startet det som senere er kjent som hattemakerkrigen. Her var Helge en aktiv kar, og i det hissige håndgemenget som fulgte etter at Knudsen ble arrestert ved Hønefossen, sprang han og Anders Larsen Sundløkken fram. Anders brøt opp politibetjentens fingre, og Helge trakk Knudsen med seg.

De to karene eskorterte så hattemakeren hjem. Litt etter ble Knudsen pågrepet sammen

med Elling Olsen Semmen, Fredrik Jørgensen Hvalseie og Helge Tytodden, og ført til arresten i Christiania.

Helge dør

I 1854 ble Helge dømt av kommisjonen etter kapitel 9, § 30, for forbrytelse mot offentlig myndighet. Det var befrielsen av hattemakeren som var årsaken til at denne paragrafen ble brukt, og som førte til syv års straffarbeid.

Helge druknet 14. juli 1854 i Juveren, før saken kom opp i høyesterett. Han ble gravlagt 17. juli ved Norderhov kirke. I ministerialboka bekreftes det at han druknet, men ikke hvordan. Det har versert forskjellige forklaringer på drukningsulykken, Noen steder står det å lese at han druknet under tømmerfløting, mens Arbeiderforeningernes Blad 28. juli 1854 har en helt annen forklaring:

En af de i Arbeidersagen Anklagede, Helge Tytodden, er ved Døden afgaaet. For et par Maaneder siden blev han, som bekjendt, indsat i Arrest paa Ringerike. Af Lensmanden fik han forrige Uge Tiladelse til at bade sig i et i Nærheden værende Kjær, der var opfyldt med Aalegræs. I dette Græs blev han saaledes indviklet med Benene at han ikke kunde komme ud deraf, uagtet han var en flink Svømmer; og da der ikke kunde komme Hjælp idetids, blev det hans Lod ikke levende at komme op igjen af Vandet.

Helge og Mari hadde følgende barn:

1. Lise Helgesdatter, født 13. januar 1846 i Tytodden, døpt 9. april i Norderhov kirke
2. Olia Helgesdatter, født 23. mars 1847 i Tytodden, døpt 4. juli i Norderhov kirke
3. Gulbrand Helgesen, født 14. april 1849 i Tytodden, døpt 29. juli i Norderhov kirke
4. Henrikka Helgesdatter, født 13. januar 1851 i Tytodden, døpt 26. juli i Vikar kirke
5. Ingeborg Helgesdatter, født 23. september 1853 i Tytodden, døpt 9. juli 1854 i Norderhov kirke

Av Eyvind Fjeld Halvorsens upubliserte arbeider

Eyvind Fjeld Halvorsen (1922-2013) var i mange år professor i norrøn filologi ved Universitetet i Oslo, og hans kulturhistoriske produksjon med hovedvekt på middelalderen og 1600-tallet strekker seg helt tilbake fra midten av 1950-årene. Han var opprinnelig fra Ringerike, og hadde sterk interesse for sine hjemtrakter. Han har skrevet et tyvetalls artikler med utgangspunkt i Ringerike, herav flere i Hringariki, og har sammen med professor Magnus Rindal utgitt praktboken *Middelalderbrev fra Ringerike 1263-1570*, der brevene er oversatt til moderne norsk. Denne boken ble i 2009 utgitt av Ringerike Slektshistorielag.

I slektshistorielagets bibliotek finnes en rekke upubliserte lokale arbeider av Fjeld Halvorsen, derav flere i artikkels form, og disse er av oss ansett som svært verdifulle. Fjeld Halvorsen har da også spredt flere av disse i det lokalhistoriske miljøet på Ringerike, og det dreier seg på ingen måte om ufullførte arbeider. Fra 1954 hadde han årlig en artikkel i *Ringerike* fram til slutten av 1960-årene, og enkelte artikler ble åpenbart liggende utrykt.

Redaksjonen i Hringariki har fått tillatelse av Fjeld Halvorsens arvinger til å trykke noen av disse artiklene, da de ellers etter alt å dømme vil gå tapt. Nedenstående artikkel er lett redigert, hovedsakelig ved at oversettelser av gammelnorsk inntatt i parentes i den trykte utgaven er gjengitt som noter.

Opplysninger om Samsjøen

Fra middelalderen foreligger svært få opplysninger om gårder og forhold i Ådalen i det hele. Gårdsnavnene viser at svært mange av de mindre gårdene (f. eks. de på -rud) er ryddet på 1100- og 1200-tallet. Men etter den store mannedauden i 1349 må etterhvert mange av dem ha blitt liggende øde igjen, både fordi mange døde av pesten og fordi mange flyttet til bedre gårder ute på flatbygda som var blitt liggende øde.

I 1528 viser i alle fall det eldste skattemanntallet for Ringerike at det ikke var andre gårder i bruk i Ådalen ovenfor Hen og Semmen enn Grønvoll, Hval, Skollerud, Strande og Nes. I løpet av 1500-tallet kom det igjen folk på Blakstveit og Haugerud, men de andre gårdene i dalen lå øde og ble setrer og slåtteland, helt til de etter hvert ble bebygde utover på 1600-tallet igjen.

Som følge av disse forholdene kan en ikke vente å finne nøyaktige grenseopp ganger før på 1600-tallet. Skogen var ikke noe verd før sagbruken kom på 1600-tallet. Det som hadde interesse var fisket i elva og i vannene, og i Sperillen naturligvis. Typisk for tilstanden er et brev fra 1511, der lensmannen på Ringerike tar opp

vitneprov om at Finnsand aldri har tilhørt kongen eller noen annen mann enn Erland Dyreson og hans forfedre i de siste 60 år. Gården kalles ødegård (*ein øydhægwrðh som heither Ffinnæs-sandh*), og det opplyses om grensene: *or Geithæ-ryggæn och i Øyressporden, or Øyressporden oc j lithlæ øyren oc liggæ warp i Ffinnæsanz wik oc ager ath rænnæ noth sin in aa øyren oc quislæn met tiil fforne md Ffinnæsandh*.¹ Det vil si: det eneste som interesserer er fisket. Grensene for beiterett behøvde de ikke å bry seg om, for det var plass nok, og hogst- og jaktrett behøvde de heller ikke å slåss om når det var så langt mellom bebygde gårder. Eierne, Erland Dyreson, bodde på en gård ute på flatbygda, og vitnemålene ble opptatt på Norderhov, ikke på åstedet, og vitnene var visstnok heller ikke ådølenger.

Brev fra 1400-tallet

Det som derfor var av interesse ved Samsjøen på 1400- og 1500-tallet var fisket, ikke skogen omkring. Og vi har tre gamle brev fra 1400-tallet om Samsjøen og Somdalen (som sikkert også var ødegård, og vel ble brukt som seter).

¹ ... fra Geiteryggen og ut i Øyressporden, og fra Øyressporden og i den lille øyra. Det ligger varp i Finnsandsvika,

og en har rett til å dra nota si inn på øyra og elvearmen til førnevnte Finnsand.

Brev nr 1 er utstedt av to lagrettemenn som var på Krakstad i Haug 9. mars 1458, og var vitner da Elling Ommundsson solgte til Håvard Torgilsson 3 øresbol i *Somedal som ligger j Ardalenom j Nørdrofs kirkio sokn a Ringerike* med alle luter og lunnende uten- og innengards og med alle veidestader, som formelen lyder.

Brev nr 2 er utstedt 9. september 1461 på Vang på Jevnaker, og der kunngjør Asbjørn Bjørnsson at han selger til Staffan Guttormsson et halvt markebol (dvs 4 øresbol) i *Somedall er ligger i ytre Ardalenom - - i Nørdrofs kyrkio sokn*, med samme tillegg og herligheter.

Brev nr 3 er utstedt på Vestre Tanberg i Norderhov 11. mars 1473 av to lagrettemenn som var vitner da Klemet Einarsson solgte til Håvard Torgilsson 2 øresbol i *Somadall som ligger i ytre Ardalenom - - oc halft Some vatn som ther til legit haffuer*.

Særlig det siste brevet er viktig. Det viser at halve *Some vatn*, det vil si Samsjøen, den gang lå til Somdalen, som altså etter brevene var privateiendom, som gården også var på 1600-tallet. Jeg slutter av dette at det bare er tale om halve vannet at den andre halvparten alt den gang hørte kongen til, men det er naturligvis ikke helt sikkert - derimot vet vi at dette var tilfelle i 1528.

Elling Ommundsson var ringeriking, visstnok holeværing, så han har vel fått gårdparten ved arv. Han har neppe brukt den som seter, men leid den bort til andre. Håvard Torgilsson var visst også ringeriking, men neppe ådøling. Asbjørn Bjørnsson vet vi ikke noe om, men det kan hende han var hadelending - i alle fall var Staffan Guttormsson det, han var en kjent og velstående mann som bodde et eller annet sted på Jevnaker-kanten. Klemet Einarsson var ringeriking og eide bl.a. en del av Auren og noe av Semmen.

Vi vet ikke om de 2 pluss 3 øresbol Håvard Torgilsson etter hvert kjøpte, pluss de 4 øresbol Staffan Guttormsson kjøpte, var hele Somdalen; landskyldslaget øresbol var bare en gammel overlevering og betydde bare at den gang Somdalen var bebodd før mannedauden, ble det betalt så mange ører av gården dersom den ble brukt av en leilending.

Mer får vi ikke vite om privateiendommen i Samsjøen og Somdalen før på 1600-tallet, og da var Samsjøen ikke lenger brukt under eller sammen med Somdalen.

På 1500-tallet

I regnskapet for Akershus len 1528 heter det under Ringerike: Landskyld av krongodset, bl.a.: *Samszøen, 4 skilling*.

Skillingen var ikke så lite verd den gang, så landskylda var ikke så ørliten som den høres, men stor var den ikke. Etter jordeboka av 1577 ble det da betalt i landskyld av *Samsjøenn fiskewandt* ett såld korn (ca 90 liter). For de fire skillingene i 1528 kunne en neppe få mer enn et halvt såld korn, men pengeverdien gikk stadig nedover, og det kan godt hende at 4 skilling bare var en gammel taktspris som var blitt stående igjen. Fra og med 1577 og helt fram til revisjonen av skylda i 1838 ser det i alle fall ut til at Samsjøen var skyldsatt for 1 såld korn eller en fjerding (5 lispund, 46,3 kg) malt eller mel.

I 1528 står altså Samsjøen ført opp under Ringerike, men seinere i samme hundreåret er det hadelendinger som *braker* fisket der. Det finnes et kvartark med forskjellige opptegetelser gjort på Jevnaker en gang omkring 1560-70 (det er ikke datert, men det nevner folk som var brukere på gårder på Hadeland på denne tida. Og dessuten mester Amund Ellingsson, sogneprest på Gran, som døde i 1573. Utgiverne av brevet gjetter på at det var presten på Jevnaker som skrev det opp, men nesten ikke noe av det som nevnes hører Jevnaker kirke eller prestebol til, så jeg tror heller det er notater gjort av for eksempel en fut. De tre brevene jeg før har nevnt, har i alle fall denne mannen hatt adgang til, for han refererer alle tre. Han sier dessuten: *Somedal liger j Aardalen paa Ringerike søen heyter Sansø oc er helten i søen regis haffuer nu Euind Vello Torger Frammestat oc Jver Sogen paa Haland*.²

Så følger referat av brevene, og til slutt står det *er fiske til*. Det virker som om det er en fut som memorerer ting, eller eventuelt om det skulle være eieren av den andre halvparten i Samsjøen som kommer med disse notatene.

I 1577 står det ikke noe om hvem som brukte Samsjøen, men i en jordebok for Hadeland fogderi fra 1594 står den oppført to steder, en gang under Ringerike, og så under Hadeland, med følgende anmerking: *Samsøe fiskevann*, som er innskrevet *udj Ringeriges prestegield* ligger til Hadeland.

² Somdalen ligger i Ådalen på Ringerike, sjøen heter Samsjøen og halvparten av sjøen er kongens. Øyvind på Velo,

Torgeir på Framstad og Ivar på Sogn på Hadeland har den nå.

Vi har nemlig et falskt brev om grensene mellom Hadeland og Ringerike, datert 29. juni 1384, men både språket og de folkene som er nevnt i brevet viser at det er et opplagt falsum, for skriveren, som later som han skriver gammelnorsk, har ikke greie på språket og lager de underligste former. Brevet er etter påskrift bakpå irettelagt i 1680, 1690 og 1693, så det må altså være skrevet noe før 1680, men neppe så lenge før. Det forteller at grensen mellom Hadeland og Ådalen går *fra Warlæhwgho þyll j stæin wæstan firir Ssamssio ossenne, en bæinh dædhan ssydir y Wællsswathne ok y j stein liggier wæstan Walssoossene, næmnass Mærgiestæin, en sso æinde ssydir ath Æiggie modenom ss(o)m Æggiestæin hæithr*,³ osv.

Selv om brevet som sagt er et falsum, kan vi nok gå ut fra at det så noenlunde holder seg til det hadelendingene mente var grensen på 1600-tallet, for hvis grensen på avgjørende punkter strek mot det f. eks. ådølingene mente var riktig, hadde de vel i alle fall kunnet føre vitner på at de hadde hevdet rett til skogen lenger østover. Det er nok dette brevet som er blitt brukt ved flere leiligheter og som er omtalt i Riksarkivets brev. Jeg har ikke gått gjennom alle aktene som gjelder Hadelands almenning. Det ville ta lang tid og neppe lønne umaken, ettersom grense-tvistene bare var en biting ved disse sakene - det vesentlige var spørsmål om hogstretter etc.

En dom på 1700-tallet

Jeg har utskrift av en dom avsagt på Bjellum 25. juni 1774 i en tvist mellom bønder og skog-eiere i Ullerål og bønder på Jevnaker med almenningsrett. Ringerikingene sa at delet gikk *til EggeSteenen, videre derfra til Søndre Ose af Butte Kiernet, over Kiernet Nord eller Nordvest til een Steen kaldet Merge Steenen, westen Bel-skiøe Osene og saa videre samme Linie til een Deelee Steen vesten for Samsjøe Oset eller til Søndre Oset i bemelte Land, og endelig derfra videre Nord eller samme Linie til Snelle Røserne*.

Hadelendingene framla tingsvitne datert 5. og 8. juli 1669, hvorefter delet begynner i *Bjone-roen i Grans Sogen, paa et Stæd kaldet Hvale-hoved eller Hougen, derfra til SnelleRøserne imellem Aadalen paa Ringerige og Hadeland, vesten Rand (Randsfjorden), derfra i Søndre*

Ose i SamSjøen, derfra og i EggeSteenen paa BergerMoen.

I virkeligheten var jo begge parter enige om grensen oppe på Samsjøekanten, det var om en skogteig i Ullerål striden stod. Hadelendingene fikk rett, bl. a. på grunn av et kart tatt opp i 1757. Kartet har jeg ikke sett, men det bygger sikkert på det falske brevet jeg har sitert ovenfor, som sikkert har vært brukt ved de fleste grenseopp-ganger siden det har vært irettelagt alt i 1680 og 1690. Tingsvitnet på Hadeland bygger jo tyde-lig på samme oppgave, og det gjør vel ringe-rikingene også for en del. *Snelle Røserne* må vel være noen røyser som en gang er lagt opp som grenserøyser, kanskje av Johan Schnell som var fut på Ringerike omkring 1650, og seinere bodde på Bjørke i Hole og eide en god del jorde-gods.

Oppsummering

Dette materialet er ikke særlig rikholdig, selv om eiendomsforholdene ved Samsjøen skulle være klare. Følgende punkter skulle også være temmelig klare:

1. Vi har ikke midler til å avgjøre hvordan eierforholdet til Samsjøen var før den store mannedauden i 1349, men rimeligvis ble den da brukt under gårder i Ådalen. En gang før ca 1500, kanskje betydelig tidligere, er halve Sam-sjøen kommet under kongen, mens den andre halvparten tilhørte private. På 1500-tallet var disse hadelendinger, og det var også hadelen-dinger som brukte (dvs leide) kongens del. På 1400-tallet hadde den private delen ligget under Somdalen, men etter 1600 var det i alle fall ringerikinger som eide Somdalen. Eier 1624 var Per Folum, skyld 5 lispund, i 1642 kalt Per Som-dalen, men sikkert samme mann. I 1660 er det Rolv og Lars Semmen som bruker og eier gården.

2. Vi vet ikke om halve vannet var delt, eller om det bare var avkastningen, men det siste var det vanligste i eldre tid, og vel det rimeligste. I alle fall må vi regne med at hele vannet var en samlet eiendom fra ca 1650, da det ble lagt under Dvergstein for godt.

3. Vi vet ikke hvem som regnet seg som eier av skogen rundt Samsjøen på 1400- og 1500-tallet, og det kan hende det ikke var tydelig fast-slått hvor grensen mellom Hadeland og Ådalen

³ ... fra Vardehugu til en stein vestafor Samsjøosen, men beint derfra sør i Vælsvannet og til en stein (som) ligger vestafor Vælsosen, kalles Mergjestein, og så ende sør til

Eggemoen, (til en stein) som heter Eggesteinen. - Ordet þyll skal bety til, men det het til på gammelnorsk.

gikk. Skogen var verdiløs, og ingen hadelending ville dra til Samsjøen etter ved eller hus-tømmer, og da gårdene på østsida i Ådalen fra Hval og helt oppe til Nes lå øde, trengte de som hadde sterer og slåtteland på strekningen sikkert heller ikke å dra til Samsjøen etter ved og hus-tømmer. Retten til fisket, og dermed bruk av strendene, hadde etter gammelnorsk lov eierne og bare de, ettersom vannet tydeligvis ikke ble regnet som almenning.

4. Eiendomsretten til skogen ble av betydning fra omkring 1650, og er vel da etter hvert blitt fastslått ved grenseopp ganger.

Da grensen mellom Hadeland og Ådalen ser ut til å ha gått ved Samsjøen, og skogen på Hadelandsida var almenning, er det rimelig å tro at på østsida av Samsjøen var skogen regnet som almenning, forutsatt at ikke eierne av Dvergstein hadde fått skilt ut en part som fulgte Samsjøen og således var privat eie. På Ådalsida lå de fleste gårdene som før sagt øde til langt inn på 1600-tallet. Men de var likevel selvstendige eiendommer, og i alle fall nede ved elva var vel grensene noenlunde klare, det viser brevet fra 1511 om Finnsand. Da avstanden inn til Hadelandsdelet ikke var så stor, har vel skogen etter hvert som den ble verdifull og det ble mulig å bruke den, fulgt gårdene i den utstrekning det var naturlig. Det er derfor rimelig at det her snart ved hevd er blitt ren privateiendom alle steder, altså ikke noen egentlig almenning. Sameie kunne det vel være tale om enkelte steder, men neppe i stor utstrekning.

Om eiendomsforholdene kan følgende sies med sikkerhet:

Finnsand ble brukt under Haugerud. På Haugerud (regnet som halvgård fra 1594) kom det bruker i slutten av 1500-tallet. Begge gårdene tilhørte futen Peder Knudsen på Toten, hvis kone var arving etter Erland Dyreson, som eide i alle fall Finnsand i 1511.

Fjøsвика tilhørte fra 1624 og utover Torstein Hov i Ullerål. Gården var på 2 øresbol, hvilket vil si at den ikke var satt i noen landskyld, det ble bare husket at den fra gammel tid (fra den tid den var bebygd før mannedaude) var på 2 øresbol. Fra 1633 er den satt i skyld for 2½ lispund. Det var da ingen bruker på gården, og det vil nok si at den var brukt som seter av eieren. Den er ikke nevnt i jordeboka 1661, men under Hov nevnes et stykke rydningsland som brukeren selv eier, og det er vel *Fjøsвика*. I 1664

og 1666 bor det en mann ved navn Harald Knutsen der.

Busterud tilhørte kongen. Gården ble bygslet bort første gang til Finn Klekken i 1632/33, men den hadde ingen landskyld. Finn flyttet visstnok seinere til Semmen - i 1660 er det i alle fall Finn Semmen som bruker «ødeplassen». Fast bo-setning er det således ikke blitt der ennå.

Somdalen var i alle fall skyldsatt, men det bodde neppe noen der fast før 1650, og det var altså først Per Folum, seinere Rolv og Lars (Nordre) Semmen som eide den. I 1664 bodde det en Lars Sjurdsen og en enke der, og de brukte hver sin halvpart av gården.

Det meste av gårdene her var altså privat-eiendom og tilhørte folk i bygda, bortsett fra Haugerud-Finnsand. Som et vitnemål til trangen til å skaffe gamle hjemmelsdokumenter for grensene på denne tid, må vi se de falske brevene som er framlagt i forskjellige rettssaker på 1600- og 1700-tallet.

Det ene er et brev som er datert *Fjøsвика* 21. september 1406, men som uten noen tvil er falskt, fordi den «gammelnorsken» som presteres er helt håpløs, et tydelig forsøk på å bruke gamle former etter at folk hadde mistet sansen for det gamle språket. Brevet er trykt etter en avskrift skrevet etter 1650, og etter min mening er det ikke trolig at originalen (som er tapt) var stort eldre. Brevet sier seg å gjelde grensene for hele *Fjøsviceiet*, de *borjas meder Haglarken steinom thedan* og i *Maberget, ifran berget ok ath i aasene, sedhan thero i fran ath i aana dedhan*.⁴

Det eneste som vel kan slutes av dette, er vel at *Fjøsviceiet* ikke gikk inn til Samsjøen, ellers skulle det være nevnt. Selv om brevet er falskt, er det vel laget for å understøtte de krav som eierne den gang hadde, og kravene kan neppe ha vært helt bortenfor alle land, ellers ville naboene ha kunnet produsere vitner på at de hadde hevd på andre grenser. Det er i og for seg ikke uvanlig at gårdene ikke gjorde krav på eiendomsrett langt innover åsen i den første tiden etter 1650 - skogen innover var jo den som var vanskeligst å komme til. Skogen på det innerste stykket, vest for Samsjøen, må vel da enten ha vært regnet som sameie, eller eieren av Samsjøen hadde alt gjort krav på den. Det siste høres ikke helt rimelig ut så tidlig som før eller omkring 1650, men seinere kunne det nok ha skjedd.

(forts. nederst på neste side)

⁴ ... begynner med Haglartjernets steiner, derfra og i Maberget, fra berget og i åsene, siden derfra og til åen.

Et maleri med parti fra Ringerike

Når jeg har fri på lørdagene, pleier jeg å gå på Vestkanttorget i Oslo, og ender som regel opp med kaffe og vaffel. Noen ganger finner jeg noe artig, og nå sist i mai kom jeg over to små malerier med identiske rammer, så de stammer antagelig fra samme hjem.

av Tom Larsen

Det ene maleriet (se omslagets første side) har en håndskrevet tekst med blyant på baksiden: "Parti fra Ringerike". Signaturen nederst i venstre hjørne er G. A., men det er ikke påført noe årstall. Bildet er malt på en plate av hard papp eller liknende. Størrelsen er 16x13 cm. Om denne G. A. er en lokal maler, har jeg ikke fått bragt på det rene.

Men hvor på Ringerike kan dette være? En mulighet var østsiden av Sperillen, siden fjell-sidene her på flere steder går ned ikke langt fra vannet. Nils Elsrud la ut en forespørsel på Facebook, men vi fikk ingen brukbare tilbakemeldinger.

Jeg gikk da inn på Google og søkte på bilder fra Ådal, Sperillen, og fant to fotografier fra Killingstrømmen hvor fjellsiden går helt ned til bredden. Det er litt feil vinkel siden fotografiene er tatt fra den andre siden av elva, men formasjonen på fjellet ser absolutt ut til å være den samme.

Man kan gjøre ganske gode funn på slike bruktmarkeder - tidligere har jeg funnet blant annet originale ringeriksdokumenter helt tilbake fra 1826.

Trykte kilder

De tre brevene om Somdalen og *Some vatn*: Diplomatarium Norvegicum (DN) II, nr 823 og 839, og DN IX nr 366. Brevet om Finnsand: DN IX nr 469. Det udaterte brevet fra Jevnaker: DN XIII nr 742. Det falske debrevet mellom Hadeland og Ringerike: DN VI nr 315. Det falske brevet om Fjøsвика: DN XVI nr. 55. Opplysninger om eierforhold og brukere på 1600-tallet er hentet fra utrykte jordebøker og skattemanntall i Riksarkivet.

Salget til Hans Eggertsen: Norske Rigsregistranter IX, s. 506.

Dommen i 1774: Utrykte papirer i Riksarkivet, Rentekammeret, Realistisk ordnede avdeling, Almenninger, pk 5, litra 2.

Et ukjent brev fra 1300-tallet om Ytre Soknedalen

Under en åstedssak 12. desember 1685 ved Heieren hevdet Jørgen Lauridsson på Hønen i Ullerål at Tomas Gudbrandsen Ask og hans svoger Hans Larsen hadde gjort ulovlig hogst ved Bjørnstjernet.

av Sten Høyendahl

Jørgen Lauridsson mente at hogsten hadde funnet sted på Hjelmrud og Tronruds eiendeler, og han var eier av disse gårdene. En rekke vitner ble avhørt, og Hans Larsen framla en avskrift av

et middelalderbrev. Brevet ble ikke vurdert av retten, da det ikke inneholdt noen relevante detaljer.

Ifølge brevet, som stammer fra Magnus Erikssons regjeringstid, krevde Synnøve (eller Sunniva), husfrue på Gatan, at det skulle foretas grenseoppgang for gårdens eiendeler. Ifølge avskriften var brevet blitt bekreftet 14. september 1643 på Høen i Eiker av Christopher Winter og to andre menn. Christopher Winter var midt på 1600-tallet et kjent navn på Eiker.

Brevet lyder slik:

Alum Manum dem som dette brev seer eller hører Sender Ericher boende a Skotlande, Kittel a Joensrud, Otter Anulßen a Borgaaßerud og Torgiul Tostenßen Sorne Laugrettismænder Q. Gud og sine, Kundgiörende med dette vort obne brev at me varum Loulige tilkrafde af Synove hus frua A Gatan at gange deelis gang ved forskrefne Gatan ejer og ejendom, da gingom me a baadum Landom i Sockna ur Sockna thu Strycken, og i Magnorsteenene, ur steenen og i höieste Hoflands aafen, ur aafen og i Kiends Myra, ur Myren og i Slespolen vatnemellem, ur Spolen og fölge Velsvatne i en aae heter Vela, og fölge halve Vela, i Sockna og fölge halve Sockna i store Heieren, ur Heieren og fölge Sockna i vesle Heieren, deden og i Svarte Steenen, deden og i TryteKiend becken, og fölge halve becken i TryteKiend, ur Kiende og i Holme Kiende, ur HolmeKiende og i Hielme röße, deden og i Röemyren, ur myren og i Töraaßen at steenen, ur steenen og i Sedsaaen og fölger halve Sedsaaen i Sockna, atternamde tue Strycken, dette vitne vi for Gud og være bekiendt, med dette brev som skrevet var aa aare voris Værdelige herre Her Magnus med Guds Naade Norgis, Svea og göttis Koning, til yttermeere viiß og sandene hangom vi voris indsegle for dette vort brev som gjort var uppaa St: Halvorsdag -

At dette forskrefne er een rigtig Copie af et gammelt pergements brev efter originalen lydendes ord i fra ord som forskrevet staar, det vidner vi underskrefne med voris nafne og henders underteignelße. Actum Hoen den 14 Septembr: A° 1643.

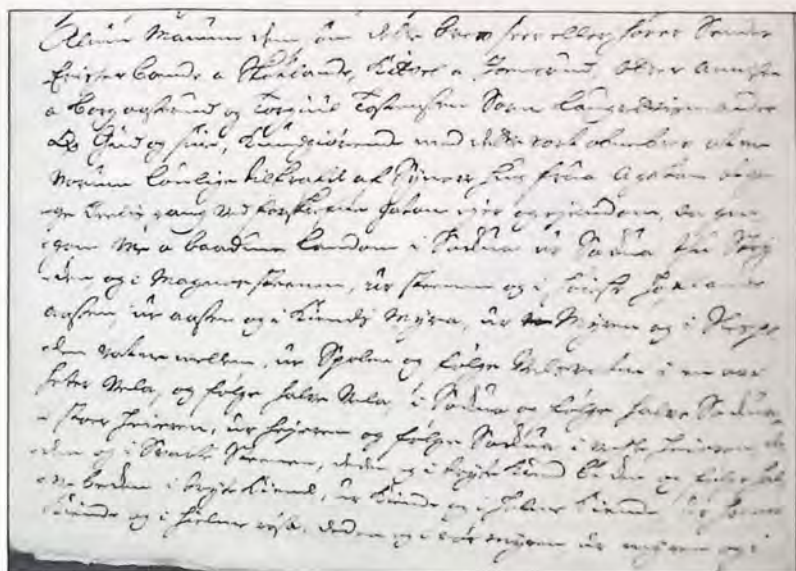
Tollef Rolfs:
Eghd.

Christopher Winters
Eghd.

Anders Thorßen
Eghd -

I dagens språkdrakt:

Til alle de menn som ser eller hører dette brev sender Eirik som bor på Skotland, Kittel på Jonsrud, Ottar Anulsson på Borgerud og Torgiul Torsteinsson, svorne lagrettemenn, Guds og sin hilsen, og kunngjør med dette vårt åpne brev at vi var lovlig innstevnet av Synnøve, husfrue på Gatan, til å gå delesgang ved tidligere nevnte Gatans eiendeler og eiendom, da gikk vi på begge land(bredder) i Sokna, fra Sokna til Stryken og i Magnorsteinen, fra steinen i høyeste Hovlandsåsen, fra åsen og i Tjernsmyra, fra myra og i Slespålen vatnemellom, fra spålen og følger Vælsvannet i en elv som heter Væla, og følger halve Væla i Sokna, og følger halve Sokna i store Heieren, fra Heieren og følger Sokna i vesle Heieren, derfra i Svartesteinen, derfra og i Trytetjembekken, og følger halve bekken i Trytetjern, fra tjernet og i Holmetjern, fra Holmetjernet og i Hjelmørøysa, derfra og i Rømyra, fra myra og i Tørråsen til steinen, fra steinen og i Sessåa, og følger halve Sessåa i Sokna, tilbake til Stryken, dette vitner vi å være bekjent for Gud med dette brev som var skrevet i året vår vyrdelige herre herr Magnus med Guds nåde, Norges, Sveriges og gøters konger. Til ytterligere bekreftelse henger vi vårt segl på dette vårt brev som var gjort St. Hallwardsdag.

Første del av brevet, slik det framstår i aktsprotokollen.

Når ble originalbrevet skrevet?

Avskriften i aktsprotokollen¹ har sine klare begrensninger - originaldokumentet var ifølge Hans Larsen gått tapt under en brann på Ask.² Brevet må være skrevet i Magnus Erikssons regjeringstid (1319-1355), men årstallet lar seg ikke bestemme, da noen ord åpenbart er falt ut i avskriften. Datoen er St. Hallvardsdag, 15. mai. Ordlyden om tidsbestemmelse i brevet er imidlertid svært lik andre ringeriksbrev fra 1330- og 1340-årene.³ Brevet er etter all sannsynlighet skrevet før svartedauen 1349-50. Magnus Eriksson regjerte i Norge bare fem år etter dette, og på det tidspunktet hadde man utvilsomt annet å tenke på enn å gå opp grensedeler i skogstraktene.

Gårdsnavnet Gatan er ukjent i Soknedalen, og hverken husfrue Synnøve eller andre navn i brevet er kjent fra tidligere. Soknedalen er ellers ytterst sparsomt omtalt i eldre kildemateriale - vi har en 1600-tallsavskrift av et brev av 7. mai 1329, der Eiliv Gunnarsson får en del i en del av

Berg-gårdene.⁴ Så skal vi til 20. august 1424, da Bjørn Hallvardsson hadde kjøpt jord i Nedre Berg.⁵ Dette er de to eneste brevene før 1500 som berører Soknedalen, men Berg-gårdene ligger langt mot vest i Lunder, og er lite relevante i denne sammenhengen.

Soknedalen i middelalderen

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen viser til skattemanntallet fra 1528, der bare Jon på Veme nevnes blant skattebetalere i Ytre Soknedalen, mot fem oppsittere vest i Lunder. Halvorsen antar at det før svartedauen har vært tett med gårder gjennom hele dalen, og påpeker at navnene for mange av disse skriver seg fra middelalderen. En forholdsvis stor gård som Veme har neppe ligget øde i lang tid.

Betyr dette at det har ligget en ukjent gård Gatan i Soknedalen, og da sannsynligvis på sørsiden av Sokna elv? Av brevet ser vi at det var oppsittere på de nåværende gårdene Skotland, Jonsrud og Borgerud. Sør for Sokna ligger også

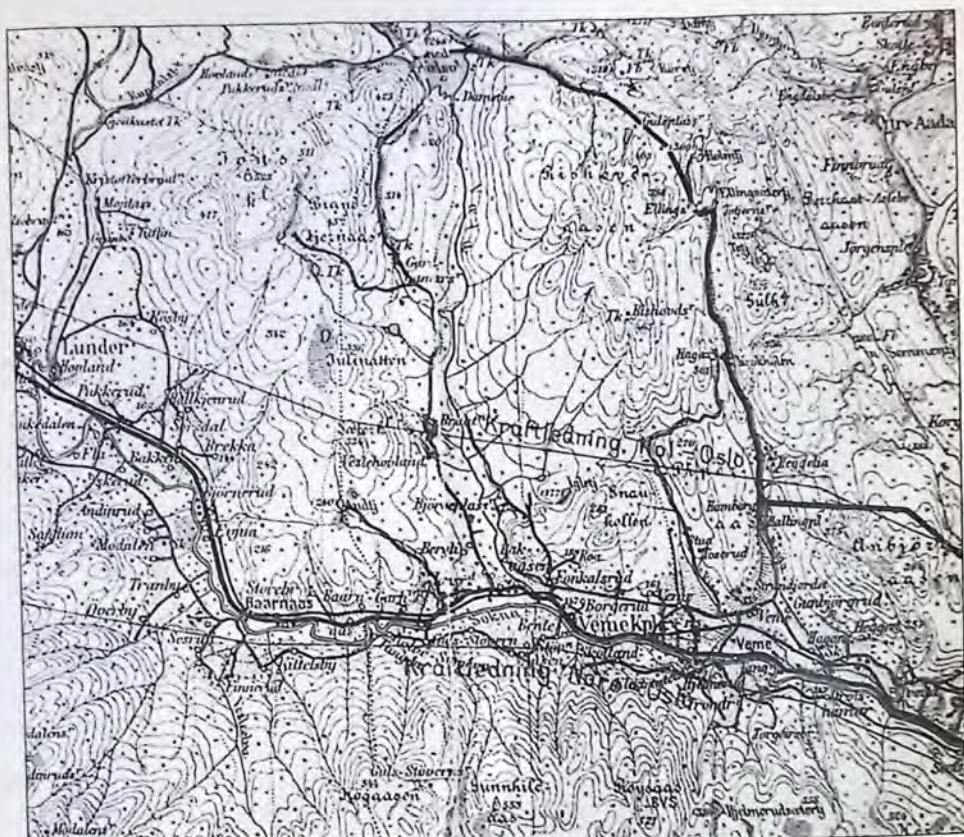
¹ Åstedssaken fra 1685 er gjengitt i den ordinære tingboken, jf Statsarkivet på Kongsberg (SAKO), Ringerike og Hallingdal sorenskriveri (RH sskr), tingbok I-19, fol. 113a-115a, men her ble middelalderbrevet ikke innført. I en åstedssak høsten 1708 er referatet fra 1685-saken gjentatt i aktsprotokollen 18. oktober 1708, og middelalderbrevet er inntatt her, jf ibid., aktsprot. 7, fol. 138a-142b.

² Tomas Gudbrandsen Ask beklaget seg 22. mars 1672 på tinget over at hans gård i mai 1671 var nedbrent. Nesten alt hans gods og en del gamle brev var gått tapt, jf SAKO, RH sskr, tingbok I-10, fol. 25.

³ Se f. eks. *Diplomatarium Norvegicum* (DN) X 41, 17. november 1340, Hunstad i Hole, tilsvarende brev 22 i *Middelalderbrev fra Ringerike* (MfR).

⁴ DN XI 14, 7. mai 1329, tilsvarende brev 11 i MfR, der det ikke nevnes at det dreier seg om en Berg-gård i Soknedalen. Dette er imidlertid presisert tidligere, jf Halvorsen (1982), fol. 20.

⁵ DN X 139, 20. august 1414, Frøyhov i Hole, tilsvarende brev 92 i MfR.

Skotland sammen med Kittelsby, Støvern-gårdene, Hjelmerud, Tronrud og Drolshammer, alle innenfor de oppgatte grensene for Gatans eiendeler, og med navn som peker mot middelalderen. Gårdene som er nevnt i brevet har trolig vært underbruk.

«Gatan ejer og ejendom»

Vi gjør et forsøk på å følge grensedelet i brevet. For enkelhets skyld begynner vi på Heieren-gårdene ved Ask, og delet går da rett vestover i skogen, langt sør for elva. Navnene Trytetjern og Holmetjern eksisterer fortsatt, og Hjelmerøysa er trolig dagens Røysåsen, sør for Hjelmerud. Deretter har vi noen ukjente navn før vi kommer til Sessåa. Iver Wiel skriver at Sesselva renner ut fra Damtjernet oppe på Sessrudåsen, og møter Vesleelva like ved Sessrud. Ifølge kaptein N. H. Ramms kart fra 1826 renner *Vesle Sesserud Elven* ut i Sokna mellom Kittelsby og Sessrud.

Grensedelet går videre midt i Sessåa, ut i Sokna og opp til Stryken. Navnet Stryken brukes i dag om en badeplass i Sokna mellom Sess-

rud og Tranby. Grenseoppgangen begynte ved Stryken - kan det ha ligget en gård Gatan i nærheten?

Magnorsteinen er ukjent i dag. Hovlandsåsen finner vi ikke på noe kart, men har vel ligget nær gården Hovland, et godt stykke inne i Lunder annek. Tjernsmyra og Slespålen vatnemellom byr også på problemer, men fra Slespålen går delet i elva Væla opp til *Velsvatne*. Vælsvannet er ifølge *Norske Gaardnavne* et forsvunnet navn på en gård, som vel har ligget ved Vælsvanna, på grensen til Ådalen. Herfra blir det enklere. Delet går nå i Væla ut i Sokna elv, og videre midtstrøms til Heieren-gårdene.

Jordegods for svartedauen

Skal man tro avskriften, må husfrue Synnøve på Gatan vært en betydelig jordegodseier. *Gatan ejer og ejendom* omfatter hele Ytre Soknedalen med mange gårder sør for Sokna og bort til Heieren, og det er også inntatt et betydelig skogsområde i Lunder, nord for Sokna elv.

Vi har svært liten kunnskap om jordegods i Soknedalen før svartedauen, og man må spørre

seg om husfruen på Gatan har vært en utenbygds jordeier. Ifølge Store Norske Leksikon har husfrue i norrønt betydningen husmor, matmor og hustru, altså ingen spesielt fornem klang.

Et søk på Diplomatarium Norvegicum viser gårder ved navn Gata på 1300-tallet i Sande og Tune, men ingen av disse nevnes i en sammenheng som tyder på at oppsitterne har vært spesielt velstående. Navnet Gata finnes ellers i Modum, Nedre Eiker og Øvre Eiker, men alle disse er utskilte bruk fra matrikelgårder.

Ettersom brevet bare foreligger i avskrift, kan man heller ikke se bort fra at det opprinnelige gårdsnavnet kan ha blitt forvansket. Gammel skrift er ikke alltid lett å tyde.

Falske brev

Når man finner avskrifter av middelalderbrev, må man ta høyde for at det kan dreie seg om et falskneri. Det må kontrolleres om skriveren har behersket gammel grammatikk, og at det ikke er brukt gale bøyningsformer. Flere ringeriksbrev fra middelalderen er da også avslørt som falske, laget på 1600-tallet av en skriver som har brukt et annet gammelt dokument som sammenlikningsgrunnlag.

Man skal også være klar over at falske brev ikke alltid ble skrevet i svindels hensikt. Slike

brev ble nok oftest nedskrevet for å sikre hjemmel for det som var ens rette eiendom. Alle geografiske og historiske detaljer måtte da være mest mulig korrekte, og innholdet måtte framstå slik at ingen i lokalsamfunnet ville reise tvil om brevetts ekthet.

Husfrue Synnøves brev, som er en avskrift av en avskrift, er klart preget av 1600-tallets rettskrivning. Likevel kan jeg ikke se noen miskenkelige passasjer i teksten.

Jeg kan heller ikke se hvorfor noen på 1600-tallet skulle ha behov for å lage et falskt brev om husfrue Synnøves eiendeler. Gården Gatan var utvilsomt på den tiden gått i glemmeboken, og brevet kunne derfor ikke brukes som grunnlag i åstedssaker. Vi ser da også at tingretten i 1685 ikke fant det nødvendig å ta dokumentet opp til vurdering. Hans Larsen framla det åpenbart i retten som et siste halmstrå, til tross for at grensene til Ask overhodet ikke nevnes i brevet.

Mange uklarheter

Det er mange uklarheter i denne saken. En avskrift er en avskrift, og gjør det i utgangspunktet vanskelig å trekke sikre konklusjoner. Ekstra problematisk blir det når eieren av det store jordegodset, husfrue Synnøve på Gatan, ikke sees i samtidig kildemateriale. Om brevet kan anses som ekte, gir det oss i alle fall verdifull viten om Soknedalen i middelalderen.

Litteratur

Halvorsen, Eyvind Fjeld: Nyridding av gårder i Soknedalen. *Ringerike* 1982, s. 19-26.

Rygh, O.: *Norske Gaardnavne. Oplysninger samlede til brug ved matrikelens revision. Gaardnavne i Buskeruds amt*, femte bind (Kristiania 1909).

Wiel, Iver: *Ringerike og Hallingdalens Fogderi. I: Norge i 1743. Innberetninger som svar på 43 spørsmål fra Danske Kanselli*. Bind 3. Utgitt av Kristin M. Røgeberg. Solum Forlag (Oslo 2005).

Trykte kilder

Middelalderbrev fra Ringerike 1263-1570. Originaltekster med oversettelse til moderne norsk ved Eyvind Fjeld Halvorsen og Magnus Rindal. Utgitt av Ringerike Slektshistorielag ved Bjørn Geirr Harsson (2009).

Magnus Erikssons segl. Kilde: Wikipedia.

Dagbladet

Hr. Redaktör.

Under min fart op gjennem Ringerike igaar fik jeg se noget vederstyggeligt noget, som jeg vil be Dem gjøre kvalm om i "Dagbladet".

Jeg standsede naturligvis ved Norderhaug kirke, som jeg ikke har seet før; fik fat i et tjene-stetyende paa præstegaarden og blev lukket ind i kirken. Efter at have seet paa portrætterne baade de gamle af Anna Kolbjørnsen og hendes lærde mand Ramus og de nyere, hvoriblandt portræt af præsten Stören, Asbjørnsen, Jörgen Moes og Haakon Muus's lærer, gik jenta bort og lukkede op et lidet lem i kirkegulvet. Jeg keg ned og saa bare et par store grove stentrappetrin. "Er dette indgangen til Anna Kolbjørnsens grav?" Ja, det var det, erklærede jenten og forsvandt resolut i dybet efter at have tændt en liden lampe, Jeg krøb ned efter hende i det trange hul.

Noget saa uhyggeligt som det, man ser der, har jeg ikke seet. I en kiste, hvis laag var forsynet med glasruder til det nysgjerrige publikums forlystelse, laa Anna Ramus födt Kolbjørnsdatter og i en lignende kiste hendes for sin lærde forfattervirksomhed berönte ægtefælle. Jenten holdt lampen hen til en af glasruderne og paa Anna Kolbjørnsens kiste. Jeg keg ind gjennem en anden glasrude. Noget saa vederstyggeligt har jeg som sagt aldrig seet. Döden er i regelen styg at se, men dette var styggere end döden.

Hvad saa jeg?

Et ansigt som endnu bar formen af et menneskeligt ansigt, men som var blevet brunsort, skrukket og fælt, og saa en ligsærk af skinnende hvidt linlærred, som Norderhougs menighed vistnok for ikke mange aar siden har kostet paa den gamle præstefrues afsjælede krop. Det var en udstilling saa uhyggelig smaglös og pietetlös, at jeg ikke har seet dens mage nogetsteds. Jeg blev forbauset over ikke at finde anoncer fra et begravelsesbureau eller fra en linvareforretning, der havde leveret det smukke lintöi, opslaaet paa eller ved kisten. Jeg orkede ikke at se

Norderhov kirke. Tegning av L. D. Klüwer (1823).

Ramus - jeg holdt paa at faa kvalme og vred mig fortest muligt op igjen gjennem det trange hul, ilede ud af den kolde, hvidkalkede kirke med sine stive stolerader og fölte mig först vel igjen, da jeg var kommen ud paa bakken, hvor Ringerikes frodige livsfriske natur laa og straalende omkring mig i sommerdagens skjönhed.

Hvad ondt har dog den stakkels Anna Kolbjørnsen gjort, siden hun saa lang tid efter sin död skal blive behandlet paa en slig gemeen maade! Vistnok paastaar historikerne, at hun har nydt ufortjent ære som den modige præstefru paa Norderhoug, der tog svenskerne med triumf, men denne æres ufortjenthed er dog ingen grund til at sætte glasruder i hendes kiste-laag og forsyne hende med nyt lintöi fra Robsahm eller Gud ved hvilken anden hvidevareforretning. Lad de döde hvile i fred!

Henrik Jæger.

Gjengitt i Nordisk Tidende (Brooklyn, N.Y.),
17. august 1894.

Henrik Jæger (1854-1895), norsk litteraturkritiker.

Lærer Erik Nilsen Vikers etterkommere

I Hringariki nr 1-2009 hadde Eigil Elsrud en anerekke fra Harald Sørum til lærer og kirkesanger Erik Nilsen Viker og hans barn. I artikkelen hadde Elsrud noen etterlysninger om lærerens familie. Dette har vi nå utvidet.

av Else Marie Abelgård
og Gunn Karin Wühn

Erik Nilsen Viker var født 1799 i Steinseie og døpt i Hole kirke. Han var lærer og kirkesanger i Viker og Nes i Ådal fram til 1873, og familien flyttet da tilbake til Dammen ved Sørgefoss. Han døde i 1878. Han var gift med Kari Christensdatter, født 1820 i Askeie, og hun brukte Dammen til hun døde 26. januar 1891. Dammen ble deretter forpaktet av datteren Karen og ektemannen Gunnerius, og ble i 1902 solgt ut av familien.

Erik Nilsen Viker og Kari Christensdatter hadde følgende barn:

1. Nils Eriksen f. 17. mars 1849 i Askeie, bosatte seg i Laivaniemi i Finland og stiftet familie. Han døde 21. desember 1933, 85 år gammel. Han etterlot seg datteren Hanna og sønnen Karl Viker med familie, datteren Helmi som var gift med svensk mann Arthur Lindh, og Gunnar Wallin, sønn av den avdøde datteren Hilma.

Nils Wiker fikk arbeid for en Kristiania-mann, Olsen, som var en av flere nordmenn som engasjerte seg i en blomstrende finsk treindustri. Han ble formann og fulgte sin arbeidsgiver til det nordlige Finland for å kjøpe skog langs Torne- og Kemielfvene, og ble siden skoginspektør. Wiker var norsk statsborger til 1915, og var stolt av å være nordmann. Han var en lun kar som kunne berette historie.

Gunnar Wallin, som skrev til Vikers norske familie i 1933, uttrykte seg som følger: *Den avlidne sørjdes av sonen Karl med familj, datteren Helmi samt av undertegnade som er hans avlidna dotter Hilmas son.* Han kaller Helmi sin moster.

2. Karen Eriksdatter Nilsen f. 19. april 1851, Dammen. Konfirmert i Viker kirke 1866. Etter brev og omtale var hun en elsket søster og etter

Nils Wiker og hans familie. Foto i privat eie.

hvert like elsket mor, mormor og oldemor. Hun giftet seg i 1888 på Ask med enkemann Gunnerius Andersen Skudstad, f. 1846 i Lier. Hun ble med en gang mor i en stor familie, fem stebarn og etter hvert også to egne barn. Gunnerius var sag/høvelmester, snekker og vaktmester diverse steder. Han hadde meldt seg ut av statskirken og inn i metodistkirken i 1885, og pike Karen Nilsen likeså i 1888.

Gunnerius var første gang gift med Birthe Olsdatter. Deres barn: Anton f. 20. januar 1871 og døpt i Bragernes, Idda Annette f. 10. april 1875 i Holmestrand, Anna Gunilda f. 12. mai 1877, Otilie Amalie f. 15. mars 1879, og Berte Gurine f. 1. desember 1881 på Modum. Birthe Olsdatter døde i barselseng 11. desember 1881 på Drammen sykehus.

Familien Skudstad bodde i 1891 på Ask, senere ved Ådals Bruk, i Fåberg og på Grua på Hadeland. Sine siste leveår hadde familien i Østre Elvebakke og Gøteborggata i hovedstaden med kolonihage på Rodeløkka. Den fikk Karen premie for i flere år. Hun døde 26. september 1930, og ble bisatt fra kapellet på

Karen Eriksdatter Nilsen med ektemannen Gunnerius og datteren Karine. Foto i privat eie.

Sofienberg kirkegård. Hele familien Andersen hadde i september 1904 meldt seg ut igjen av metodistkirken.

Karens barn med Gunnerius:

A. Karine, f. 23. september 1889 og døpt i metodistkirken. Gift 1909 med Kristen Hansen Bredeg, f. 1879. Hun døde 16. mai 1979 i Trøgstad.

Barn:

- a. Harald f. 1910, død 2011, gift 1964 med Petra Berg. Barnløse.
- b. Karen Gunvor f. 7. juni 1912 på Bredegg i Trøgstad. Gift 17. mars 1948 med Paul Iversen Bergland på Vinstra. De hadde sønnen Ivar og to barnebarn.

Karen hadde datteren Svanhild f. 1945 med far Alfred Wilhelm Knudsen f. 1913 fra Hønefoss. Svanhild ble gift 16. november 1963 med Kåre Haugen, Hundorp. Barn: Kjell Steinar Haugen, Per Gunnar Haugen og Gunn Karin Haugen.

Gunn Karin Haugen f. 1966, gift 1996 i Nærnes kirke med Jonny Wünn f. 1943, død 2002 i Våle. Deres datter, Nina Cornelia døpt i Våle, konfirmert i Østsinni kirke, Dokka.

- c. Jon Erik f. 25. nov. 1914, død 26. februar 2010. Gift, to barn, tre barnebarn og fire oldebarn.
- d. Else f. 12. november 1917, død 5. august 2014. Gift med Torbjørn Safranek Solum. To barn, seks barnebarn og ett oldebarn.
- e. Øivind f. 21. juli 1920, død 14. august 2005. Gift med Inger. En datter og ett barnebarn.
- f. Signe f. 11. juni 1923, død 8. april 2011. Gift med Johan Krokstad. To barn, fire barnebarn og åtte oldebarn.

Lærer Edvard Viker. Foto i privat eie.

B. Ingeborg Erika f. 24. februar 1892 i Norderhov, død 7. april 1894 i Dammen av bronkitt.

C. Ingeborg Erika f. 17. august 1894 i Norderhov, ugift og barnløs. Bodde 1910 i Østre Elvebakke hos foreldrene. Ifølge folketellingen 1923 for Kristiania bodde hun i Gøteborggaten og var elev i kjolesøm. Hun var sterkt religiøs.

3. Johanne Nilsen f. 18. mars 1854 i Kjella, Viker. Hun var lærerinne på Tyristrand fra 1884 til 1919, og la der ned et stort og godt arbeid. Hun bodde siden i Trøgstad, og så på Berg i Revetal. Gravlagt ved Våle kirke i 1933.

Søsterdatteren Karine bodde i Trøgstad hos Johanne Nilsen til konfirmasjonen. Karine og Kristen Bredeg kjøpte Berg i Våle (i dag Re) i 1933, og Johanne flyttet med.

4. Christian E. Wiker f. 10. mars 1856 i Kjella. I broren Edwards notisbok fra 1882 står Christians adresse i South Minneapolis. Ved hjelp av DIS-Norges Slechtsforum har vi funnet at han fikk amerikansk borgerskap 24. februar 1894. Da var han bosatt i State of Washington.

Christian Wiker giftet seg 18. oktober 1892 med Olava Anderson, 23 år gammel, i Valley City, Nord-Dakota. Olava er omtalt som Olive Wiker. Ekteparet fikk en datter, Clara Marie f. 20. august 1893 i Pierce Washington. Hun giftet seg med Elmer J. Richard i april 1940. Han døde i mars 1955, og Clara 12. desember 1957.

Kari Christensdatter, lærer Erik Nilsen Vikers hustru.
Foto i privat eie.

Vi vet ikke når Christian Wiker døde, men Olive giftet seg på ny med Arthur Arnold i 1902 i Seattle. Hun var født 1869 i Norge, og døde 13. september 1922 i Los Angeles.

5. Else Eriksdatter Nilsen, f. 5. januar 1860 i Kjella, og konfirmert i Norderhov 1875. Drev visstnok en melkebutikk i Hønefoss. Else døde 4. januar 1897, og da ble hun kalt arbeiderenke. Hun arbeidet ved Ådals bruk, og var metodist.

6. Edvard Eriksen f. 29. mars 1864 i Kjella, død på Sokna 1929. Lærer - se Eigil Elsruds artikkel i *Hringariki* nr 1-2009.

Erling Bjørke skriver i minneordene om Edvard Viker:

19. nov 1929.

Det var ikkje berre i skulestova Viker skapte fest. Rundt omkring i heimane vart det fest når han kom.

Søstrene Karen, Johanne og Else Eriksdøtre - men det er uklart hvem som er hvem. Foto i privat eie.

Alltid hadde han eit godt ord, ein morosam stubb å fortelja. Det låg att som ei ljósstråle av gleder etter han. Dei (Anne og Edvard) hadde ikkje born. Jau, so men hadde dei. Hundretall barn, hadde han og Anne. Alle me som gjekk i skule for honom var barna deira og når me for ut i livet, då fylgde dei oss med kjærlege tankar.

7. Olaus Eriksen f. 4. mai 1872. Kjella, død 1876 i Sørgefoss, Ask.

Kilder

Kirkebøker og folketellinger.

Gunn Karin Wühns familiepapirer og fotografier.

Notater etter Viker i Soknedalen lokalhistoriske forenings eie.

Barnemord på Semmen i 1680-årene

Det har skjedd ting i Ådal i gamle dager som ikke er så hyggelige. På 1680-tallet blir to jenter dømt til døden for å ha tatt livet av sine spebarn. Jeg gjengir her en rettsak fra sommeren 1686 på hjemtinget, som samme høst blir behandlet på Christiania lagting.

av Nils Elsrud

Maren Engebretsdatter fra Semmen blir 18. mai 1686 pågrepet på Modum av lensmann Peder Dirichsen Raaen, etter begjæring av fogden på Ringerike ved dennes tjener Christian Tommesen.

Fødsler i dølgsmaal

Ved pågripelsen tilstår Maren å ha født tre barn i dølgsmaal (i skjul), for deretter å ta livet av dem. Hun ble med barn for syv år siden, og fødte det i dølgsmaal ute på marken til Semmen. Straks barnet var kommet til verden, kvalte hun det og gravde det ned et stykke fra gården. To år etter fødte hun nok et barn i dølgsmaal ute på marken ved samme gård. Hun kvalte også dette barnet, og gravde det ned i ei steinrøys. Ved begge fødslene var hun blitt besøvet av Torsten fyrrører, som var født i Gudbrandsdalen. Torsten var uvitende om begge disse drapene.

Noen år etter dette hadde hun født det tredje barnet i dølgsmaal ute på marken ved Semmen. Også denne gangen hadde hun kvalt det før hun kastet det i elva. Hun forklarer at dette barnet hadde hun fått med Truls Aslesen, hennes husbond på Semmen, men Truls visste ikke noe om dette. Maren ble nå bragt tilbake til Ringerike.

Retten er satt

Ved hjemtinget 21. juli 1686 på Trøgstad tingstue går Maren tilbake på sine forklaringer, og forteller at Truls Semmen er far til alle tre barna. Hun har aldri fortalt ham at hun var med barn eller at hun tok livet av dem. Aller først hadde hun hatt et forhold til soldat Gudbrand Olsen Bergsund, deretter med Truls Semmen, og så med Torsten fyrrører imellom hennes annet og tredje barn.

Truls Semmens kone kommer nå for retten og sier at Maren *hendis mand schammeligen paaliuge etc.*

Saken fortsetter

Ny rettergang blir satt 21. august på Trøgstad tingstue. Torsten Andersen fyrrører hevder at han ikke hatt hatt samkvem med Maren siden i slåtten for fire år siden, og senere noen ganger samme år.

Truls Semmen innrømmer at han hadde hatt med Maren å gjøre før det tredje barnet kom, men ikke før de to første fødslene. Han erkjenner heller ikke at han er far til det tredje barnet. Det kan han ikke vite, da han mener at hun *tilforn haft med mange andre fleere at bestille.*

Maren forteller at hun det første året hun tjente på Semmen, omtrent syv til åtte år tidligere noen ganger hadde hatt med soldat Gudbrand Olsen Bergsund *at bestille.* Også senere hadde dette skjedd, men ikke det siste året. Hun har *ungefehr Sex gange* hatt å bestille med Ole Kristoffersen moding, hennes medtjener i to år på Semmen, og dette skjedde på samme tid som hun var sammen med Truls Semmen og Gudbrand Olsen. Hun har også vært sammen med en rytter, Paul Svendsen vever, *som i nesleden Krigstid laa i quarter på Semen.* Dessuten har hun hatt samkvem med Bent Nilsen som tjente på Semmen, og dette var første eller andre året hun tjente der. Ingen av disse karene hadde kjent til hennes graviditet og barnedrap.

Dommen faller

Dommen over Maren faller 14. oktober. Her kommer det fram at Abel Jensdatter, som har tilhold på Rognerud, og Jon Jensen Hallingby har sett det tredje døde barnet nede ved elven ved Stavlumbakken. Det var Anne Nilsdatter Rognerud som hadde funnet liket.

I dommen sies det at Maren hadde vært sammen med flere menn, og at det derfor er vanskelig å fastslå hvem som er barnefedre. Hennes første tilståelse på Modum blir lagt til grunn: Torsten fyrrører blir erklært som barnefar til de to første, og Truls Semmen til det tredje barnet.

Utsnitt av kart over Ringerikske kompanidistrikt, opptatt 1805 av premierløytnant C. F. Møllerop.

Maren blir dømt til døden ved sverdhugging. Først skal hennes høyre hånd og deretter hennes hode avslås og settes opp på stake, mens kroppen skal legges på steile - alt til eksempel og avsky.

Også barnefedrene får unngjelde: Truls Semmen er en ektemann som bør ha forbrutt sin halve boslodd til hans kongelige majestet, og Torsten fyrrører må bøte sin sikt etter recessen med 12 riksdaler.

På lagtinget

Saken mot Maren Engebretsdatter blir senere samme år behandlet på Christiania lagting. Hun sier her at hun var født i Ådalen for 30 år siden, og fra barndommen har hatt sitt tilhold på Semmen, der hun tjente hos husbonden Truls Aslesen. Tyve år gammel dro hun ut i tjeneste hos Amund Veksal i Norderhov prestegjeld, og der var hun i ett år før hun kom tilbake til Truls Semmen, hvor hun tjente i nye seks år. Hun bega seg etter det ut på vandring til sin søster, som var gift med en fiende - en finne - lenger opp i Ådalen. Der ble hun en fjorten dagers tid før hun etter fogdens befaling ble pågrepet av underlensmann Torsten

Bergsund. Det var funnet et dødt barn ved elvebredden ved Langesund, og hun ble mistenkt på grunn av sitt dårlige rykte. Underlensmannen hadde sendt henne med en vakt til Hønefoss, men hun klarte å rømme til Modum, og tok der tjeneste hos Lars Presterud til hun i mai 1686 ble pågrepet.

Hjemtingsdommen blir fastholdt på lagtinget - men med ett unntak: hun skal slippe å få sin høyre hånd avhugd.

Hvem var Maren Engebretsdatter?

Engebret var ikke det mest vanlige navnet i Ådal på den tiden, men det er to menn som kan ha vært faren til Maren. Hun forteller i ett av sine vitnemål at hun har en eldre søster boende lenger opp i Ådal.

Engebret Knutsen bodde på Busterud ved sin død i 1713, angitt 106 år gammel. Han hadde ei datter Marte, som giftet seg 22. august 1706 med Amund Guttormsen. Kan Marte være den søsteren som Maren snakker om?

Engebret Kristoffersen var på Søre Semmen i 1627. Han har to sønner som vi kjenner til, Kristoffer og Peder. Om Maren var hans datter, må

han ha fått henne i meget voksen alder. Maren har vitnet om at hun helt fra barndommen har hatt tilhold på Semmen.

Hvem var de andre?

Truls Aslesen Semmen (født ca. 1635) er min 8 x tippoldefar. Han bodde på Søre Semmen og var eier av store deler av Semmen. Han var gift med Guri Halvordsdatter Nøkleby (ca. 1638-ca. 1686), og de hadde åtte barn som var født mellom 1672 og 1686.

Torsten Andersen fyrrører var ifølge Maren fra Gudbrandsdalen. En fyrrører er en soldat eller person med gevær, men han er ellers ukjent.

Gudbrand Olsen Bergsund (ca. 1663-1742) var eier av 3 ¼ skinn i Østre Bergsund. Han bodde nok først på Bergsund før han flyttet til Busterud, som han kjøpte 28. april 1723 av Asle Trulsen Semmen, sønn av forannevnte Truls

Aslesen. Gudbrand var gift med Marit Larsdatter Somdalen og fikk med henne tre barn rundt år 1700.

Torsten Narvesen Bergsund (ca. 1661-1745) eller Veme var svært ung da han opptrådte som underlensmann. Han ble 4. september 1745 gravlagt i Viker kirke, 83 år, fire måneder og tolv dager gammel. Han var født på Veme av foreldre Narve Halvorsen, som var fra Sole i Eggedal, og Kjersti Eriksdatter fra Slevika i Krødsherad. Han var gift to ganger, først med Rønnaug Aslesdatter Skollerud, som sammen med sine ektemenn bodde på Vestre Bergsund hvor hun hadde odelsgoods. Hun hadde tidligere vært gift med Karl Halvorsen fra Nøkleby. Hun hadde tre barn i sitt første ekteskap og fire barn med Torsten. Torsten giftet seg igjen med Guri Pedersdatter Medbøen, og fikk åtte barn med henne.

Kilder

Statsarkivet i Oslo, Ringerike og Hallingdal sorenskriveri, tingbok II-14, fol. 21b-22a og 26b-28b. Tingboken er avskrevet av Thorleif Solberg og lagt ut på Ringerike Slekthistorielags nettsider.

Statsarkivet i Oslo, Christiania lagting, protokoll A8, fol. 170a-171a. Protokollen er transkribert av Sten Høyendahl og utgitt som hefte av Ringerike Slekthistorielag (2012).

Aftenposten

8. januar 1896

Ringeriksbanen

For at lette Adkomsten til Krogkleven har man tænkt at anlægge en Personheis (Funiculær) fra et Punkt nede ved Sundvolden op til Dronningens Udsigt i Nærheden af Klevstuen. Der er udarbejdet Tegninger og Overslag for et saadant Anlæg efter et ved lignende Smaabaner i Schweiz og Italien brugeligt System. Banen, hvis Stigning varierer med 1:4 og 1:5, tænkes trafikeret med 2 Vogne, hver paa 24 Personer,

hvoraf den ene heises op, medens den anden føres ned.

Som Drivkraft er forudsat Elektricitet, og den dertil fornødne Vandkraft vil kunne skaffes ved Opdæmning af Tjernene Klevvand og Nordsætertjern. Anlægsomkostningerne er beregnet til ca. 120 000 Kr., som antages at ville kunne forrentes med en Taxt af 30 Øre op og 20 Øre ned under Forudsætning af ca. 20 000 reisende.

(utdrag)

Heim og folk i Ådal

Om husmannens kår

I *Arbeiderforeningernes Blad* 9. juni 1849 skriver Marcus Thrane om husmannens kår. Han gjengir her et brev han har fått fra Ådalen. Brevet er ikke undertegnet i bladet. Vi ser at Thrane er forsiktig med å oppgi kildene sine, men sannsynligheten er stor for at det er skolelærer Johan Olsen Semmen som har skrevet brevet. Han var leder av Ytre Ådal arbeiderforening, og var en av 129 personer som fikk en dom etter «hattemakerkrigen». Johan var en av lederne på Ringerike, og fikk en hard dom.

av Nils Elsrud

Johan Semmen kjente godt til arbeidet som Thrane hadde satt i gang. De hadde nok møttes noen måneder tidligere, 27. april 1849, da Thrane var på Hønefoss for å stifte arbeiderforening. Johan var på stiftelsesmøtet, og reiste opp i Ådalen hvor han startet planleggingen med å stifte Ytre Ådal arbeiderforening.

Om Huusmandens Kaar.

(I et brev fra Oudalen)

Høistærede Hr. Marc. Thrane!

Den Tillid, jeg har til Dem i Forening med mine lidende Brødre og Søstre, gjør mig saa dristig, at jeg vover i min Eenfoldighed at sende Dem indesluttede Brev, idet jeg vil prøve at meddele Dem en Smule Oplysning om den elendige Tilstand, Arbeidsmanden befinder sig i her i Distriktet. Jeg vil kun angive et Exempel, som finder Sted mellem Jordegods-Eiere og Leiere af samme. En riig Bonde bortfestede for nogle Aar tilbage en gammel Plads til en Huusmand, og denne Plads var ikke af de almindelige; thi der kan fødes paa den i almindelige Aar 3 Kjør, 16-18 Stykker Smaakreature og 1 Hest, men da maa man kjøbe noget Høi til Hesten; der var omtrent 12 a 13 Maal Ager samt fornøden Berettighed i Gaardens Skov til Bygningsfang, Gjerdefang og Brendefang samt Havnegang til de Kreature, der fødes på Pladsen. En av Pladsens forrige Brugers efterladte Børn ønskede at bebo sine Foreldres efterladte Jordvei, og blev denne med sin Ægtefælle tilstaaet Pladsen paa de almindelige, nu brugelige Vilkaar, nemlig: at

svare Arbeidspligt og komme til Gaarden at forrette Arbeide, naar paafores, baade Manden og Konen for den almindelige Dagløn, for Konen 6 s. pr. Dag Vinter og Sommer, og for Manden 6 s. pr. Dag om Vinteren og 8 s. pr. Dag om Sommeren; kun for de Dage, han bruger Ljaaen, erholder Huusmanden 12 s. for hver Dag, 12 s. pr. Maal Agerskuur og 12 s. pr. Meling Slaat.

Tenker man sig nu, hvormange Arbeidsdage der vil til for at fortjene en eneste Speciesdaler, og at en saadan Huusmand maa erlegge i aarlig Grundleie 24 Spd., saa vil man indsee, at en saadan ikke kan sutinere paa en sorgfri Maade, og naar nu en fattig Arbeidsmand, en Huusmand, maa kjøbe flere Tønder Korn aarlig, som han bestandig maa betale dyrere, end Andre kan kjøbe det for, vil man indsee, at han umulig kan komme godt ud dermed. Endvidere maa han ogsaa kjøbe Noget til Kleder, og tillige har han nogle smaa Udredslar, saasom Rehmaal til Presten, Offer, Skole- og Fattigkassepenge, Viinverdipenge osv., saa der er mangen Huusmand, som, naar han har en talrig Familie at forsørge, maa have en Udgift i Et og Alt af 50 Spd. aarlig. Hvorledes kan han fortjene saamange Penge, naar han har saa liden dagløn? Det er fast umuligt for Eftertiden for Huusmandsklassen at holde ud med saadant Forhold, som nu finder Sted mellom denne og Bonden. Friheden er ham berøvet; hver dag, han paakaldes til Arbeide hos sin Huusbonde, maa han indfinde sig; den Jord, han bebor, ligger slet dyrket; skal han faa høstet sit Høi og Korn i rette Tid, maa han leie andre Folk dertil, og maa give dem meget mere i Dagløn, end han selv kan fortjene, - Huusmandskonen maa forlade sine Kreature og sine egne Sysler og ofte med det spede Barn paa Armen vandre hen til Huusbonden for at forrette sit forpligtede Arbeide, og der hender ofte, at en saadan Kone maa bære Barnet paa Ryggen, medens hun bruger Riven med Henderne, naar det ikke vil tie ved at legge det fra sig paa Marken. - Det eneste Middel, der i den sidste Tid har reddet Arbeidsmanden fra Betlestien, har været den Fortjeneste, han har kunnet vinde ved den svære Trælastfremdrivelse, men som nu begynder at standse, og standser denne Trælast, vil Arbeidsmanden ganske komme til at bukke under for Armoden.

De fleste Arbeidere her ere Huusmænd, og disse ere allerede saa forgjeldede hos deres Huusbønder, at de vil lidet kunne erholde hos disse, og at fortjene Noget paa anden Maade er ikke let, da der er for Mange, der trenge til Arbeide og Fortjeneste; og de fri Arbeidere gaa disse i Forkjøbet, da Huusmanden mangler Frihed til at udvikle sig med sit Arbeide. Huusmands-Aaget er skrekkeligt, ikke alene med Hensyn til den tiltagende store Jordafgift, som Huusmanden maa forpligte sig til at svare, da den i de sidste 10 a 12 Aar har steget til mere end det dobbelte, saa af den Huusmandsplads, hvoraf der i ældre Tid blev svaret i Grundleie 4 a 5 Spd., nu maa svares fra 10 til over 20 Spd.; men tillige ved det svære Pligtarbeide, han maa udføre for saa liden Dagløn. En stor Deel af Bønderne slutter ganske at Arbeide selv, og heller ikke leie de Tjenestefolk til Fuldkommenhed, saa at alt deres Arbeide maa udføres ved Huusmænd, og disse ere saaledes indskrenkede, at de ere blotte Trelle og Slaver for Andre, saa man med Gru og Forskrekkelser maa see og tenke sig deres Tilstand. Ingen sikker Besiddelsret til at besidde deres Pladse bliver tilstaaet dem længre, og om de end feste sig ind paa Levetiden, kan Bonden alligevel jage dem fra sig om han finder forgodt, og om de end sidder sin Levetid, har Børnene ingen Arv eller Ret efter Foreldre til den Jord, naar den ikke er kjøbt til Eiendom. Saaledes kan det ikke nytte for den, der ikke eier Jord, at arbeide paa den; thi han veed, at han paadrager sig større Udgift derved, og Exempel har viist, at den, der har forbedret den leiede Jord, har paadraget sig Misundelse, Had og Forfølgelse af sine Huusbønder.

At være Huusmand er afskrekken og mange foretrekke Friheden, trekke sig til Kjøbstæderne og Værkerne med mere, og der skeer saadan Overfyldning i alle Næringsveie, at der gives Aarsag til Nedsættelse i al Arbeidsløn, fordi der bliver for mange, som trenger til Arbeide og nødes derved til at gribe Fortjenesten om den end er nok saa liden.

Paa Landet er her Jord nok, og der var Anledning til Levevei af Jorden, naar blot Forholdene vare mere jevnede; men den, som ikke har Penge i Lommen, kan ikke faa Jord uden at indgaa saa ubillige Betingelser, at han slet ikke kan brødføde sig og Sine paa skikkelig Maade.

Det er besynderligt nok, at Arbeidsmanden, som er den, der treller Føden i Alle, skal lide, netop fordi han er fattig; og endnu mere forunderligt er det, at det ene Menneske kan tage Guds Gaver fra det Andet.

Marcus Thrane.

Hvem var Johan Semmen?

Johan Henrik Olsen Semmen ble født utenfor ekteskap på Nordre Semmen 5. november 1820, og døpt 18. mars i Viker kirke. Foreldrene var Ole Engebretsen Tytodd, født 1781, og Berte Henriksdatter, født 1782 på Gol i Hallingdal. Johan bodde hjemme på Semmen da han ble konfirmert 1. oktober 1837 i Norderhov kirke.

Han jobbet som skolelærer ved siden av at han var husmann, blant annet var han lærer på Tyristrand i 1851, og han var samtidig overformann i Ytre Ådal arbeiderforening.

Johan Semmen ble 24. juli 1851 innkalt til forhør i anledning av hattemakerkrigen. Han hadde som en av lederne av Ytre Ådal arbeiderforening vært blant de mest aktive i denne feiden for arbeiderne mot myndighetene. Ved sentralmøtet sommeren 1851 var han ifølge *Norsk Retstidende* blant de mest radikale.

Prosten Johan Lyder Brun ønsket åpenbart å gi et ufordelaktig inntrykk av thranittene. Han skrev rett ut at Johan var et enfoldig og innbilsk menneske, som aldri hadde vært likt av fornuf-tige folk. Johan hadde riktignok vært en dyktig skriver, men han hadde neppe visst hva han skrev eller gjorde. Dette står i sterk motstrid til den attesten som Johan fikk 16. mai 1850 av residerende kapellan Hans Jensen Krog:

Johan Olsen Semmen, som i en Tid af 8 Aar har fungert som Omgangsskolelærer i forskjellige Skole-districter her af Præstegjeldet, meddeles herved efter Forlangende det Vidnesbyrd at han ved rosværdig

Flid har bestræbet sig for at dueliggjøre sig for sit Fag, hvilket i Forbindelse med en retskaffen og sædelig Vandel har bevirket, at han nu nyder sine Foresattes Tilfredshed og Sambygdingernes velfortjente Tillid og Agtelse.

Da Johan ble innkalt til forhør, ble han fulgt av hundre mann som krevde å være tilstede ved forhøret - og disse var neppe blant dem som prosten Brun regnet som fornuftige folk. Om læreren skulle arresteres, ville også de settes fast. Øvrigheten torde ikke annet enn å slippe Johan fri, men han ble tatt senere. I lensmanns-arresten var det mest bønder som var vaktmenn. En av dem var en tidligere elev av Johan, og fortalte:

Vi talte, spilte med fangen som var en pen, ordentlig mand eller forbryder. Han vilde ikke løpe bort om det hadde været anledning dertil, men vente paa retsens kjendelse, enten det blev straf eller frikjendelse.

Johan ble dømt til ti års straffearbeid etter kapittel 9, § 1 og 30, og kapittel 10, § 2, som ble redusert til tre års straffearbeide i høyesterett. Han sonet fra 7. september 1855 til samme dato i 1858, først i Christiania tukthus før han ble overført til Botsfengslet.

Til Amerika

Etter at han hadde sonet straffen fra høyesterett, meldte han utflytting til Amerika. Der tok han navnet John Semmen, men først giftet han seg 23. april 1859 med Anne Trulsdatter Ask. Hun var født 29. mars 1831, datter av Truls Joensen Askeie (født 1786) og Mari Eriksdatter (født ca 1791). De meldte utflytting 25. april 1859.

I boken *Minnesota Geographic Names* blir John Semmen nevnt. Norway, en liten by i Fillmore County, startet bosetningen i 1854, men ble først navngitt og organisert 3. april 1860. Navnet var foreslått av John Semmen som en hyllest til byen som nesten bare hadde beboere fra Norge.

Ved folketellingen 1875 bodde familien med to barn i Holt Township, Fillmore County. Den

Kart over USA med delstaten Minnesota uthevet.

Fillmore County i Minnesota.

eldstesønnen, Thorwald Semmen, var da hjemme hos foreldrene.

John Semmen døde 21. mai 1887 i Fillmore County. Han var da enkemann etter Anne, som hadde gått bort 8. april 1885.

Barn:

1. Ole Thorwald Semmen, f. 1860 i Minnesota, død 1947 i Ward County, Nord-Dakota
2. Martin Edward, f. 1865 i Minnesota, d. 1869
3. Martin Edward, f. og d. 1871 i Minnesota
4. Johan Anton Semmen, f. 1873, se nedenfor

Yngstesønnen Johan Anton ble født 9. april 1873 i Minnesota. I 1895 bodde han fremdeles i Holt Township. I 1900 holdt han til i Norway Township, byen som hans far hadde foreslått navnet til førti år tidligere. Han hadde giftet seg 3. juni 1898 i Rushfore, Fillmore County, med Marie Fossum, født mars 1875 i Minnesota og med norsk opphav. I 1920 bodde de fortsatt i Fillmore County, sannsynligvis i Norway hvor Anton døde 12. april 1937.

Kilder

Arbeiderforeningernes Blad nr. 6, utgitt 9. juni 1849.

Bjørklund, Oddvar: *Marcus Thrane, En stridsmann for menneskerett og fri tanke*. Tiden Norsk Forlag (1951).

Minnesota Geographic Names (digital utgave).

Ropeid, Andreas: *Honefoss. Annet bind. Håndverk og industri 1800-1900*. Utgitt av Ringerike kommune (1965).

Ringerikinger i de eldste tingbøkene for Hadeland (2)

I Hringariki nr 2/2010 gikk jeg gjennom de åtte eldste tingbøkene for Hadeland, da flere av sakene berørte folk fra Ringerike, særlig fra Haug. Jeg har nå gjennomgått tingbøkene fra 1662 til 1667 (protokoll 9-14), der det fortsatt er et betydelig innslag av ringerikinger.

av Sten Høyendahl

Fra disse protokollene får man stadig opplysninger om slektsforbindelser mellom Hadeland og Ringerike. Vi ser at Alv Gundersen Hval i Haug er besvogret til Ballangrud i Lunner, og at flere personer i Hole og Haug har tilknytning til odelsgods etter Anne Helmen i Gran.

Et odelsskjøtebrev fra 1662 berører Ole Torbjørnsen Askilsrud fra Haug, og gir navnene på flere som åpenbart er hans nære slektninger (saken er i 2006 drøftet av bl. a. Thorleif Solberg og meg i Digitalarkivets gamle Brukarforum, tråd 39214). Guri Olsdatter Askilsrud, som året etter ønsker skussmål fra allmuen på Granavollen, er barnefødt på Vien i Gran, og er Oles hustru. Guri og Ole flyttet noen år senere til Solberg på Tyristrand, og deres sønn er Tarald Olsen Solberg som har stor etterslekt på Ringerike.

Ellers vil man også finne flere overdragelser, odelssaker med forbindelser over landskapsgrensene, gjeldssaker, tvister om ulovlig mastehogst, og ikke minst en sak om rovmord og trolldomskunster.

RETTERGANG 3. JUNI 1662 PÅ MO I JEVNAKER

Ole Andersen, tilholdende på Mo, og hans bror Arne Andersen tiltaler landbonden Lage Mo for ubetalt landskyld og ubillig hogst i deres odelsskog, der han også skal ha latt andre hogge. *Anders Aslaksrud* på Ringerike og tre andre er innkalt for å vitne om hva de vet om hogsten, men dom avsies uten at vitner blir ført (tb 9 fol. 19a-20a).

TING 5. SEPTEMBER 1662 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Aasten Rasmussen Vestre Framstad lar lese et odelsskjøtebrev utstedt av Knut Bolken og Lars Heier på Jevnaker, Hans Gudbrandsen Hov, Gunhild Gudbrandsdatter som tidligere tjente på Bilden i Vasslifjerdings, *Ole Torbjørnsen Askilsrud* på Ringerike, Randi Torbjørnsdatter værende ved Christiania og Barbro Gudbrandsdatter, på 1 skippund tunge i rugmel solgt til Aasten Framstad for 90 riksdaler. Brevet er under full forsegling og datert Vestre Framstad, 19. november 1662 (tb 9 fol. 24b).

TING 4. DESEMBER 1662 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Gregers Jensen salmaker på Hadeland framlegger sendebrev utstedt november 1662 på Mo på Ringerike, vedrørende en gjeldssak med Povel Jenssøn på Berger i Jevnaker. Saken utsettes. Gregers Jensen lar lese en rikens stevning av 27. september 1662, som blir påskrevet (tb 9 fol. 37a-b).

TING 5. DESEMBER 1662 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Ærlige og forstandige mann Povel Jenssøn tiltaler på *Ole Torkelsens* vegne en del folk på Hadeland for gjeld, etter fullmakt datert *Hønen* 26. november 1662. Han framlegger utdrag av Ole Torkelsens regnskapsbok, som blir opplest for retten.

Dom: Enhver som er skyldig skal gjøre regnskap, og de som hevder å ha betalt gjelden bør bevise dette (tb 9 fol. 39a).

RETTERGANG 21. JANUAR 1663 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Den oppsatte gjeldssaken fra 4. desember 1662 mellom *Thomas Thomassøn*, sorenskriver over Ringerike og Hallingdal, og underfiskalen Povel Jenssøn blir gjenopptatt. Ingen av partene møter, og den tidligere fullmektigen Gregers Jensen nekter å svare i saken.

Gregersstua på Granavollen fra 1657, der tinget ble holdt.

Retten mener at Thomas Thomassøn og Povel Jenssøn bør tiltales på sine hjemsteder for å ha overhørt en rikens stevning, og bøte etter loven (tb 10 fol. 1a-b).

RETTERGANG 30. MARS 1663 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Underfiskalen Povel Jenssøn tiltaler Mads Lauridssøn Hougaard på Bilden i Gran for gjeld for sagtømmer. Han lar lese opp et provsbrev utstedt av sorenskriver *Thomas Thomassøn* på Ringerike og seks lagrettemenn, datert *Tanberg* tingstue 15. januar 1662.

Mads Lauridssøn viser blant annet til en avregning på sitt mellomhavende med Povel Jenssøn. Avregningen har 1. oktober og 16. november 1659 vært framlagt i retten på *Frøyskov* tingstue på Ringerike.

Saken utsettes (tb 10 fol. 9a-12a).

TING 20. JULI 1663 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Guri Olsdatter, barnefødt på Vien på Hadeland, nå boende på *Askilsrud* på Ringerike, kommer på tinget og spør allmuen om de vet noe å beskyldte henne for enn det som er ærlig, kristelig og vel, og ber om å få det skussmål hun fortjener.

Allmuen svarer at så lenge de har kjent henne, har hun skikket og forholdt seg ærlig, kristelig og vel, som en ærlig kvinne egner og anstår. Skussmål nedtegnes under tolv manns signetter (tb 10 fol. 25a).

TING 20. JULI 1663 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Zacharias Larsen Skute lar lese for retten et pantebrev utgitt av *Lars Sjursen* boende på *Somdalen* i Norderhov på en fjerding korns årlig rente i hans påboende gård Skute for 30 riksdaler. Pantebrevet er datert Granavollen 12. april 1663 (tb 10 fol. 25a).

RETTERGANG 25. AUGUST 1663 PÅ BALLANGRUD I JEVNAKER

Alv Gundersen Hval på Ringerike tiltaler Gudbrand Kjørven i Jevnaker og Paal Gjefsen i Gran etter rikens stevning av 5. august 1663 for at de kort etter sin bror Torger Halvorsen Ballangruds død uten foregående skifte har tatt noe korn, en hoppe (skyd), og med trusler tatt atskillige odelsbrev og dokumenter. Alv har fullmakt, datert Ballangrud 20. april 1663, av enken Ingeborg Persdatter, som er søster til hans kvinnes mor.

Endre Ballangrud vitner om at Gudbrand og Paal dagen etter sin brors død kom til Ballangrud og så over boet. Ingeborg hadde sagt at det hadde de ikke noe med, men hadde gitt dem åtte brev. Han sier seg besvogret med Alv Hval, da de har hver sin søster.

Ingeborg Ballangrud sier at hun ikke har noe å beskyldte ektemannens brødre for, og at de ikke hadde truet henne. Hun hadde gitt dem noen brev om odelsgodset.

Lars Gudbrandsen legger fram sitt bygselbrev på Ballangrud i retten, skrevet av Thomas Trap.

Sevald Lunner og Gisle Kjørven bevitner salige Torger Ballangruds ord: ettersom han selv var barnløs, ville han ikke ha noen andre inn på gården enn sin brorsønn Lars, og han hadde derfor gitt ham bygselbrev med sitt eget segl under (tb 10 fol. 34b-35b).

TING 10. NOVEMBER 1663 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Ole Jonsen Sørum, Amund Myre og Asle By på Ringerike tiltaler Bjørn Helmen i Gran etter en rikens stevning av 14. september 1663 for noe odelsgoods etter hans salige kvinne Anne Helmen. Deres skriftlige innlegg, datert *Myre* på Ringerike 7. november 1663, leses opp og påtegnes.

Bjørn Helmen mener seg ikke lovlig stevnet, ettersom hans salige kvinnes arving, hennes søster Marit Olsdatter Skullerud på Toten ikke er stevnet. Hun hadde arvet halve boet i løst og fastegods etter sin søster. Det omtvistede odelsgodset dreier seg om 1 skippund tunge i Lunde.

Nytt stevнемål må tas ut (tb 10 fol. 46b-47a).

TING 21. FEBRUAR 1664 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Christen Sørenssøn på *Lerberg* inngir på vegne av *Tomas Gudbrandsen Ask* på Ringerike en rikens stevning av 26. november 1663 og tiltaler Jon Olsen Dæli i Brandbufjerdingen for fire års ubetalt landskyld i ett sold korn i Dæli med forfalne julemerker samt kost og tæring. Christens fullmakt er datert *Ask*, 22. februar 1664.

Christen Sørenssøn inngir i retten et pantebrev, utstedt 22. mars 1622 på *Norderhov* tingstue på Ringerike, utstedt av *Narve Gundersen* på *Ask* til *Gudbrand Tomassen*, *Tomas Asks* far, på ett sold korn årlig rente i Søre Dæli, der landskylden fordres.

Jon Dæli sier å ha betalt landskyld for de fire årene: to år til *Tomas Tanberg* på Ringerike, og to år til *Tomas Ask*. Noen ganger har han levert landskylden til *Gudbrand Ask*, og noen ganger til dennes svoger *Eilev Tanberg*. Jon påberoper seg prov på at landskylden er betalt, og navngir Jon Olsen Holter på *Hadeland* og *Halvor Vesetrud*.

Tomas Tanberg sier at han har oppebåret to års landskyld av Jon Dæli, og vil derfor være hans hjemmelsmann. Han sier seg å eie ett sold korn i Dæli som arv etter værfaren, og vil føre prov for dette.

Saken tas opp til neste ting på *Hadeland* (tb 11 fol. 1a-2b).

RETTERGANG 27.-28. APRIL 1664 PÅ JEVNAKER

Det tvistes om mastehogst i Jevnaker i sameia mellom ødegårdene Rud og Dal, gården Sogn på søndre side og gården Bjertnes på nordre side. Per Koller og Torgrim Hvamstad på egne, medeiere og arvinger vegne tiltaler Erland Roen i Jevnaker og *Ole Gjørud* i *Norderhov*, som har trengt seg inn i deres odelsskog og felt en del master ved Rud, deres felles eiendom.

Erland Roen og *Ole Gjørud* framlegger prov fra Jens Hanssøn, Frederik Bøyessøns tjener, som har fullmakt som skogsinspektør. Ett av brevene er datert Mo i Jevnaker 2. mars 1663, der *Ole Gjørud* tillate å hogge noen master i skogen. Det framlegges også et hjemmelsbrev på Per Kollers navn, der han skal ha gitt hjemmel til *Ole Gjørud*, men Per nekter kjennskap til dette da han ikke har forseglet brevet. Det er utstedt 3. november 1663 på *Hadeland* og har bare Oles signet, men ingen underskrifter. Per Koller sier at han har gitt *Ole* en annen seddel, men *Ole* svarer at Jens Hanssøn har denne på Bragemes.

Jens Hanssøns innlegg om betaling for masteskog, utstedt 28. april 1664 på *Ringerike*, leses opp.

Erland Roen nekter for at han har hjemlet Jens Hanssøn odelskog eller til *Ole Gjørud* det han etter sin lodd kan tilstrekke, men *Ole* svarer at han kan bevise at det forholder seg helt annerledes.

Per Hansen Langeland vitner om at sist helligtrekongers dag (6. januar) var Erland Roen og Torgrim Hvamstad hos Gregers salmaker på Vollen ved Grans kirke. Da ville Erland kjøre ned de mastene han hadde hogd sammen med *Ole Gjørud*, ettersom *Ole* hadde Per Kollers skrivelse.

Dom: Erland Roen og *Ole Gjørud* skal ikke befatte seg med de master som de ulovlig har hogd i sameia med mindre de har alle loddeiernes samtykke. De bør bøte etter landslovens 18. kapittel for vold og landnam, erstatte skogskade med 30 riksdaler og domsutgifter med 19 riksdaler (tb 11 fol. 28b-32a).

TING 30. APRIL 1664 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Jon Dæli og *Tomas Tanberg* skal etter oppsettelse fra forrige ting bevise sin hjemmel for landskylden i en part i Dæli.

Jon Olsen Holter på *Hadeland* sier at han tretten år tidligere på Jon Dælis vegne leverte landskylden til *Elling Hjelle*, *Gudbrand Asks* nabo, og siden til *Gudbrand Ask*. Jon Dæli inngir i retten en landskyldseddel gjeldende fra 1659 til nå, utstedt 10. januar 1664 av *Tomas Gudbrandsen Ask*.

Fullmektigen *Christen Lerberg* fordrer endelig dom i saken.

Avsagt: Jon Dæli skal være pliktig til resterende landskyld i fire år til Tomas Ask i henhold til dennes tidligere innlagte pantebrev, utstedt på *Norderhov* rette tingstue. Jon må da søke Tomas Tanberg, ettersom denne ikke har bevist sin adkomst til gårdparten i Dæli. Jon må også betale omkostninger med 8 riksdaler innen fjorten dager (tb 11 fol. 32b-33b).

TING 10. OKTOBER 1664 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Povel Jenssøn, fiskalens fullmektig, lar etter fullmakt av ærlige og gudfryktige matrone *Mette Snell, Johan Snells* etterleverske, lese en rikens stevning av 26. august 1664 over folk som har gjeld til hennes salige ektemann. De skyldige pålegges å gjøre riktig avregning med *Mette Snell* innen neste saketing (tb 11 fol. 67a).

TING 10. OKTOBER 1664 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Bjørn Helmen i Gran lar opplese på tinget et gammelt pantebrev utstedt av Amund Amundsen Kittelsrud i Gran til Ole Aslesen Helmen på 1 pund malt årlig landskyld i gården Søre Lunde i Nordre Ålen i Gran for 100 riksdaler. Pantebrevet er utstedt på Helmen 18. august 1605.

Det leses også opp et avkallsbrev utgitt av *Jon Reiersen* på *By*, *Anders Jonsen* på *Stein*, *Ole Jonsen* på *Hval* og *Knut Alm* i *Hole* og *Vangs* prestegjeld på *Ringerike*. Disse var blitt forlikt med *Anne Helmen* om arv etter Ole Helmen. Avkallsbrevet er utstedt 22. juni 1633 på Helmen (tb 11 fol. 69a-b).

TING 10. OKTOBER 1664 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Ifølge kongebrev utstedt 20. september 1664 i Christiania skal underfiskalen Povel Jenssøn nyte fri skyssferd så lenge han er i kongens tjeneste i *Hadeland*, *Valdres*, *Ringerike* og *Hallingdalens* fogderier (tb 11 fol. 74b).

TING 15. FEBRUAR 1665 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Unge Hans Hanssøn Riber på Bragernes, borger i Christiania, lar opplese på tinget et pantebrev utgitt av *Olaug Persdatter* på *Semmen* i *Ådalen* om en fjerding korn i *Skute* på *Hadeland* for 106 riksdaler. Pantebrevet er datert *Hønefossen* 20. august 1663 under full forsegling, og melder om mer gods, ødegården *Somdalen* på *Ringerike* (tb 12 fol. 4a).

RETTERGANG 14. JUNI 1665 PÅ MOLDEN I GRAN

Hospitalsforvalter Jacob Bratt tiltaler Per Molden for innesittende landskyld av en fjerding tunge med bygsel i Molden. Jørgen Philipssøn i Christiania, Svend Stenshome på Eiker, *Engebret Nærstad* og Ole Dvergstein er også innstevnet som loddseiere.

Flere dokumenter framlegges i retten, blant andre et beskikkelsesbrev til Hans Lauridssøn på Bragernes der det sies at ett skippund følger *Engebret Nærstad*, utstedt 7. september 1664 på Bragernes.

På *Engebret Nærstads* vegne møter hans sønn, Halvor Bilden, som svarer at hans far bygger ikke mer enn sitt eget gods (tb 12 fol. 23a-24b).

RETTERGANG 18. JUNI 1665 PÅ SKÅRUD I JEVNAKER

Povel Jenssøn lar på vegne av Hans Gislesen Velo i Jevnaker og hans søsken tiltale Ole Alvsen Enger i Jevnaker for å ha trengt seg ulovlig inn på rydningsplassen *Skårud*.

I retten framlegges et gammelt sønderrevet brev datert 16. november 1616, der det framgår at Sjur Olsen har solgt rydningsplassen *Skårud* til Alv Nilsen. Brevet er ikke tinglyst.

Det framlegges også et kjøpebrev av 29. april 1633, utgitt av Hans Jonsen på Ballangrud i Jevnaker som har solgt 2 lispund jord i *Skårud*, som er hans kvinnes odel, for 7 riksdaler, og *Ole Gjoruds* kvinne eier samme jord. Brevet er ikke tinglyst etter loven, og salget er ikke skjedd med hans kvinnes tillatelse. Det blir reist motsigelser mot brevet da det ikke er tinglyst, og salget er skjedd uten kvinnen og hennes arvingers samtykke. Dette odelsgodset er falt til arv etter salige *Berte Gjorud* (tb 12 fol. 27b-29b).

TING 9. FEBRUAR 1666 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Niels Rasmussen, borger i Christiania og boende ved *Hønefossen*, tiltaler etter en rikens stevning av 28. november 1665 Erik Kaaresen Igulstrup og Tore Haraldsen Bjertnes' barn og arvinger: Johannes Toresen, Dorte Toresdatter, Engebret Bjertnes på egne og hans kvinne Ellen Toresdatters vegne, Marte Toresdatter som Halvor Rud svarer for, og Anders Nes, samtlige boende i Jevnaker og Gran, for en fjerding gods i *Søre Lo* på Ringerike som salige Tore Bjertnes har pantsatt Hans Lauridsson, Niels Rasmussens svigerfar. Parten er for fem år siden blitt solgt av Erik Igulstruds kvinne til salige Jacob Eggertsson, og Tore Bjertnes skal ha forseglet brevet. Jørgen Philipsson har forhvervet to dommer over leilendingene til Lo.

Niels Rasmussen framlegger i retten et pantebrev på en fjerding tunge uten bygsel i Lo, utstedt på *Sorgefoss* på Ringerike 12. september 1655, fra Tore Haraldsen Bjertnes til Hans Lauridsson på Bragemes for 20 riksdaler. Parten er Tore Bjertnes' kvinne, Siri Olsdatters odel, og Erik Igulstrup har underskrevet pantebrevet. Tore Bjertnes' arvinger og Erik Igulstrup bekrefter dette.

Også en sorenskriver- og seksmannsdom fra *Ringerike*, datert 27. juli 1665, framlegges i retten, der det tilholdes Hans Lauridssens svoger og arvinger å tiltale Tore Bjertnes med konsorter.

Avsagt: Ettersom Tore Bjertnes uten hjemmel har pantsatt en fjerding tunge i Lo, bør hans etterlatte barn og arvinger svare pantepenger 20 riksdaler til Niels Rasmussen, landskyld for hvert år samt omkostning. De henvises til å tiltale Erik Igulstrup for godset som er avhendt (tb 13 fol. 8a-9a).

TING 10. FEBRUAR 1666 PÅ HELGUM I GRAN

Niels Rasmussen på Bragemes (som bor ved *Hønefossen*) tiltaler fem bønder i Gran for gjeld på beløp mellom 2 ort og 13 riksdaler. Han lar også lese opp Endre Larsen Ballangruds pantebrev på 3 sold korn og en fjerding i *Hval* på Ringerike til Hans Lauridsson for 80 riksdaler. Brevet er utstedt 3. mars 1658 på Bragemes (tb 13 fol. 11b).

TING 25.-26. APRIL 1666 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Anders Nes, Engebret og Johannes Toresønner på egne og værsøstres vegne lar ved sin fullmektig Povel Jenssen fordre Erik Igulstrup for retten etter en rikens stevning av 30. mars. Eriks hustru skal ha gitt salige Jacob Eggertsson kjøpebrev på en fjerding i *Lo* (i Haug), som deres salige mor Siri Bjertnes var arvelig tilfallen. Jørgen Philipsson har to dommer på at dette kjøpebrevet er fradømt dem. Bjertnes-arvingene har pantsatt denne parten, og Erik Igulstrup og Anders Knestang har solgt denne. Pantepengene har Hans Lauridsson eller hans svoger (*Niels Rasmussen*) søkt hos Erik Igulstrup og hans hustru Guri Olsdatter, som har solgt parten.

Berte Nes' arvinger inngir i retten en fullmakt til Povel Jenssen, utstedt 20. april samme år på Vang.

Povel Jenssen viser til at det foreligger dom for at Anders Knestang og hans søsters kjøpebrev er kjent ved makt. Erik Igulstrup og hans hustru nekter for å ha gitt kjøpebrev på parten i Lo. Har det skjedd, har det vært uten hennes samtykke. Et skiftebrev utstedt 30. november 1636 på Knestang inngis i retten.

Dom: Guri Olsdatter og hennes bror har solgt sin lodd på en fjerding i Lo med bygsel til salige Jacob Eggertsson, som vedkommer Siri Olsdatter Bjertnes og Berte Nes. Berte Nes' arvinger er tilkjent denne parten, men de har selv satt den i pant. Det er derfor rimelig at Erik Igulstrup og hans hustru Guri bør innfri den omtvistede fjerdingen i Lo (tb 13 fol. 22a-22b).

RETTERGANG 12. JULI 1666 PÅ GRANAVOLLEN I GRAN

Velforstandige mann *Mattias Sass* på Ringerike inngir i retten en rikens stevning utstedt 24. februar 1665 på Akershus. Han fordrer et stort antall bønder for gjeld ifølge hans regnskapsbøker, og krever dom i saken. En del av de innstevnte møter i retten og bekrefter at gjelden er riktig.

Dom: De som ikke har betalt sin gjeld, skal betale denne innen seks uker, med mindre det skal søkes nam og gjøres vurdering i deres bo (tb 13 fol. 26b-27a).

TING 22. MARS 1667 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Det har oppstått strid mellom Mads Lauridsson Hougaard på Bilden i Gran og Jørgen Philipsson i Christiania om noe tømmer. Blant Mads Hougaards vitner er *Jakob Tomassen Frankrik* (i Haug).

Børger Berger og Jakob Tomassen avlegger ed og vitner at de sist høst hadde vært med Nils Persen, Jørgen Philipssøns sagfogd, og telget umerket tømmer (tb 14 fol. 1b-2a)

TING 22. MARS 1667 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Ole og Arne Andersen Mo i Jevnaker har innstevnet flere vitner, deriblant *Lars skredder* i Lundstadhaugen på Ringerike, i forbindelse med plassmannen Jon i Nesets ærerørige ord og tale.

Lars skredder vitner om at han sist høst hørte Jon i Neset si at Arne Mo skulle være en tyv og en skjelm inntil han beviste sine påstander. Arne hadde sagt at Jon selv skulle være en tyv og skjelm inntil han kunne føre beviser (tb 14 fol. 3b-4b).

TING 29. JULI 1667 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Berte Guttormsdatter Frågått i Lunner føres fram for retten for signeri og grove bedrifter. To dager tidligere er hennes ektemann, Per Haakensen, dømt til døden for rovmord på løsfinnen Ole Ollerkokk.

Det er kommet i bygderykte at Berte skal ha lært *Anne Gliseter* på Ringerike om signeri, spøkeri og trolldomskunster, og for dette fått tre daler i penger, tre sauer, en fjorkalv og et snørelivsemne.

Bertes barn, Lisbet Tomasdatter (16-17 år) og Jens Henriksen (rundt 12 år), forteller at Anne Gliseter var hos deres mor for å lære "Adschillige Fin Nonserj" i dølgsmål, Hun skulle også få en huldrehatt, men dette var det deres stefar Per som hadde funnet på. Med "Fin Nonserj" og bedrag skulle Berte og Per få penger av henne. Anne gikk der rundt to ganger i uken, mest begynte hun å gå der vinterstid ved kyndelsmesstider.

Lars Oppen og Berte Halvorsrud har rundt fem år tidligere sett at Anne Gliseter ofte gikk til Berte Frågått, mest om torsdags-, fredags- og søndagskvelden, fra kyndelsmesstider til St. Hansdag. Anne hadde tatt med seg "nogle Creature" til Berte, og *Jens Gliseter* hadde beklaget seg over at Berte hadde narret til seg disse. Anne hadde sagt ham at troll eller gråbein måtte ha tatt dyrene. Siden fikk Jens vite at hun hadde bragt tre sauer og en kalv til Frågått, og gikk dit sammen med henne og tok dem hjem igjen. Så hadde Berte gått til Gliseter og bragt dem tilbake til Frågått. Hvorfor Anne har oppsøkt Berte Frågått vet de ikke, men det går et slemt rykte.

Bertes barn sier moren har sagt at hun har fått sin røde fløyelslue av datteren til *Svend Setrang* (i Haug), samt ett krus og en liten jerngryte. Berte sier at hun har fått lua og kruset av Anne Gliseter, og kruset hadde vært fylt med brennevin siden hun lå syk da.

Sønnen Jens sier at Berte har vært medviter i mordet på løsfinnen Ole Ollerkokk. Saken utsettes til 15. august (tb 14 fol. 38a-41b).

TING 15. AUGUST 1667 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Det foretas eksaminasjon av Berte Frågått, blant annet om beskyldningene om at hun er medviter i mord. Hennes ektemann, Per Haakensen, er allerede henrettet.

Berte bekrefter at hun fikk tre sauer og en kalv av *Anne Gliseter*, men disse - samt penger og tobakk - hadde Anne gitt Per for at han skulle fri til hennes datter. Dette var før Per kom i ekteskap med Berte. Per hadde lagt seg syk og sagt til Anne at han trengte ferskt kjøtt, men *Jens Gliseter* kom og tok dyrene med hjem. Berte bekrefter at hun hadde hentet dem tilbake, og Per hadde solgt dem til piken Berte Ballangrud.

Berte blir spurt om hun har fått tøy og annet av *Svend Setrang* på Ringerike, men sier at hun ikke kjenner ham, og at han ikke har vært på Frågått. Den røde fløyelslue har hun fått av Anne.

Ifølge Povel Jenssøn beklager *Svend Setrang* seg over Berte, som sier han har gitt henne en daler, ett par sko gjort i byen til en verdi av en daler, en del vadmél og en rød fløyelslue med sølvknippel. Berte nekter for at hun har løyet på ham.

Datteren Lisbet hevder at moren har sagt at *Svend* har gitt henne et par bysko, en liten jerngryte, to alen fint lerret og fløyelslua. Om høsten for rundt seks år siden var *Svend* kommet til Frågått og bedt Berte "gjøre åt" for landhavre, og det var Anne Gliseter som hadde sagt hun kunne gjøre dette. Berte hadde senere dratt til *Setrang* og kommet hjem med gryte, lerret og lue. Anne hadde en gang kommet til Frågått og sagt at *herr Malte* på Ringerike var død, og at *Svend Setrang* takket Gud for det siden han var så mye i trette med presten. Berte hadde sagt at det ikke var noen spøk å være i trette med prester, ettersom de kunne ha en bok med Cyprianus formannelsesbønn. Så kunne de lese opp av denne, og den de er sinte på kan ikke trives.

Sønnen Jens sier at Svend har vært på Frågått og snakket med moren inne i badstua. Svend hadde da gitt henne penger, og siden dro moren til Setrang og fikk gryte, fløyelslue og et lite blått steinkrus. Han forteller om huldrehatten som Anne skulle kjøpe, og at hun og moren hadde snakket om herr Maltess død. Beskyldningene om medveterskap i mord kan gi dødsstraff, og saken må framlegges for lagmannen (tb 14 fol. 51a-53b).

TING 24. OKTOBER 1667 PÅ LUNNER I JEVNAKER

Fogden framstiller fangen Berte Frågått i fengsel og jern "for hendis Begangne Misgierningers schyld". Også Anne Gliseter skal forhøres, da Bertes barn sier hun har gått i lære på Frågått om trolldomskunster og signeri og betalt for dette.

Anne innrømmer at Berte skulle ha ei ku av henne. Ektemannen Jens Persen sier at han ikke visste noe før dyra var blitt borte: to voksne sauer, to ungsauer og en kalv som den henrettede Per Haakensen tok med seg, og som Jens hentet på Frågått en dag Berte ikke var hjemme. Anne hadde først sagt at ulver eller andre udyr hadde vært på ferde.

Anne sier at Svend Setrang klaget over at et stykke lerret var blitt borte for ham, og at hun da sa at Berte Frågått kunne skaffe ham det tilbake. Svend hadde gitt henne en daler som Berte skulle få, men Berte mente det var for lite. Dette var seks eller syv år siden. Berte kom til Setrang sommerstid og lå der om natten, og Svends kvinne snakket med henne om det bortkomne lerretet. Berte lovte at hun skulle få det igjen, og fikk et par bysko verdt en daler, fem alen vadmøl og et stykke lerret. Anne hadde også tatt en seddel med tråd rundt som Svend hadde bedt henne gi til Berte.

Lisbet Tomasdatter sier Anne kom en sommer til Frågått med et brev med en tråd rundt. Lisbet spurte hva det var, og Anne sa at det var tyvetarmer, fra tyven som ble hengt på Tanbergmoen. Tarmene hadde hun hakket ut med en skiru - han var så hard!

Anne forteller at Svend Setrang hadde gitt henne et laup med en padde, og Berte hadde skåret dyret i stykker med en blåskjeftet kniv, langs etter brystet som en fisk. Anne hadde gravd dyret ned mellom to steiner under porten på Setrang, og dette skulle ifølge Berte hjelpe for landhavre og sykdom på feet.

Ole Torkelsen, bygdensmann på Ringerike, har stevnet Svend Setrang til å møte i retten på Lunner, men ingen svarer på hans vegne.

Berte dømmes til døden ved sverdet for medveterskap i mord, signeri og forførelse av sine barn. Barna sendes på tukthus eller annet passende sted. Anne Gliseter må stevnes til sitt verneting (tb 14 fol. 66a-68b).

Se også Sten Høyendahls artikkel: Da Anne Gliseter gikk i trolldomslære, *Hefet Ringerike* 2011.

RETTERGANG 13. AUGUST 1667 PÅ TOSESKOGEN I JEVNAKER

Assistensråd Wilhelm Mecklenburg har ved sin fullmektig Jens Christofferssøn stevnet sin leilending Povel Jenssøn på Vang for retten, blant annet for ulovlig mastehogst på Toseskogen, som ligger til Vang-gårdene. Også Ole Gjorud på Ringerike er for dette punktet innstevnet.

Seks lagrettemenn besiktiger området på Toseskogen der Povel Jenssøn og Ole Gjorud har hogd. Det er hogd 35 trær der, samt to trær innenfor gjerdesgården på ødegården Tose.

Sjur Hauger sier at Povel Jenssøn og Ole Gjorud uten hans samtykke har hogd to tylfter og ni trær i skogen som ligger til Hauger.

Ole Gjorud blir spurt om han har hogd eller har hatt felles bruk med Povel Jenssøn i Tosemarka og Haugerskogen. Ole sier at han bare har hogd på sørsiden, som kommer ham til, men Povel Jenssøn hadde sagt at det var til felles bruk, og Ole har derfor gjort arbeidsbytte med ham på nordsiden. De to har også fløtet sammen, og tømmeret ligger i Vassbonn under Moslandet.

Jens Christofferssøn hevder at mastene som er hogd i Toseskogen er hogd uten hjemmel, og må tilfalle assistensråden. For hogsten i Haugerskogen må skogskaden opprettes og landnamsbøter betales.

Povel Jenssøn forklarer at mastene er solgt til Jacob Luth, kongens fogd på Ringerike. De skal leveres i Vikersund til 1½ daler for trær på 14 palm, 3 daler for 16 palm og 3 daler 1½ ort for 18 palm.

Dom: De master som Povel Jenssøn og Ole Gjorud har felt i Toseskogen skal fordeles mellom assistensråd Mecklenburg og Peder Nielssøn Kongsberg, som eier en del av Vang (tb 14 fol. 47a-50a).

Tatt av kjærlighetens underbare strøm

Hval, Anne Sofie:

Kjærlighetens underbare strøm. Historien om Sofie Amalie, fortalt av Anne Sofie.
Kolofon Forlag (2017).

Anne Sofie Hval fra Haug er datter av den ikke ukjente slektsgranskeren Thorleif Solberg, og følger nå i sin fars fotspor ved å gi ut en bok om sin mormor, Sofie Clausen fra Kristiania. Sofie giftet seg pinseaften 1921 med Hans Peter Moe fra Trøndelag, men det er ingen ungdomsforsøkelse vi blir vitne til. Hun var 31 og han 36 år da de første gang i 1919 møtte hverandre på Misjonssommerskolen på Lillehammer. Hun arbeidet som kontordame i Kristiania og var aktiv i et kristelig miljø, mens han hadde slått seg ned som lærer nord i Jevnaker. Først nylig var han blitt omvendt.

Slekthistorie kan lett bli mindre interessant for andre enn den nærmeste familien. Ikke så med Anne Sofie Hvals bok! Sofie og Hans Peter var flittige brevskrivere, og boken baserer seg i stor grad på brevkorrespondansen mellom dem. Og det var slett ikke kjedelige tanker de utvekslet med hverandre. Som Sofie skriver like før forlovelsen i 1920: «Jeg trodde aldri jeg kunne bli så glad i noen som jeg er i dag, min kjære Hans! Først nå har jeg fått føle kjærlighetens underbare strøm».

Sofie bestemte seg allerede i konfirmasjonsalderen for å leve med Gud. Hun ble tidlig aktiv i misjonsarbeid, og var i lang tid søndagsskolelærer. Dette er i Ole Hallesbys tid. Han forfektet en sterkt konservativ teologi og var sentral i miljøet rundt Calmeyergadens bedehus i Kristiania. Sofie var med og sang der i 1920, samme år som det såkalte Calmeyergademøtet avviste alt samarbeid med liberale teologer. Av brevene ser vi likevel at Sofie hadde et lysere syn på livet enn Hans Peter. Hun elsket å spille og synge, og oppfattet sin gudstro som en trygghet og styrke. Den nyomvendte Hans Peter virker langt mer grublende. Han trivdes bare sånn passe på Hadeland, der han mente at det var åndelig dødt, og at folk så ut til å sove tryggere i synden enn før.

Boka omhandler først og fremst forholdet mellom Sofie og hennes mann, men gir også god plass til deres slekthistorie, i yngre så vel som eldre slektsledd. Sofies farsslekt hadde holdt til i Kristiania i flere generasjoner, men slekten kom opprinnelig fra Århus, der Sofies stamfar,

Sofie Clausen. Foto i privat eie.

Claus Jørgensen Fynboe, omkring 1700 var kornhandler og eiendomshandler. Det var hans sønnesønn Jens Clausen som utvandret til Norge. Selv ble jeg gledelig overrasket over et gjensyn med min barndoms pianolærer, Ottar Willmann, en nevø av Hans Peter Moe!

Brevene gir nærhet til Sofie og Hans Peter. Men etter at de som nygifte flytter til Jevnaker er det akkurat som om de forsvinner litt. Hans Peter kommer bedre til syne enn Sofie, og særlig historien om hans prinsippfaste motstand under krigen er sterk lesning. Sofie viet seg til hus og hjem og barn som vanlig var på den tida, men hva skjedde med hennes engasjement i religiøst arbeid? Hennes glede over sang og spill? Kom dette bedehusmiljøet eller misjonsforeningen på Jevnaker til gode, eller fikk det utløp på annen måte? Et klassebilde fra Jevnaker viser lærer Moe og frue midt i barneflokk. Bilde teksten forteller at Sofie gikk inn i rollen som lærerfrue med lyst og glede, men vi får ikke helt tak i hvordan dette kom til uttrykk.

Det er brevvekslingen mellom Sofie og Hans som bærer boka og forteller den sterkeste historien. At tida de fikk sammen etter at de giftet seg er mindre personlig skildret, skyldes nok at kildene er færre. Det var jo ikke lenger nødvendig å skrive brev! Til gjengjeld gir de mange bildene som er gjengitt i boka innblikk i deres familieliv, og utfyller slekthistorien som helhet.

Kari Telste

Straffanger i Hønefoss distriktsfengsel (1879)

Året 1879 var det mer enn vanlig å gjøre for betjeningen i Hønefoss distriktsfengsel. Hele 36 personer ble innsatt, hvorav to kvinner. I tillegg fikk to mindreårige gutter fra Tyristrand et passende antall slag ris i fengselet.

av Tom Larsen

Fjortenåringene Carl Johan Paulsen Netop og Ole Thorsen hadde begått et grovt tyveri, og måtte derfor lide på kroppens bakre regioner. Carl Johan hadde nok vært den mest aktive siden han fikk tyve rapp av riset, mens Ole slapp med femten. Saken er dessverre ikke lagt ut på

nettet, og må leses i Statsarkivets lokaler på Kongsberg.

Vi ser ellers at forbrytelsene stadig får et mer moderne preg - hele fem mann blir straffet for ikke å ha møtt på sesjon. Ellers finner vi både ulovlig lotteri og ulovlig fiske. To menn og en kvinne har vært uforsiktige med ild i skogen, mens tre unge menn har forlatt tjenesten eller brutt sin lærekontrakt.

Av tradisjonelle lovbrudd er det ikke uventet drukkenskap, gateuorden og forstyrrelse av veifreden som dominerer. Utenom de to unge håpefulle fra Hole er det bare svensken Albert Emanuel Andersson som straffes for tyveri.

Løbe-No. 1. Ole Hansen af Jevnaker.

Alder: 29 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Legemsfor nærmelse. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Nordre Jarlsberg. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 20 Januar 1879 Kl 4½ Efterm. *Fogden i Hadeland og Land af* 11 Januar 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Høiesteretsdom af 15 August 1878 og Kgl. Resolution af 23 Nov. 1878. *Straffen. Vand og Brød:* 5 - fem Dage. *Løsladt:* Lørdag den 25 Januar 1879 Kl 4½ Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Reisepenge	0,20
	Forpleining i 5 Dage	4,00

Løbe-No. 2. Peder Olsen Hovind af Hole.

Alder: 29 Aar. *Høide:* under midd. *Statur:* middels. *Øine:* graablaa. *Haar:* mørkebrunt. *Forbrydelse:* Udeblivelse fra Sessionsmøde. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Amtmanden i Buskeruds Amt den 4. Okt. 1872 stor 1 - een - Spdlr. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Fredag den 24 Januar 1879 Kl 11½ Formid. *Fogden i Ringerike af* 27 Decbr 1878. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 23 Decbr 1878. *Straffen. Fangekost:* 8 - otte - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 1 Februar 1879 Kl 11½ Form.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 7 Dage	5,60
	Forpleining i 1 Dag	0,80
	Vask	0,07

Løbe-No. 3. Anton Andreasen af Norderhov.

Alder: 17 Aar. *Høide:* mid. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Fordølgelse af Hittegods. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Torsdag den 20 Februar 1879 Kl 1¼ Efterm. *Fogden i Ringerike af* 27 Januar 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Overrettsdom af 20 Januar 1879. *Straffen. Fangekost:* 20 - tyve - Dage. *Løsladt:* Onsdag den 12 Marts 1879 Kl 1¼ Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 8 Dage a 80	6,40
	Vask	0,07
	Forpleining i 12 Dage a 80	9,60
	Vask	0,14

Løbe-No. 4. Ole Gulbrandsen Indgjærdingen af Norderhov.

Alder: 22 Aar. *Høide:* under midd. *Statur:* middels. *Øine:* blaa. *Haar:* sort. *Forbrydelse:* I utide forladt Tjeneste. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes Sørenskriveri Dom af 5te September 1876. *Mulkt stor* 5 - fem - Spdlr. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Torsdag den 13 Marts 1879 Kl 3 Efterm. *Fogden i Ringerike af* 21 Februar 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 19 Februar 1879. *Straffen. Vand og Brød:* 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Søndag den 16 Marts 1879 Kl 3 Efterm.

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 3 Dage a 80	2,40
---	---------------------------	------

Løbe-No. 5. Andreas Andersen Øverby af Norderhov.

Alder: 26 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Gadeuorden, etc.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 26 Februar 1878 stor 10 - ti - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 24 Marts 1879 Kl 1 Efterm., Fogden i Ringerike den 12 Juli 1878. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 10 Juli 1878.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 27 Marts 1879 Kl 1 Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage a 80 2,40

Løbe-No. 6. Peder Johnsen Roterud af Norderhov.

Alder: 23 Aar. *Høide:* over mid. *Statur:* høj og smal. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.
Forbrydelse: Uforsigtig Omgang med Ild i Skoven. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Hadeland og Land.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 26 Marts 1879 Kl 2¼ Efterm., Fogden i Ringerike af 24 Marts 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 10 Februar 1879.
Straffen. Vand og Brød: 5, fem, Dage. *Løsladt:* Mandag den 31 Marts 1879 Kl 2¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage a 80 4,00 modtaget 20/4

Løbe-No. 7. Hans Petersen Madsestuen af Norderhov.

Alder: 40 Aar. *Høide:* under mid. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt.
Forbrydelse: Uforsigtig Omgang med Ild i Skoven. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Hadeland og Lands.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 26 Marts 1879 Kl 2¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 24 Marts 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 10 Februar 1879.
Straffen. Vand og Brød: 5, fem, Dage. *Løsladt:* Mandag den 31 Marts 1879 Kl 2¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage a 80 4,00

Løbe-No. 8. Fredrik Olsen af Hønefos.

Alder: 19 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt.
Forbrydelse: Brud paa Lære- og Tjeneste-Kontrakt.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 5 April 1879 stor 20 - tyve - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 9 April 1879 Kl 10½ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 7 April 1879.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 12 April 1879 Kl 10½ Formid.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 9. Christian Hansen Vesterneie af Norderhov.

N: 18 for 1877. *Forbrydelse:* Drukkenskab, etc.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 2^{den} August 1878 stor 10 - ti - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 9 April 1879 Kl 8¼ Efterm. Politimesteren i Hønefos den 6 Marts 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 5 Marts 1879.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 12 April 1879 Kl 8¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 10. Johannes Andersen af Hønefos.

Varetægtsjournal N° 48 for 1876. *Forbrydelse:* Drukkenskab, etc.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 18 september 1878 stor 5 - fem - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 9 April 1879 Kl 8¼ Efterm. Politimesteren i Hønefos af 6 Marts 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 5 Marts 1879.
Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Fredag den 11te April 1879 Kl 8¼ Eftermid.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 11. Nils Pedersen af Aadalen.

Alder: 24 Aar. *Høide:* over midd. *Statur:* høj og spæd. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.
Forbrydelse: Udeblivelse fra Sessionsmøde. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Buskeruds Amt den 17 Oktober 1878, stor 8 - otte - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 16 April 1879 Kl 2½ Efterm. Fogden i Ringerike af 5 April 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 2 April 1879.
Straffen. Vand og Brød: 2, to, Dage. *Løsladt:* Fredag den 18 April 1879 Kl 2½ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 12. Edvard Knudsen Aasa af Norderhov.

Alder: 23 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Udeblivelse fra Sessionsmøde. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Buskeruds Amt den 29 Nov. 1878 stor 8 - otte - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Torsdag den 24 April 1879 Kl 10½ Form. Fogden i Ringerike af 25 Januar 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 24 Januar 1879. *Straffen.* Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 26 April 1879 Kl 10½ Form. *Omkostninger og af hvem betalte:* Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 13. Karl Olsen Bjellumseie af Jevnaker.

Alder: 26 Aar - se Varetægtsjournal 25 for 1878. *Forbrydelse:* Drukkenskab, etc. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 24 Decbr 1878 stor 5 - fem - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Onsdag den 14 Mai 1879 Kl 9½ Form. Fogden i Hadeland og Land af 5 Mai 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Kristians Amts Resolution af 29 April 1879. *Straffen.* Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Fredag den 16 Mai 1879 Kl 9½ Form. *Omkostninger og af hvem betalte:* Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 14. Mathea Nilsdatter af Norderhov.

Alder: 19 Aar. *Høide:* over middels. *Statur:* middels. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Uagtsom Ildpaasættelse. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Mandag den 9 Juni 1879 Kl 7½ Efterm. Fogden i Ringerike af 16 Mai 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdøm af 5 Mai 1879. *Straffen.* Vand og Brød: 5 - fem Dage. *Løsladt:* Lørdag den 14 Juni 1879 Kl 7½ Efterm. *Omkostninger og af hvem betalte:* Forpleining i 5 Dage a 0,80 4,00

Løbe-No. 15. Johan Pedersen af Botne.

Alder: 48 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* før. *Haar:* lyst. *Øine:* blaa. *Forbrydelse:* Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 18 Juni 1879 stor 8 - otte - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Onsdag den 18 Juni 1879 Kl 9¼ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre fra Politimesteren i Hønefos af 18 Juni 1879 og Buskeruds Amts Approbation af 19de nestefter. *Straffen.* Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Fredag den 20 Juni 1879 Kl 9¼ Form. *Omkostninger og af hvem betalte:* Forpleining i 2 Dage a 0,80 1,60

Løbe-No. 16. Andreas Monsen af Næs paa Romerike.

Alder: 33 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Haar:* mørkt. *Øine:* blaa. Lidt skaldet. *Forbrydelse:* Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 18 Juni 1879 stor 8 - otte - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Onsdag den 18 Juni 1879 Kl 9¼ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre fra Politimesteren i Hønefos af 18 Juni 1879 og Buskeruds Amts Resolution af 19^d nestefter. *Straffen.* Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Fredag den 20 Juni 1879 Kl 9¼ Form. *Omkostninger og af hvem betalte:* Forpleining i 2 Dage a 0,80 1,60

Løbe-No. 17. Hans Peter Nilsen af Fredrikshald.

Alder: 26 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. Ar mellem Læben og Hagen. *Forbrydelse:* Drukkenskab og rolighedsforstyrrende Forhold. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 18 Juni 1879 stor 10 - ti - Kroner. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Onsdag den 18 Juni 1879 Kl 9½ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Ordre fra Politimesteren i Hønefos af 18 Juni 1879 og Buskeruds Amts Resolution af 19^d nestefter. *Straffen.* Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 21 Juni 1879 Kl 9½ Formid. *Omkostninger og af hvem betalte:* Frak, Vest, Bukse og Skjorte for 6,40 Forpleining i 3 Dage a 0,80 2,40

Fengselet i 1918. Gjengitt med tillatelse av Buskerud fylkesfotoarkiv.

Løbe-No. 18. Knud Rasmussen Kihlebakken af Norderhov.

Alder: 28 Aar. *Høide:* over midd. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* mørkt. *Forbrydelse:* Gadeuorden.
Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 14 Sept. 1878 stor 5 - fem - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Lørdag den 28 Juni 1879 Kl 3¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 29 Marts 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 26 Marts 1879.
Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Mandag den 30 Juni 1879 Kl 3¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage a 0,80 1,60

Løbe-No. 19. Gulbrand Johnsen Skollerudeie af Aadalen.

Alder: 19 Aar - se Varetegsjournal N° 9 for 1879.
Forbrydelse: Forsøg paa Falskneri og Fordølgelse af Hittegods.
Ved hvilken Underret tiltalt: Ringerikes. *Naar og efter hvis Ordre indkommet:* Søndag den 29 Juni 1879 Kl 4 Eftermid. Fogden i Ringerike af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 23 Juni 1879.
Straffen. Vand og Brød: 25 - fem og tyve dage. *Mellemfrisdage:* 6 - sex Dage.
Løsladt: Onsdag den 30 Juli 1879 Kl 4 Efterm.
Medbragte foruden nødvendige klæder:

Penge kr:	2,62	<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	
- Reisepenge	0,40	Forpleining i 1 Dag	0,80
	Kr 2,22	30 dage a 80	24,00
		Vask	0,28

sendt Fogden i Ringerike

Løbe-No. 20. Andreas Gulbrandsen Roterud af Norderhov.

Alder: 24 Aar. *Høide:* und. mid. *Statur:* firskaaren. *Øine:* blaa. *Haar:* lyst. *Forbrydelse:* Ulovlig Udlodning.
Ved hvilken Underret tiltalt: Fogden i Ringerike den 1 Mai 1879 stor 10 - ti - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 10 Juli 1879 Kl 6½ Efterm. Fogden i Ringerike af 23 Juni 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 21 Juni 1879.
Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Søndag den 13 Juli 1879 Kl 6½ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage kr: 2,40

Løbe-No. 21. Hans Peder Pedersen af vestre Toten.

Alder: 23 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* lyst. *Forbrydelse:* Udeblivelse fra Sessionsmøde. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Amtsmanden i Kristians Amt den 1 Oct. 1878 stor 8 - otte - Kroner.
Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 15 Juli 1879 Kl 6¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 9 Juli 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Kristians Amts Resolution af 7 April 1879.
Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 17 Juli 1879 Kl 6¼ Efterm.
Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 22. Eilert Olav Abelsen af Bergen.

se Varetegtjournal N° 19 for 1879 - *Forbrydelse*: Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 8 August 1879 stor 4 - fire - Kr

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 8 August 1879 Kl 10¼ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Ordre fra Politimesteren i Hønefos af 8 August 1879, approberet af Buskeruds Amt den 9 Aug. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt*: Søndag den 10 August 1879 Kl 10¼ Formid.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

-- den samme

Forbrydelse: Drukkenskab og Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 11 August 1879 stor 10 - ti - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 11 August 1879 Kl 10¼ Form. Politimesteren i Hønefos af s. D. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Ordre fra Politimesteren i Hønefos af 11 August 1879, approberet af Buskeruds Amt 12 Aug 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt*: Torsdag den 14 August 1879 Kl 10¼ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 23. Johan Knudsen Tangen af Norderhov.

Alder: 25 Aar. *Høide*: over midt. *Statur*: kraftig. *Øine*: blaa. *Haar*: mørkt. *Forbrydelse*: mod Lov 4 Juli 1859 § 3. *Ved hvilken Underret tiltalt*: Fogden i Aker og Follo den 9 Juli 1879 stor 20 - tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Onsdag den 1 Oktober 1879 Kl 7½ Formid. Fogden i Ringerike af 24 Sept 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 23 Sept 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt*: Lørdag den 4 Oktober 1879 Kl 7½ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 24. Carl Johan Paulsen Netop af Hole.

Alder: 14¼ Aar. *Forbrydelse*: Grovt Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt*: Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 30 Oktober 1879 Kl 11 ½ Formid. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Underretsdom af 23 Sept 1879. *Straffen*: 20 Slag Ris. *Løsladt*: Torsdag den 30 Oktober 1879.

Omkostninger og af hvem betalte: En Dag 0,80

Løbe-No. 25. Ole Thorsen af Hole.

Alder: 14 Aar. *Forbrydelse*: Grovt Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt*: Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 30 Oktober 1879 Kl 11 ½ Formid. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Underretsdom af 23 Sept 1879. *Straffen*: 15 Slag Ris. *Løsladt*: Torsdag den 30 Oktober 1879.

Omkostninger og af hvem betalte: En Dag 0,80

Løbe-No. 26. Harald Klemetsen Strømmen af Aadalen.

Alder: 62 Aar. *Høide*: over middels. *Statur*: kraftig. *Haar*: mørkt. *Øine*: blaa. *Forbrydelse*: Ulovligt Fiskeri. *Ved hvilken Underret tiltalt*: Politiretsdom af 18 Sept 1879 stor 5 - fem - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 4 Novbr 1879 Kl 2¼ Efterm. Fogden i Ringerike den 22 Oktobr 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 20 Oktob. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt*: Torsdag den 6 Novbr 1879 Kl 2¼ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Reisepenge 0,40

Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 27. John Olsen Engen af Hallingdal.

Alder: 18 Aar. *Høide*: und. mid. *Statur*: middels. *Øine*: blaa. *Haar*: blondt. *Forbrydelse*: Forladt

Tjeneste i Utide. *Ved hvilken Underret tiltalt*: Fogden i Hallingdal den 15 Sept. 1879 stor 8 - otte - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 6 Novbr 1879 Kl 11¼ Form. Fogden i Ringerike af 27 Okt. 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution*: Buskeruds Amts Resolution af 4 Okt. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt*: Lørdag den 8 Novbr 1879 Kl 11¼ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Reisepenge 0,60

Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 28. Anne Engebretsdatter af Hønefos.

Alder: 38 Aar. *Høide:* under mid. *Statur:* middels. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt.

Forbrydelse: Leiermaal. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 21 Nov. 1879 Kl 1¼ Eftermid. Fogden i Ringerike af 21 Nov. 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Høiesteretsdom af 20 Sept. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 25 - fem og tyve Dage. *Mellemfrisdage:* 6 - sex - Dage.

Løsladt: Mandag den 22 Decbr 1879 Kl 1¼ Eferm..

<i>Omkostninger og af hvem betalte:</i>	Forpleining i 9 Dage	7,20	22 Dage	17,60
	Vask	0,14	Vask	0,21

Løbe-No. 29. Johannes Andersen af Hønefos.

Varetægtsjournal N° 48 for 1876. *Forbrydelse:* Drukkenskab, etc.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 18 Sept. 1879 stor 10 - ti - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Torsdag den 27 Nov. 1879 Kl 1¼ Efterm. Politimesteren i Hønefos den 26 Novemb 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 25 Nov 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Søndag den 30 Novbr 1879 Kl 1¼ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 30. Martin Halvorsen af Hønefos.

Alder: 42 Aar. *Høide:* und. mid. *Statur:* før. *Haar:* mørkt. *Øine:* blaa. *Skaldet.* *Forbrydelse:* Gadeuorden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 23 August 1879 stor 8 - otte - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Tirsdag den 2 Dcbr 1879 Kl 2¼ Efterm. Politimesteren i Hønefos den 26 Novbr 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 25 Nov. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 2 - to - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 4 Decbr 1879 Kl 2¼ Eftermid.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 2 Dage 1,60

Løbe-No. 31. Anders Andersen Sundet af Hønefos.

se N° 15 for 1877. *Forbrydelse:* Drukkenskab og Gadeuorden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politimesteren i Hønefos den 9de Juli og 17 Sept. 1879 stor tilsammen 14 - fjorten - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 8 Dcbr 1879 Kl 9 Formid., Politimesteren i Hønefos af 26 Novbr 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 25 Nov. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre Dage. *Løsladt:* Torsdag den 11 Dcbr 1879 kl. 9 Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 32. Even Larsen Aasbrotten af Norderhov.

29 Aar gammel. *Høide:* over mid. *Statur:* før. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Forstyrrelse af Veifreden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politiretsdom ved Ringerikes Jurisdiktion af 13 Novbr 1879 stor 30 - tredive Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 8 Dcbr 1879 Kl 2¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 4 Dcbr 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 2 Decbr 1879.

Straffen. Vand og Brød: 4 - fire - Dage. *Løsladt:* Fredag den 12 Decbr 1879 Kl 2¼ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 4 Dage 3,20

Løbe-No. 33. Torkild Trondsen Olsvig af Norderhov.

Alder: 30 Aar. *Høide:* under middels, *Statur:* middels, *Øine:* brungraa, *Haar:* næsten sort.

Forbrydelse: Forstyrrelse af Veifreden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Sorenskriveren i Aker ved Politiretsdom af 30 Juni 1879 stor 20 - tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Fredag den 12 December 1879 Kl 5¼ Efterm. Fogden i Ringerike af 6 Nov 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 5 Nov. 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Mandag den 15 Decbr 1879 Kl 5¼ Efterm.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage kr: 2,40 betalt af Angjældende selv

Løbe-No. 34. Martin Madsen Røsengeie af Norderhov.

Alder: 24 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* lyst. *Forbrydelse:* Forstyrrelse af Veifreden. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Politiretsdom ved Ringerikes Juridiktion af 13 Nov. 1879 stor 20 - tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 15 Decembr 1879 Kl 10¼ Form. Fogden i Ringerike af 4 Decbr 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 2 Decbr 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 18 Decmb. 1879 Kl 10¼ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 35. Hans Madsen Røssengeie af Norderhov.

Alder: 22 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* slank. *Øine:* blaa. *Haar:* brunt.

Forbrydelse: Forstyrrelse af Veifreden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politiretsdom ved Ringerikes Juridiktio af 13 Nov. 1879 stor 20 - tyve - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 15 Decembr 1879 Kl 10½ Form. Fogden i Ringerike af 4 Decbr 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 2 Decbr 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 18 Decmb. 1879 Kl 10½ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

Løbe-No. 36. Albert Emanuel Anderson af Sverrig.

se Varetægtsjournal N° 31 for 1879. Forbrydelse: Tyveri. *Ved hvilken Underret tiltalt:* Ringerikes.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 22 Decmb. 1879 Kl 9½ Formid. Fogden i Ringerike af sam: Dag. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Underretsdom af 17 Decbr 1879.

Straffen. Vand og Brød: 5 - fem - Dage. *Løsladt:* Lørdag den 27 Decbr 1879 Kl 9½ Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 5 Dage 4,00

Løbe-No. 37. Syver Martinsen Engen af Norderhov.

Alder: 20 Aar. *Høide:* middels. *Statur:* do. *Øine:* blaa. *Haar:* blondt. *Forbrydelse:* Gadeuorden.

Ved hvilken Underret tiltalt: Politimesteren i Hønefos den 15 Juli 1879 stor 10 - ti - Kroner.

Naar og efter hvis Ordre indkommet: Mandag den 22 Decemb. 1879 Kl 11 Form. Politimesteren i Hønefos af 6 Dec 1879. *Efter hvilken Dom eller Resolution:* Buskeruds Amts Resolution af 4 Decbr 1879.

Straffen. Vand og Brød: 3 - tre - Dage. *Løsladt:* Torsdag den 25 December 1879 Kl 11 Form.

Omkostninger og af hvem betalte: Forpleining i 3 Dage 2,40

For videre lesning i rettsprotokollene

Ekstraretsprotokollene for Ringerike er lagt ut på Digitalarkivet, der vi kan lese flere av retts-sakene til de innsatte i Hønefoss distriktsfengsel. De øvrige sakene vil vi finne i forhørsproto-

koller og domsprotokoller, som foreløpig må leses ved Statsarkivet på Kongsberg.

Søk på: *Skannet rettergangsmateriale/Fylke:* Buskerud/Embete: Ringerike sorenskriveri.

Ringerike sorenskriveri, ekstraretsprotokoll 15 (1876 12/9-1879 27/5)

Mathea Nilsdatter 1879 17/4 (fol. 180a-181b, 182a-183b)

Ringerike sorenskriveri, Hønefoss by, ekstraretsprotokoll 4 (1878 10/8-1883 12/4):

Anton Andreassen 1878 10/8 (fol. 2b-3a)

Gulbrand Johnsen Skollerudeie 1879 6/6 (fol. 12b-14a), 1879 19/6 (fol. 15a-17a)

Anne Engebretsdatter 1879 7/8 (fol. 18b-19a)

Johannes Andersen 1879 15/11 (fol. 28a-30a)

Albert Emanuel Andersen 1879 16/12 (fol. 33a-34a)

Vedlegg - Ringerike sorenskriveri, Hønefoss by, ekstraretsprotokoll 4, fol. 13a-b (utdrag)

5te Dep., Angjældende Gulbrand Johnsen, født den 9de Juli 1859 i Aadalen Præstegield af Forældre Brugger John Gulbrandsen Skollerudeie og Helle Olsdatter, confirmeret i 1874 i Aadalen, aldri før tiltalt eller straffet. Han havde tænkt at reise til Amerika i længere Tid, men hans Forældre har nødigt villet bekoste det. Han har altid veret hjemme hos sine Forældre med Undtagelse af at han har arbeidet lidet ude i Bygden for andre. Han har ikke egentlig manglet noget, da hans Forældre ---er sig noksaa godt igjenem. Han har lært at skrive paa Almueskolen paa Skollerud, hvor endnu hans sidste Lærer Gudim boer.

Forevist Gjældsbeviset, forklarer han, at han fandt det omtrent midt i forrige Maaned udenfor Hygens

Laegaard her i Byen i en Pung, hvori tillige laa 15 Øre. Pungen kastede han strax i Elven, men Brevet tog han i den Tanke at faa det gjort i Penge, hvorefter han havde tænkt uden sine Forældres Samtykke at reise til Amerika.

Han var ved Leiligheden i Byen for at overvære en Auction. Han troede Brevet var ægte. Han gik samme dag først til Amundsen, hvem han foreviste Brevet, og spurgte om han vilde kjøbe det. Denne viste ham til Sagfører Ingier, hvorpaa Dep. spurgte denne om han vilde kjøbe det, men fik uden at fremvise Documentet til ham det Svar at han (Ingier) ikke kjøbte Gjældsbevis. Derpaa gik Dep. s. D. atter til Amundsen. Denne bød ham 32 Sp^d for Beviset, hvilket Bud han modtog.

En moderne slektsbok

Bakke, Gudmund: Slekta vår. Slekter fra Åsbygda og Hole, Ådal, Haug, Hønefoss og Hedemarken. Eget forlag (uoppgitt årstall)

Gudmund Bakke hviler ikke på sine laurbær. Etter mange år med gårds- og bygdehistorie har han som nybakt pensjonist endelig fått tid til å se på egen slekt. Vi kjenner igjen kloa fra bygdebøkene, og en historie med glimt i øyet finner han alltid plass til. Morfar Gudbrand Ellingsen Persvold (1881-1949) i Ådalen var svært stolt av barna sine, men som han sa: «Jeg har fire kjekke jenter, men ingen av dem kan måle seg med mora deres!»

Familienavnet stammer fra Toenbakken i Haug, der farfarens farfar, Elling Hansen, satt som husmann fra begynnelsen av 1800-tallet. Farfaren het Andreas Pedersen Toenbakken da han i 1883 som 16-åring reiste over havet. Her drev han en farm i Nord-Dakota, en stat med mange norske innvandrere, og av praktiske grunner tok han snart navnet Andreas Bakke. Rundt 1900 kom han tilbake til gamlelandet, stiftet familie og startet møbelforretning i Hønefoss.

Slektsbøker er ikke hva det engang var. Den skjematiske framstillingen med forfatteren som sentrum og nummerering av samtlige forfedre er selvsagt ikke passé, men blir nå mer og mer henvist til nettsider og slektsprogram. En slektsbok må i dag framstå helt annerledes, og Bakke har valgt å ta utgangspunkt i personer ikke altfor langt tilbake i tida. Han presenterer disse i elleve fortellinger, og fokus blir dermed i hovedsak satt på tida etter 1850. Likevel blir det en enkelt visitt langt ned på 1600-tallet, og da gjelder det konas skogfinske opphav fra Skrukalia i Hurdal. Den som måtte savne 1600-tallsforfedre fra Ringerike, må innfinne seg med at søkelyset denne gangen er satt på nyere tid.

Forfatteren har gjort god plass til konas slekt, og gir også mange detaljer om slekta til inngiftede og adoptivforeldre. Slikt er ikke vanlig i

Andreas Bakke på reisefot i Wisconsin, fotografert i 1890-årene. Foto i privat eie.

tradisjonelle slektsbøker, men det er utvilsomt godt egnet til å nå et større publikum utover den aller nærmeste familie.

Boka er gjennomillustrert med fotografier, men mange av disse er nok i minste laget. Bedre hadde det vært å vise et mindre utvalg bilder i større format.

Det er ikke få som har syslet med tanken om å utgi bok om egen slekt. Her ser man et godt og tidsriktig eksempel på hvordan det kan gjøres.

Sten Høyendahl

Ringeriges Ugeblad.

3. august 1877

Fyrsten af Lichtenstein ledsaget af Generalkonsul P. Petersen fra Christiania besøgte igaar og besaa Hønefos Brugs forskjellige Indretninger.

Unn Fjell var også Paal Søhols barnebarn

Jon Rolvsen Drolsum fra Modum kom 11. oktober 1686 på høsttinget i Hole og førte flere vitner som skulle fortelle hva de visste om rydningsplassen Pilterud på Modum. Knut Sørensen Ullern fortalte her detaljert om Paal Søhols etterkommere. Paal Søhol på Røyse levde midt på det kildefattige 1500-tallet, og navnet er ellers bare kjent fra skattemister i 1557 og 1560.

av Sten Høyendahl

Jon Drolsum var sønn av Rolv Engebretsen Søhol, og allerede 21. mars 1681 hadde han sammen med Christoffer Bjørnsen, sønn av Bjørn Olsen Dæli, dratt Jon og Guttorm Rolvsønner for tinget på Modum. Disse var sønner av Rolv Guttormsen Kimmerud på Modum som tidligere hadde drevet Vestre By i Hole, der slekten hadde sittet i flere generasjoner. Blant vitnene var gamle Svend Jensen Fjell fra Røyse, som var lokalkjent på Modum. Han fortalte at Søren Ullern og Sjur Stadum, gift med Paal Søhols barnebarn Kari og Ragnhild, et halvt hundre år tidligere hadde ryddet bråte ved Pilterud.

Noen endelig dom ble i 1681 ikke avsagt, da det var formelle feil ved stevнемålet.

Knut Ullern forklarer seg

Knut Ullerns slektsopplysninger er gjengitt i Thorleif Solbergs artikkel "Holeslekter i eldre tid" (*Hringariki* nr 1/1998), der det er satt opp en oversikt over gamle Paal Søhols etterslekt. Vi ser her at datteren Sigrid Paalsdatter Leine hadde fire barn. Solberg har tidligere skrevet av tingboken for 1686 i moderniserte former, og her framgår blant annet:

Derefter forklarte han om Paul Søhols datterbarn, så som Sigri Paulsdatter Leine, hennes barn, som var: Kari Ullern, som var Knut Ullerns moder, ved Fjeld, Rønau Bønsnes, Gjertrud Leine, og en sønn, Torgaut Svarstad. Den annen søster Rangdi Paulsdatters datter var Ragnhild Stadum, og hun var Anders Stadums og Ole Byes moder.

Unn Fjell og Unn Hundstad

Formuleringen "Kari Ullern, som var Knut Ullerns moder, ved Fjeld" høres merkelig. En kontroll av den originale tingboken viser at det faktisk ikke står «ved Fjeld» - men *vnd field!*

Dette viser seg da å være kvinnen med det på den tiden uvanlige fornavnet Unn, som mellom 1624 og 1631 står som bruker av Nordre Fjell. Unn er åpenbart enke etter Narve (seglininitialer NR) på Nordre Fjell, som siste gang er nevnt i 1623. I 1632 hadde en Ole tatt over.

Vi kjenner ikke Unn Fjells farsnavn, og identiteten til Sigrid Paalsdatter Leines ektemann ligger fortsatt i mørke. Vi vet ikke hvilken Leine-gård Sigrid bodde på, men hun kan ha vært gift med Ole Nordre Leine (nevnt i lensregnskapet 1599-1600 for Hadelands fogderi og i landskattelisten 1614) eller Erik Søre Leine (nevnt i landskattelistene 1612-14). Sistnevnte er kanskje identisk med Erik Leine på Ringerike som 16. juni 1572 ble tilkjent en halv hud i Østre Jordstad på Toten (se Nils Stubs opptegnelser). Sigrid har trolig født flere av sine barn i 1580-årene.

Det sjeldne navnet Unn finner vi igjen i en åstedssak på Bønsnes 26. oktober 1702, da Klaus Hundstad og hans kvinne Unn Kaaredatter vitnet om at Kaare Bønsnes hadde et gammelt størhus der sorenskriver Jens Thygessøn nå hadde oppført et større hus. Unn Kaaredatters ektemann var Klaus Baardsen på Store Hundstad, og Ole E. Yttri har tatt for seg deres etterslekt i artikkelen «En familie på Hundstad i Hole», *Hringariki* nr 1/2002.

Unn Kaaredatter Hundstad ble lagt i jorden 26. oktober 1727, 85 år gammel. Skriften i den eldste kirkeboken for Hole er ikke av de enkleste, og hennes navn er blitt feiltolket til Aled. Hun giftet seg etter alt å dømme kort etter 1672, og er nok født i slutten av 1640-årene.

Hvem var Kaare Bønsnes?

Navnet Kaare er uhyre sjeldent på Ringerike, og det er ingen tvil om at Unn Hundstad var datter av Kaare som var leilending på Nordre (Lille) Bønsnes mellom 1653 og ut i 1670-årene. Ifølge prestemanntallene var Kaare Bønsnes 45 år gammel i 1664 og 40 år i 1666, noe som bekrefter tidligere anførsler om at manntallene på Ringerike er usedvanlig dårlig ført.

Kaare Bønsnes ble 5. juni 1672 dømt til å fravike sin gård, da han ikke hadde betalt land-skyld i rett tid, og han hadde også latt lauskaren Klaus Baardsen, Unn Kaaredatters senere ektemann, så to tønner korn på gården. Kaare står

*Joseph Kortleand Land om Torste Paalsdatter
 sønn, da han var Sjur Paalsdatter Enns, Jundis
 sønn var Torj Paalsdatter / som var Tind Paalsdatter
 Moder / vnd fæder, Lønnvri sønnvri, girubund
 Enns, og en Røn: Torgaut Bjørnstad; den anden*

Utdrag av teksten fra tingboken 11. oktober 1686. I fjerde linje kan det se ut som om det står *ved field*, men det skal altså være *vnd field* - Unn Fjell!

fortsatt som oppsitter på Bønsnes i leilending-skatten 1675, men det kan skyldes manglende ajourføring. Noen Kaare ser vi senere ikke spor av på Ringerike.

At Kaare Bønsnes valgte å gi sin eneste kjente datter navnet Unn, er et sterkt indisium på at han - eller hans hustru - var etterkommer av Sigrid Paalsdatter Leine. Kaare var lagrettemann 2. september 1661 på Frøyshov tingstue, der lagrettemennene satte sine segl under et dokument, men Kaare hadde åpenbart ikke sitt segl med seg, og skrev derfor med hånd sine initialer: KOS. Da kan vi med stor sannsynlighet anta at hans farsnavn var Olsen. Vi har riktignok personnavn som Odd, Otter, Olbjørn og Auen (*Ouden*), men disse var sjeldent brukt på denne tiden. Etter tidens navneskikker kunne man tro at Unn Fjell var mor til Kaare Bønsnes eller hans hustru, men Kaares far het altså (med ørlite forbehold) Ole, mens Unn Fjell sannsynligvis var gift med Narve.

Ettersom Kaare kom til Nordre Bønsnes, er det rimelig også å ta for seg Rønnaug Bønsnes, Unn Fjells søster, men hun ser ut til å ha vært gift med Helge som brukte Nordre Bønsnes fra 1616 til 1627. Helge står oppført i landskatte-listene fram til 1631, men disse er på denne tiden dårlig ajourført. Av en lite påaktet skatte-liste, offisersskatt/feskatten 1628-29, framgår at Rønnaug allerede i 1628 var oppsitter på Bønsnes.

Nå satt det en Ole i 1612 og noen år framover på Nordre Bønsnes, og Kaare kan selvsagt ha vært hans sønn. Om Rønnaug var Kaares mor, kan hun senere ha giftet seg med Helge. Rønnaug drev Nordre Bønsnes fra 1628 til 1645, og står i koppskatten 1645 med en pike, en dreng og to huskvinner.

Kaare Bønsnes hadde etter alt å dømme inngått ekteskap før 1650, og han er temmelig sikkert identisk med Kaare Rud (på Røyse?) som i

1651 ble fritatt for kontribusjonsskatt, men som ikke brukte noen gård. Det kan selvsagt like gjerne være Kaares ukjente hustru som var barnebarn av Sigrid Paalsdatter Leine, men det er nå blitt altfor mange løse tråder i veven, der det ikke er mulig å fastslå noe med full sikkerhet.

Refleksjoner

Sigrid Paalsdatter Leines eneste sønn heter Torgaut Svarstad, og han var oppsitter på Øvre Svarstad mellom 1612 og 1619, men Sjur Augustinussen hadde overtatt driften i 1620.

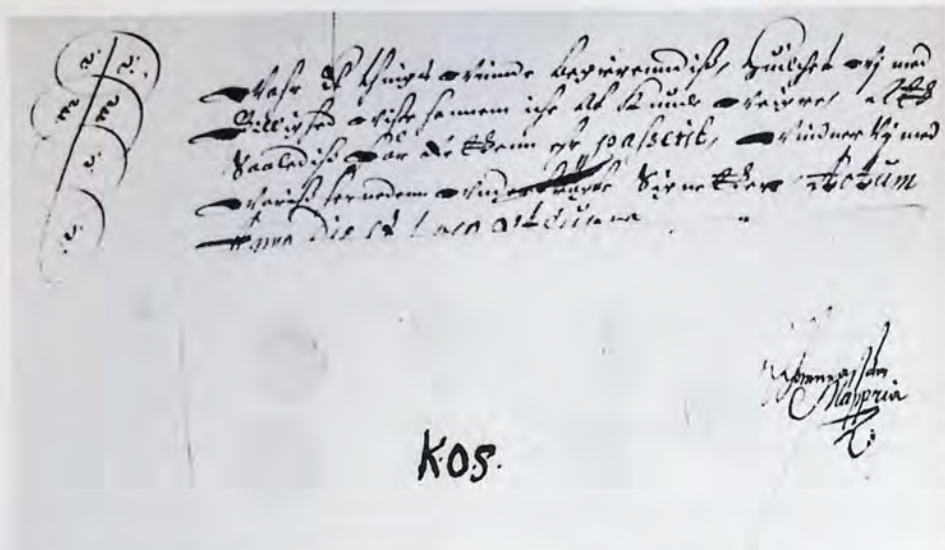
Også navnet Torgaut var sjeldent på Ringerike, og det er da interessant at vi i kontribusjonsskatten for 1651 og 1657 finner en Torgaut som ledig kar på Svarstad mens Sjur fortsatt står oppført som bruker. Kan Sjur ha kommet til gården ved å gifte seg med gamle Torgauts datter, og med henne ha fått en sønn Torgaut Sjursen?

Spørsmålet er avgjort berettiget, ettersom vi faktisk finner denne uhyre sjeldne navnekombinasjonen i en rettsak 31. juli 1661 i Hole. Her hevder Mattis finne svenske at tre bønder på Røyse står til rest med korn og oppgjeld som de skyldte Torgaut Sjursen, hans kones forrige mann. Mattis selv er uten oppgitt farsnavn og bosted, og er umulig å spore videre.

Vi kan også se litt på Sigrid Leines søster, Randi Paalsdatter Bjørnstad. Randi var etter alt å dømme enke etter Ole, som brukte Bjørnstad fra senest 1591 til 1621. I 1622 og 1623 er Ragnhild her, et navn som ofte forveksles med Randi, men i 1624 hadde Søren Jønsen fra Sørum overtatt, og hvem han var gift med er ukjent.

Kildekritikk

Hvor mye kan vi stole på Knut Ullerns opplysninger? Han var født så tidlig som i 1610, *förend Calmers Krig, da den Sl: Herre printz Christian blef hyldet i Opsloe.*

Kaare Bønsnes hadde glemt sitt segl da han 2. september 1661 var lagrettemann, og underskrev derfor med sine initialer KOS. Til høyre sees signaturen til sorenskriver Thomas Thomassen som har ført i pennen noen av tingbøkene i 1660-årene, dessverre med en grusom håndskrift og fullstendig mangel på språkfølelse. Fra fogderegnskapene 1660-61.

Knuts fødselsår innebærer at han var gammel nok til å ha kjent flere av Paal Søhols barn, riktignok på deres eldre dager. Og på 1600-tallet var det svært viktig å vite hvem som var ens slektninger.

Knut Ullern og Jon Drolsum var tremenninger, men Knut hadde selv ingen interesser i Pilterud, og var heller ikke det eneste vitnet på tinget. Flere gamle menn vitnet etter ham, og om han hadde gitt feilaktige slektsopplysninger ville han ha blitt motsagt, ikke minst av Jon Drolsum selv.

Forhøret ble avsluttet samme dag, og det ser ikke ut til å ha blitt tatt opp noen ny sak.

Konklusjon

Hovedhensikten med denne korte artikkelen har vært å få satt Unn Fjell inn i oversikten over Paal Søhols etterkommere. Så har jeg naturlig nok falt for fristelsen til å tenke høyt om andre personer i slekten. Svært få av Paal Søhols etterkommere hadde fast eiendom, og er derfor vanskelige å følge i kildematerialet.

Selvsagt kan det fortsatt dukke opp bortgjemte dokumenter i arkivene - slik man for noen år siden på Riksarkivet fant store mengder materiale fra 1600-tallet, også fra Ringerike, i en pakkiserie med uordnede saker (av arkivpersonalet kalt "Kaos"). Det hender heller ikke sjelden at en lenge utsatt loftsrydding bringer støvete og glemte papirer for dagen.

Litteratur

Bakke, Gudmund: *Bygda og folket. Hole bygdebok*. Bind 4. Utgitt av Hole kommune (2006).

Nils Stubs *Optegnelsesbøker fra Oslo Lagthing 1572-1580*. Utgitt for Det norske historiske Kildeskriftfond. Kristiania (1895).

Norske Lensrekneskapsbøker 1548-1567. Utgjevne av Riksarkivet. Oslo (1937).

Solberg, Thorleif: Litt om Holeslekter i eldre tid. *Hringariki* nr 1/1998, s. 55-70.

Yttri, Ole Engebretsen: En familie på Hundstad i Hole. *Hringariki* nr 1/2002, s. 41-43.

De i artikkelen uspesifiserte skattelister mellom 1612 og 1637 utgjør landskatt fra Hadelands fogderi (1612-14), Buskerud og Ringerike fogderi (1618-1625) Buskerud fogderi (1626-1630) og Buskerud og Hallingdal fogderi (1631-1637). Landskattelister er ikke oppbevart for 1619 og 1621, og for disse årene er det tatt utgangspunkt i bygningsskattelister fra Buskerud og Ringerike fogderi.

Vedlegg

Tingbokreferatet fra rettssaken i 1686 i Hole er nøkkelen for denne artikkelen. Referatet er avskrevet av Thorleif Solberg, og kan leses i serien av tingbokavskrifter på Ringerike Slekts-historielags nettside.

Rettssaken i 1681 om Pilterud er en forløper for rettssaken i 1686. Saken i 1681 ble avholdt

på Modum, og referatet er innført i tingboken for Eiker, Modum og Sigdal sorenskriveri. Dessverre er skriverens håndskrift i denne tingboken mildt sagt problematisk.

Ettersom saken fra 1681 i så stor grad berører folk i Hole, gjengis her deler av tingreferatene i transkripsjon.

EIKER, MODUM OG SIGDAL SORENSKRIVERI

Tingbok 46 (1681), fol. 21a-b.

Dend 21 Martj Almindellige Sage schatte och Waabenting udj Modumbß Prestegield, >>>>

Jon Rolffßen og Christopher Biörnßen aff RingeRige fremb kom for Retten og fremblagde en Rigenß Citation Sub dato Aggerßhuß d: 8 februarj 1681. Huor med steffner Jon och Guttorm Rolffsöner for Pilterud, och Vnderligende Webenrud, de beboer och Bruger, huad adkombst derfor haffr, dj formener sig Rette och Sande OudelßMend dertil - samme proff aghter at beviisße. Var dertill steffint Jull Rud, och Svend Jenßen Field, Och Kongl: Ma: fogett paa same at hörrer, desßen vitlöfflige Indhold, huor effter och Vedkomende Mödte udj Rette,

Frembkom och Suend Tolleffßen Sollöeß fra Eiger paa sin Moder Rönoug Christophersdatter och Egne et Conss: Veigne, och Sagde at hand forvndrer sig offr huorledeß disße danemend steffner paa det godtz, som hanß Moder vedkomer Nauffnlig houge Pilterud paa Modum: Vden d: steffner hinder thj hun Eyer godset och bekomet det ved Kiøb, huor paa haffr breffr. Jon Rolffs: och Christoffr Biörns: Suarede hertil och sagde at det hanß Moder vill sig tilEigne er Ringe och Kand verre en Sösterlodt,

Jon Rolffßen Producerit 1 breff aff hanß brödre och Södschende laugl: han: Meddelt, formellendeß I sin Stevning at dj hiembler han: halfvæ parten I houge Pilterud med vnderligende Væbenrud, at Indsöge Acterit Drolsum d: 20 decembris A^o 1680.

Noch 1 breff som Giertrud Christophers datter Gombnes haffr vdgifuet till hindeß Sön Christoffr Biörns: formellendes paa halfvæ partten I for^{ne} datt: Dællen d: 20 10b^r 1680 -

Noch 1 gl: Oudelßbreff datt: 1555 formellende om Pilterud desßen Vitlöfflige Indhold.

Kongl: Ma: foget haffde Citerit till aastedet forsk^{ne} Pilterud Jon Rolffßen och Christoffr Biörns: etc.

Huorforre Sagen til förstkomende JordeTirsDag herfra Tingstuen till Aastedene forflöttes, der parterne Kand Möde med huis Beviß Kand haffue gaes da huad rætt er -

EIKER, MODUM OG SIGDAL SORENSKRIVERI

Tingbok 46 (1681), fol. 33a-34b - utdrag.

Dend 11 Junj Betient paa Pilterud udj efftersch^{ne} Sagh Vdj Modumbß Prestegield Beligendes, >>>>

Belangende dend Sag som Citanterne Jon Rolffßen og Christopher Biörnßen ved en Rigens Citation til dend Ordinarie Tingstue Mellom herpaa Modum, haffr udj Rette Sögt Nest abuigte 21 Martj Contra Jon og Guttorm Rolffßöner, som Bruger Pilterud angaaende huis hiemell derfor Kand haffue. Huorom var og indCiterit Kongl Ma: foeget Velforneme Mand: Sig^r Madß Knoff. Om hand paa hanß Kongl: Ma: Veigne Kunde haffue Noget at Sige, etc. Saa haffr be^{ic} Kongl: Ma: foeget gedaghte danemend Wed een Contra steffning hid till aastedet Pilterud indCiterit paa følgende Jordetisdag, thill med er og Mödt be^{ic} tid paa Mellom Tingstue vdj Rette Svend Tolleffßen Söllöeß fra Eiger paa sin Moder Rönoug Christophers datters Egne et Conss: Weigne, derom viste Endell Adkombst breffr Pilterud som formendte at Verre berettiget, >>>>

Handwritten text in a cursive script, likely a historical document or letter.

Fra røssakten på Modum 21. mars 1685. Skriverens håndskrift er ikke ny de enkelte.

Suend Jønsen Field fremkom for Rættten och Proffuit Saalledeß, att hand kand Mindeß for Vngefer Ett halff hunderde Aar siden efftersom hand haffr Weret paa RingeRige Nogle offr thredsindtz thiuge Aar, det dj Söholß folch Nembliq Poffuell Söholß Barne barn: Karie som boede paa Videren, och Ragnild paa Stadum, derß Mend. Söffren Videren och Siffir Stadum, Rödede Braatte her j Pilterud och gaff Tiende deraff thill Modum. Er han: och fuldkomen Bevist at Rolff Engebretßen Söhoell och Christopher Engebretßen Gombneß. War aff bem^{te} Karie Videren och Ragnild Stadum derreß ædt och Gren, och forsk^{te} Rolff Engebretßen: Söhoell var Idtziqe Citant Jon Rolffß: fader, Och Christopher Engebrets: Gombnes Ilgomander Giertrud Dellenß fader, Som er Idtziqe Citant Christopher Biörns: Moder, / och Wed ingen normere Oudellßbaaren hertill formedelst dette er brodergreen, Ellerß er först indførte Karie Videren och Ragnild Stadum, derreß Mödere som beuist (?) at være Söstre til Engebret Poffuelßen Söhoell.

Juul Rud fremkom och Proffuet Saalledes, han: verre vitterligt at hanß Sl: fader Poffuel Rud for vngefer thoe thug ar siden War begierrendes aff Siffir Stadum forsk^{te} Ragnild Stadumß Mand: att hand Maatte sin forloff at lige i Sætter her i Pilterud Marken med sit fæe. Er og han: Bevist at Siffir Stadum paa samme steder och tider lod förre sit fæe offr Och laa i Setter / derpaa / med sine folch og Creature iten: War og bevist at gedagte Ragnild Stadum var oudellßbaaren hertill Pilterud, Och hindeß Hoßbonde Röde der Braatte aller först i Pilterud op effter hougén, som nu staa Bierche schoug for vell 40 Aar siden. Siger och att var Nogle gange sielff her offr med hanß fader och Moder, Kand och Erjndre hanß fader haffde en Sæterboe her Neder ved fiorden, och att be^{te} Citanter Jon Rolffßen og Christopher Biörns: er af same for^{te} Ragnild Stadumß Slegt och Gren. Widere Wed at proffue at Rolff Söhoell gaff och forloff hanß fader thillige med Siffir Stadum: at komme hid til Pilterud i Sætter, Endnu Proffir at hand schaffued Nogle Asper herpaa Pladtzen och haffde Poffuell Gombnes forloff dertill. Som opkiender sig oudellß Mand till Pilterud efftersom var Rolff Söhoell Broder. Paa oberbe^{te} gjorde Suend Jensön Field, Och Juell Poffuelßen Rud, deres fulde bogeræd i alle maader Sandhed at Verre, som de i alle maader proffuk och tilstøed haffr -

Gedagte Suend Tolleffßen Solleß Mödte Nerværende tilstede och disße proub anhørde. Saa och tilspunde Citanterne huad breffir de haffr for at forsk^{te} Söhoell och Stadum folch de haffr for Offr (?) Pilterud. Och Kunde Saalledeß loffue eller leye det Bortt, Huortil dj Suarde att det var derreß oudell och haffde derreß lod och Anpart dervdj.

Fremblagde og Copie aff 3de breffir: for Pilterud, dernest Ett probbbreff som Olle Halffßen och Leffir Sönssterud haffr hørdt aff Lißbet Sönssterud forleden 20 Aprillis huorledeß hindeß Mand Halffir tog Pilterud i Bøglæ aff Christopher Steenßhorn paa Byger desßen Widere Bemeldingh Paastøed och formendte att Pilterud er Hornß oudell og Eyendomb, och ingen andre Kand det Vedkome -

Jon och Gutorm Rolffßöner Pilterud som steffnes att fremblege hiemell till Pladtzen att Bruge, foregiffir at haffue Kongl: Ma: fogetz Bevilgning derpaa, Som Monna: Nicolay Becker sielff herfor Retten. tilstaa hand faders Vejne, >>>>

Thj bleff herom Saalledeß for Rette dömp och affagt, >>>> Belangende Citanterne Jon Rolffßen och Christopher Biörnsen Egne och Medarffuingers Weigne, Som Rette beviste oudellßgren hertill Pladtzen: / Saa vell / forvden i Særdellesbhed, i Rette mödte Suend Tolleffßen sin Moder Rönoug Christophers: datter for egen och Consortis veigne derreß Aparte Tuist och stridighed om Hornß formendte Rett til hand Pretentioner som en Particulair Sag kand Sententzeris, Menß Remiteris om Videre paa schadigeß ring (?) gebørlige tider med huer andre att gaen huiß i aug og rett thillader

Norſke Intelligenz-Seddelar.

Onsdagen den 4. April 1804.

Bekjendtgjørelser:

Tirsdagen den 27de f. M. om Aftenen er fra Tugthuset her i Byen bortrømt tre Personer, nemlig: 1) Johannes Eckholm, fød i svensk Finland, 40 Aar gammel, stærk koparret, iført en lysblaae Kiole eller lang Trøje, rød Væst og sortbrune Buxer. 2) Gulbrand Larsen, fra Ringerige, 18 Aar gammel, glat af Ansigt, liden og spæd, iført en kort blaae Trøje og hvide Munderingsbuxer. 3) Niels Knudsen, fra Sigdahl, ellers kaldet Kongsberg Niels, liden og smal af Vext, iført en gammel graae Tugthuus Trøje og Dito Brystdug, samt gamle Skindbuxer og en

nye Strie Skiorte mærket med Sværte No. 2. Det er yderst sandsynligt at disse Personer, eller den første og sidste af dem, har begaaet det Tyverie som Hr. A. Thorne anmelder at være skeed hos ham i Bragernes Natten til Langfredag, og da Tyvene skal have tabt nogle Uldgarns Nøster paa Eger saa er det rimelig at de have taget Vejen opefter. Alle Kongelige Embedsmænd, og enhver anden retskaffen Mand, opfordres til at anholde disse Mennesker, hvoraf især Johannes Eckholm er en grov og farlig Tyv.

Ringeriges Ugeblad.

21. september 1854

Min Indlægsgut, Anders Lukkassen af Wahls-Eie i Aadalen, 12 Aar gammel, iført gamle graa Vadmelsklæder, Korttrøje samt graae Bunningslue paa Hovedet, er atter i dag bortløbet fra Bjærke uden mit Vidende. Paa Grund heraf anmodes De, der maatte træffe Drengen at anholde ham, og for en Godtgjørelse at bringe ham til Bjærke.

Bjærke den 13de September 1854.

And. Poulsen.

5. oktober 1854

Efterlysning

Min Mand, Peter Andersen Wehme-Eie, der uden Aarsag og uden at aabenbare det for mig, forlod mig efter at have levet i Ægteskab sammen et halvt Aar. I 7¼ Aar har denne min Mand været borte, og ikke i den Tid ladet høre det mindste fra sig, saa jeg ikke veed enten han lever eller er død.

Skulde han leve, og ikke strax melde sig, anseer jeg Ægteskabet som hævet. Hans Signalement: Liden af Vext, spæd af Lemmer, mørkt Haar, brune Øine, et Ar i Panden, og er 28 Aar gammel. Skulde Nogen kunde give Oplysning om bemeldte Peder Andersen, ville de behage at meddele disse enten til mig eller til Expeditionen for Ringeriges Ugeblad.

Elsrud i Aadalen den 22de September 1854.

Jørand Olsdatter.

Ringerikinger viet i Christiania

Del 3: 1836-1840

Jeg fortsetter her med oversikten over ringerikinger som tidlig på 1800-tallet inngikk ekteskap i Christiania, og er nå kommet fram til perioden 1836-40. Kirkebøkene for denne perioden viser at minst 31 brudgommer og 17 bruder var født på Ringerike. Tidligere har jeg presentert tall for perioden 1814-1835: 62 menn og 51 kvinner.

av Sten Høyendahl

Hvert enkelt ektepar er fulgt så langt som mulig i kirkebøker og folketellinger, og i tillegg er dåp, konfirmasjon og flytteattester forsøkt oppsporet. Svært mange av de som flyttet kom fra lavere sosiale lag. Noen av dem fikk åpenbart ikke barn, og er derfor vanskelige å følge. Nærmeste folketelling foreligger ikke før 1865, og allerede da var mange avgått ved døden.

Mot bedre kår

Av dem jeg har klart å følge videre i hovedstaden, ser det ut til at de fleste oppnådde bedre kår enn i hjembygd. Jon Pedersen fra Vegårdsfjeringen fikk ansettelse som hovedarsenalregnskapsfører, og kalte seg John Peterssen. En av hans sønner er den kjente maleren Eilif Peterssen, og ett av dennes malerier henger i Norderhov kirke.

Husmannssønnen Ole Aslesen Nærstad ble departementsbud, og flyttet til Dronningens gate. Jørgen Pedersen fra Utvika ble restauratør og drev hotell, men virksomheten fant sted i det mørke Vaterland, og hans etablissementer fikk neppe besøk av såkalt bedre borgere.

Gulbrand Christensen fra Seter ved Heieren kom i 1833 til byen som skomakersvenn, og allerede i 1836 kalles han borger og skomakermester med bopel i Nedre Vollgate. Etter 1845 blir han borte i kildene, og både han og kona Karen Marie Jonsdatter er trolig døde før 1865.

Noen falt utenfor

Dagleieren Mikkel Jensen fra Elvika lå under for drikk, og ble i 1844 innsatt på arbeidsanstalten Prinds Christian Augusts Minde. I 1853

ble han begravet på fattigkassens regning. Også Christian Gulbrandsen fra Viul havnet på fattigkassen, og døde i 1850 av tæring på Det kroniske sykehus. Om Halvor Pedersen Nøkleby opplyses det i 1865 at han *har været i længere Tid paa Mangelsgaarden*.

Andre søkte en kriminell levevei. Engebret Olsen drev med bedrageri i kortspill, og ble ansett som en farlig løsgjenger - også han hadde et kort opphold på tvangsarbeidsanstalten. Lars Andersen Stein fra Hole ble i 1843 dømt til livsvarig fengsel for mordforsøk på ingen ringere enn mestertyven Ole Høiland, men slapp med åtte år på Akershus festning.

Anne Engebretsdatter fra Hønefossen giftet seg i 1839 med Peder Madsen fra Røyken, som var løslatt etter soning av fem års slaveri. Vi vet ikke hva som skjedde med disse to videre.

På flyttefot

Den uektefødte Anne Marie Gulbrandsdatter fra Hønefossen var blant samfunnets stebarn. Hun giftet seg med en dansk murersvenn, Daniel Stendzer, og endte som enke i København.

Cathrine Jonasdatter fra Vegårdsfjeringen og ektemannen Kasper Nilsen Krog dro allerede i 1843 over havet, og kom etter hvert til stor velstand som farmere i Dane County, Wisconsin.

Enkelte av de nygifte hadde gode grunner for å vende tilbake. Andreas Ellingsen sluttet straks i sin stilling som handelsbetjent i Kristiania, og reiste hjem til farsgården Åsterud på Tyristrand. Den overtok han fire år senere.

Kroksskogienta Larine Jakobsdatter var født på Rognlia i Bærum, men foreldrene flyttet snart til Langebru i Hole. Hans Christiansen Frøys-hov var født på Modum, men kort etter finner vi foreldrene som husmannsfolk på Fjell i Hole. Begge vokste opp i Hole, og vi regner dem derfor som ringerikinger gode som noen.

Derimot har vi ikke tatt med smedsvennen Iver Trondsen, som giftet seg 5. juli 1837 i Garnisonsmenigheten med Maren Sofie Evensdatter. Iver hadde bodd ved Hønefossen fra 1827 til 1833, men var født i 1810 på en husmannsplass i Vang i Valdres.

Forkortelser:

Chra - Christiania, N:hov hs - Norderhov hovedsogn, Hg - Haug, Lu - Lunder/Øvre Soknedalen, Vi - Vikør/Øvre Ådalens Gm - Garnisonsmenigheten/Slottskirken, OD - Oslo Domkirke/Vår frelsers kirke, OH - Oslo hospital, Pa - Paulus, Rh - Rikshospitalet, Tf - Trefoldighet

Menn

Anders Helgesen Alme, 22 år, f. i *Norderhov*, ungkar, arbeider på kjøpmann Scheels brenneri, i byen, far: *Helge Jonsen Alme*, gårdmann - gift 1837 22/9 (OD) med Marte Sørine Gundersdatter, 23 år, f. i Store Nes, pike, far: Gunder Olsen, gårdmann

Født 1815 18/1 i N:hov, foreldre: Helge Jonsen og h. Ragnhild Olsdatter, gårdmannsfolk på Alme i Ullerål
Konf. 1829 4/10 i N:hov hs, bor sammen med foreldrene som er gårdmannsfolk på Alme, kunnskap: meget god
Barn: Josefine Emelie f. 1839 10/7 i Chra (OD), Vaterland, Anders er handlende - Anne Mattea f. 1841 29/8 i Chra (OD), Anders er bakermester - Henrik Anton f. 1847 18/5 i Stange, Vik, Anders kalles brennerieier og brennevinmester
Innfl. 1845 til gården Vik i Stange fra Chra med datteren Josefine Amalie, Anders kalles brennerimester
Marte Sørine død 1849 25/10 i Stange, innerstkone på Skaven
Utf. 1849 des. fra Stange til Chra hvor han er fullmektig for kromann Ole Olsen, datteren Josefine Emilie (11½) er i Bærum hos svogeren Ole Holmsen Storenga, sønnen Henrik Anton er på Flekshaug (Hg) hos farens farbror
Gift annen gang 1851 29/1 i Asker med Eline Rasmusdatter, 38 år, Stabekk, født på Narum, Vestre Toten, han kaller seg fortsatt Alme. Barn: Haakine Randine, skal være f. 1853 18/4 i Chra

Anders Jensen, 35 år, f. i *Norderhov*, ungkar, smedmester i byen, far: *Jens Halvorsen*, bonde - gift 1840 19/11 (OD) med Guri Nilsdatter, 23 år, f. i Gausdal, pike, tj. hos konsul Bjørn, far: Nils Andersen, klokker

Døpt 1805 1/1 i N:hov hs, foreldre: Jens Halvorsen og h. Ragnhild Danielsdatter, gårdmannsfolk på Gagnum i N:hov
Konf. 1819 3/10 i Hole, Sørum, kunnskap og oppførsel: god - utskr. fra Hole til Chra etter att. 1822 21/2
Barn i første ekteskap, født i Chra (OD): Johan Nikolai f. 1841 12/10, Rasmus Somdals gård i Nedre Slottsgate - Gurenus Nikolai f. 1842 26/11, Nedre Slottsgate
Guri Nilsdatter død 1842 24/12 i Chra (OD), Vollgaten, som følge av barsel
Gift 1844 5/12 (OD) med Elen Marie Jensdatter, f. 1819 8/11 i Enebakk, konf. 1834, pike, bor i byen, far: Jens Fredriksen
Barn i annet ekteskap, født i Chra (OD): Albertine Randine f. 1845 22/1, Agnete Marie f. 1847 26/9, Daniel f. 1849 1/2, Øvre Slottsgate 10 - Agnete Marie f. 1851 1/6, Augusta Natalie f. 1853 16/8, Jørgen Julius f. 1855 21/4 - døpt i Chra (Tf): Eleonora Andrea f. 1857 19/12, Andreas f. 1860 19/6 og Emil f. 1863 10/6, samtlige i Øvre Slottsgate 10
Anders og Elen Marie Jensen bor 1865 i Øvre Slottsgate 10, Chra, sammen med syv barn - han er smedmester og har fire læredrenger og en tj.pike hos seg
De bor 1875 i Kirkegaten 3, Chra, sammen med tre barn - han står fortsatt som smedmester, født i Haug anneks (!)
Elen Marie Jensdatter død 1880 5/4, Sofienberggt. 15, enkemadam, etterlater seg fire sønner og en datter - skifte

Andreas Ellingsen Åsterud, 23 år, f. i *Hole*, ungkar, handelsbetjent i byen, far: *Elling Andersen Åsterud* - gift 1836 17/6 (OD) med Birte Henriksdatter Hval, født Drolsum, 23 år, f. på Modum, enke etter handelsbetjent Ole Hansen Hval i byen, far: Henrik Andersen Drolsum, gårdbruker

Døpt 1813 24/1 i Hole, foreldre: Elling Andersen og h. Siri Gulbrandsdatter, gårdmannsfolk på Åsterud, Tyristrand
Konf. 1828 5/10 i Hole, bor på Åsterud hos foreldrene, kunnskap: god
Barn døpt på Tyristrand: Edvard f. 1837 26/7, Maren Sofie f. 1842 23/1, Karen Helene f. 1850 14/10, alle på Åsterud - Andreas overtok farsgården Åsterud rundt 1840
Berte død 1859 31/1 på Åsterud, skifte 1859 26/3
Gift annen gang 1861 2/7 i Hole med Jørgine Christiansdatter, gårdbrukerdatter fra Kolbjørnrud, 20 år gammel - de er skilt før 1865, da Jørgine bor sammen med sine foreldre på Kolbjørnrud - Andreas solgte Åsterud ca 1864

Arne Gundersen, 23 år, f. i *Norderhov*, ungkar, overkonstabel, garnisonerer i byen, far: *Gunder Arnesen Løkenie* - gift 1838 26/10 (OD) med Oline Dorte Rasmusdatter, 18 år, f. i Aker, pike, far: Rasmus Pedersen, arbeidsmann

Født 1815 27/2 i N:hov, foreldre: Gunder Arnesen og h. Anne Jensdatter, husmannsfolk u. Løken i Haug
Konf. 1830 3/10 i N:hov hs, kunnskap: god, bor hos faren som er husmann under Løken, moren er død
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1835 19/2, jeger ved artilleriet - innskr. til Chra 1836 15/8 (Gm), artillerist nr 23 i 2. batteri
Barn før ekteskapet: Andrea Birgitte f. 1838 27/1 i Chra (Rh), Arne er overkonstabel nr 11 ved artilleriets 2. gev. batteri
Barn døpt i Chra (Gm): Andreas f. 1839 29/7, Randine f. 1840 23/10, Sofie Amalia f. 1841 24/12, Maren Louise f. 1844 26/7, Albert f. 1846 14/8 (iflg. konf. 1861), Gustav Reinhardt f. 1849 18/7, Henriette Birgitte f. 1852 31/1, Henrik Bernhard f. 1854 2/7, Henriette Birgitte f. 1857 12/4, alle i Piperviken, Arne Oscar Johannes f. 1860 11/12 - Arne kalles pensjonert overkonstabel i 1849 og politivokter fra 1852
Arne og Oline Dorte Gundersen bor 1865 i Skolestredet 1, Chra, sammen med tre sønner - Arne er oppsynsmann ved byens fylling
Arne død 1868 21/5, Munkedamsvn 53 (Gm), oppsynsmann, avskj. militær pensjonist, etterlatt enke og seks barn
Oline bor i 1875 i Munkedamsveien 48 og forsørges av sønnen Bernhard Gundersen, jernbanekontorist - hun bor i 1885 i Schleppregllgate 10 hos datteren Henriette Birgitte, som er gift med Ole Johnsen, handelsreisende

Christen Jensen, f. 1811 14/7 på *Ringerike*, konf. 1836 10/4 i Aker, ungkar, matros, foreldre: *Jens Madsen* og *Anne Christensdatter*, husmannsfolk - gift 1840 29/5 (Gm) med *Anne Marie Johannesdatter*, 39 år, f. i *Christiania*, enke etter skomaker *Erik Larsen* i *Piperviken*

Døpt 1811 14/7 i N:hov hs, foreldre: *Jens Madsen* og h. *Anne Christensdatter* ved *Hønefossen*

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1833 19/7, strandsittersønn fra *Hønefoss*, ukonfirmert

Konf. 1836 10/4 i Chra/OH, kunnskap: temmelig godt

Christian Gulbrandsen, 41 år, f. i *Norderhov*, ungkar, dagleier, bor i *Vaterland*, far: *Gulbrand Olsen*, dagleier - gift 1836 4/11 (OD) med *Randi Karine Helgesdatter Knive*, 39 år, f. i *Skoger*, pike, far:

Helge Jørgensen Bekke, skipstømmermann

Døpt 1795 23/8 i N:hov (Hg), foreldre: *Gulbrand Olsen* og h. *Marte Mortensdatter Viul* i *Haug*

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1835 18/4, husmannsønn, avskjediget musketør for *Akershus*

Død 1850 16/8 i Chra (OD), dagleier, død på *Det kroniske sykehus* av tæring, begraves for fattigkassens regning

Christian Nilsen Østbyeie, 23 år, f. i *Norderhov*, ungkar, musketør nr 122 av 1. gevorbne kompani i *Akershusiske musketørkorps*, bor hos kjøpmann *Sloet* i *Stor(?)gaten*, foreldre: *Nils Christensen*, husmann, og *Mari Jonsdatter* - gift 1839 20/8 (OD) med *Anne Mattea Nilsdatter Brotnoveie*, 22 år, f. i *Christiania*, pike, tj. hos fru *Hansteen* i *Pilestredet*, foreldre: *Nils Josefsen*, arbeidsmann, og *Elen Jonasdatter*

Født 1816 21/8 i N:hov, foreldre: *Nils Christensen* og h. *Mari Jonsdatter*, innerster på *Rakkestad* i *Vegårdsfjæringen*

Konf. 1833 6/10 i N:hov (Hg), kunnskap: temmelig god, foreldrene husmannsfolk u. *Østby* (faren kalles *Christiansen*)

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1835 4/1, jeger - innskr. til Chra 1837 8/7 (Gm), musketør nr 122 i 1. kompani

Barn: *Nils* f. 1839 15/7 i Chra (Gm), *Vaterland*, rode 6

Christoffer Gulbrandsen Tanberg, døpt 1812 14/6 i *Norderhov*, konf. 1826 1/10 ds, ungkar, jeger nr 84 av 3. kompani i *Piperviken*, kaller seg også *Kvernbergsund*, innfl. i menigheten 1832, foreldre: *Olea Jensdatter Hønefoss* og *Gulbrand Christoffersen*, snekker - gift 1838 15/11 (Gm) med *Berte Henrika Larsdatter*, f. 1810 15/11 og døpt i menigheten, pike, sist i tjeneste hos major *Sibbern*, bor hos brudgommen, foreldre: *Lars Christoffersen*, skipstømmermann, og h. *Anne Helene Henriksdatter*

Døpt 1812 14/6 i N:hov hs, født utenfor ekteskap, tvillingfødsel, mor: *Olea Jensdatter Hønefoss*, far: *Gulbrand Christoffersen*, snekkersvenn fra *Christiania*

Konf. 1826 1/10 i N:hov hs, bor ved *Hønefossen*, kunnskaper: gode, foreldre: moren er pike og innerst ved *Hønefossen*, faren er snekker i *Christiania*

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1832 12/4, strandsittersønn fra *Hønefoss*, fotjeger

Barn døpt i Chra (Gm): *Oline Christine* f. 1840 20/2, *Anne Helene* f. 1842 12/8, *Ludvig August* f. 1845 16/1, *Anne Birgitte* f. 1849 1/2, de to yngste i *Møllergaten*, *Christoffer Tandberg* kalles fra 1842 avskjediget fotjeger og arbeidsmann

Christoffer Gulbrandsen og *Berte H. Larsen* bor 1865 i *Ljabroveien* 28, Chra, sammen med en pleiedatter - *Christoffer* er tomtarbeider

Død 1872 26/5 (*Christopher Gulbrandsen Tandberg*), arbeidsmann, *Ljabrovn* 28, etterlatt to myndige døtre

Christoffer Olsen Nærstad, 30 år, f. i *Norderhov*, ungkar, oppvarter, losj. hos *Anders Bingen* på *Akershus*, far: *Ole Olsen Nærstad*, husmann - gift 1836 6/7 (OD) med *Sara Brandsten*, 28 år, f. i *Gustavi menighet*, *Göteborg*, pike, far: *Johannes Brandsten*, stadsmåler

Døpt 1806 5/1 i N:hov hs, foreldre: *Ole Olsen* og *Dorte Olsdatter*, husmannsfolk u. *Nærstad* i *Ullerål*

Christoffer Olsen Nærstadeie, vervet jeger, fra N:hov til Chra, att. 1826 12/4 - innskr. 1830 2/12 i Chra (Gm), jeger nr 42 i 1. kompani

Ellef Gulbrandsen, 23 år, f. i *Norderhov*, ungkar, skomakersvenn, far: *Gulbrand Ellefsen*, husmann - gift 1839 12/6 (OD) med *Marie Hansdatter Mølstad*, 27 år, f. i *Løten*, pike, far: *Hans Larsen*, husmann - begge bor i *Torkelsgården* i *Vaterland*

Født 1815 29/12 i N:hov, foreldre: *Gulbrand Ellefsen* og h. *Margit Knutsdatter*, husmannsfolk u. *Skagnes* i *Viker*

Konf. 1831 2/10 i N:hov (Hg), bor på *Vågård*, kunnskap: temmelig god, foreldrene er husmannsfolk

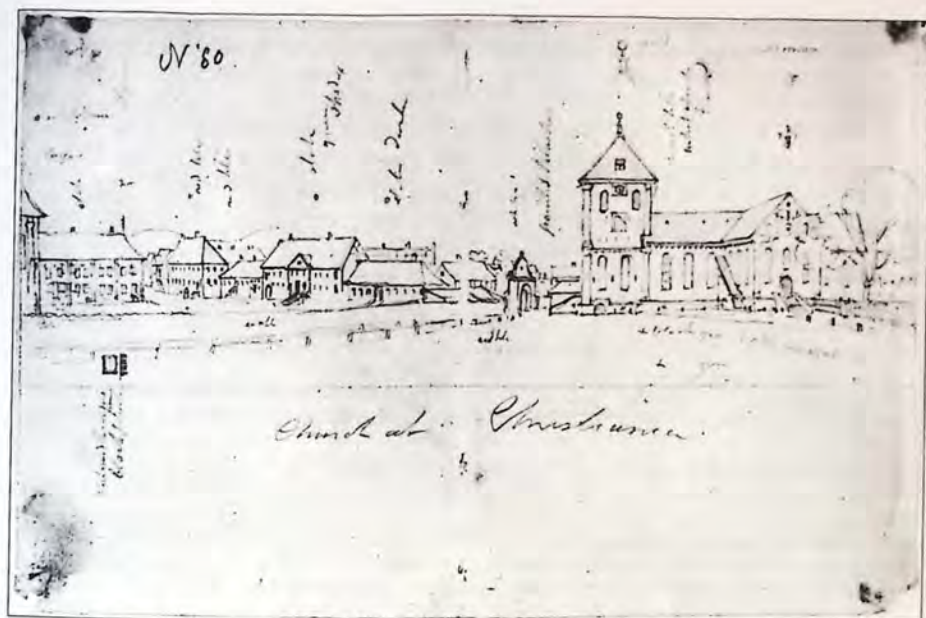
Innskr. i Chra (OD) fra N:hov, jf attest 1836 24/8, skomakersvenn hos skomaker *Nils Hansen* i *Toldbodgaten*, vært i Chra fra sommeren 1833

Barn døpt i Chra (OD): *Gustava Marie* f. 1839 27/9, *Vaterland* - *Eveline Matilde* f. 1844 22/10, *Slottsgaten* - *Henriette*

Lovise f. 1847 16/2, *Øvre Slottsgate* - *Camilla Leonore* f. 1851 17/4 - *Ellef* kalles fra 1844 skomakermester

Engebret Olsen, 31 år, f. i *Norderhov*, ungkar, marketenter i byen, far: *Ole Hansen* - gift 1840 27/4 (OD) med *Anne Marie Olsdatter*, 32 år, f. i *Aker*, pike, tj. hos *madam Berg*, far: *Ole Rasmussen*, postmaker Barn: *Karl Johan* f. 1841 29/11 i Chra (OD), *Skippergaten*, *Engebret* er dagleier

Engebret Olsen, 35 år, født på *Ringerike*, innsettes i 1843 på tvangsarbeidsanstalten *Prinds Christian Augusts Minde*, men løslates etter 14 dager - han anses som farlig løsgjenger og driver med bedrageri i kortkunsten

Stortorvet og Vår Frelsers Kirke, Christiania. Blyantskisse av John Edy (1800). Foto: Norsk Folkemuseum.

Erik Hansen, 27 år, f. i *Norderhov*, ungkar, jeger nr 55 av det gevorbne jegerkorps, 3. kompani, garnisonerer i byen, far: *Hans Pedersen Vesterneie*, husmann - gift 1839 1/11 (OD) med *Karine Pedersdatter*, 22 år, f. i *Lier*, pike, far: *Peder Larsen Lahell*, gårdmann

Døpt 1812 18/5 i N:hov (Hg), foreldre: *Hans Pedersen* og h. *Ingeborg Eriksdatter*, husmannsfolk u. *Vestern* i *Ullerål*
Konf. 1828 5/10 i N:hov hs, tj. for løytnant *Selmer* ved *Hønefossen*, kunnskaper: måtelige, moren er husmannsenke og bor i *Sundet*

Innskr. i Chra (OD) fra N:hov, jf attest 1836 24/8, skomakersvenn hos skomaker *Nils Hansen* i *Toldbodgaten*, vært i Chra fra sommeren 1833

Barn døpt i Chra (Gm): *Hans Petter* f. 1844 10/2, *Hammersborg* - *Karl Edvard* 1857 18/11, *Erik* er fortsatt jeger
Erik Hansen og *Karine Pedersdatter* bor 1865 i *Kanten 6*, Chra, sammen med to sønner - *Erik* er gårdeier, død før 1875
Karine bor 1875 i *Bjerregaardsgate 6* hos sønnen *Hans Petter* som er revisorassistent ved *Hovedjernbanen* - hun bor i 1885 i *Akersveien 18*

Gulbrand Christensen, 29 år, f. i *Norderhov*, ungkar, skomakersvenn hos skomaker *Prydz* i byen, far: *Christen Olsen Seter*, gårdmann - gift 1836 29/7 (OD) med *Karen Marie Jonsdatter*, 24 år, f. på *Eidsvoll*, pike, far: *Jon Pedersen Dokken*, gårdmann

Døpt 1807 22/3 i N:hov hs, foreldre: *Christen Olsen* og h. *Anne Ellingsdatter Seter* ved *Heieren* i N:hov

Konf. 1823 12/10 i N:hov hs, bor på *Ask*, måtelige kunnskaper, ulastelig oppførsel, foreldrene bor på *Seter*

Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1833 17/12, fra *Seter*, skomakersvenn - innskr. i Chra 1834 (OD) fra N:hov, svenn hos en skomakermester i *Store Strandgaten*, vært i Chra siden sommeren 1833

Barn døpt i Chra (OD): *Karl Johan* f. 1836 30/10, murmester *Johannessens* hus i *Nedre Vollgate* - *Emil Gustav Andreas* f. 1838 17/10, *Olavus Magnus* f. 1841 4/5 - *Christian August* f. 1842 10/4, *Anna Elise Marie* f. 1845 28/1, *Vollgaten* - *Gulbrand* kalles borger og skomakermester fra 1836

Halvor Pedersen Nøkleby, 26 år, f. i *Norderhov*, ungkar, jeger nr 79 av 4. kompani, far: *Peder Halvorsen Nøkleby*, husmann - gift 1840 11/12 (OD) med *Kirsti Hansdatter Ihle*, 35 år, f. i *Ullensaker*, pike, far: *Hans Jakobsen Ihle*, gårdbruker - begge bor sammen i *Vaterland*

Født 1814 27/7 i N:hov, foreldre: *Peder Halvorsen* og h. *Mari Torgersdatter*, husmannsfolk u. *Nøkleby* i *Ytre Soknedalen*

Konf. 1830 3/10 i N:hov hs, bor hos foreldrene på *Nøklebyeie*, kunnskap: temmelig god

Barn født før første ekteskap: *Petrine* og *Mattea* f. 1840 19/7 i Chra (Rh) - i ekteskap: *Hans Jacob* f. 1842 20/7 (OD),

Halvor er skredder og dagleier, *Kirsti* død i barselseng

Gift annen gang 1845 19/12 (OD) med *Siri Eriksdatter*, f. 1821 5/7 i *Aker*, konf. 1836 2/2, pike, tj. hos *madame Mathiesen*

i *Vaterland*, far: *Erik Karlsen* - hans første kone er død 1842, han bor hos *snekker Andersen* i *Tomtegaten*

Barn døpt i annet ekteskap: *Karl Magnus* f. 1851 27/1 i Chra (OD), *Vaterland* - *Olava Katinka Matilde* f. 1858 2/10

Halvor Nøkleby losj. 1865 hos Kristine Eriksen i Tomtegaten 16, Chra, kalles enkemann, skredder - Serine Eriksdatter Nøkleby bor samme år i Maridalsveien, 44 år og f. i Vang, vaskekone, *hendes Mand Halvor Nøkleby har været i længere Tid paa Mangelsgaarden*
Losj. 1885 hos støper Karl Albrektsen i Platougaten 16, Chra, enkemann, skredder
Død 1891 19/3, Platougaten 16. skredder, død på byens sykehus, begraves for fattigkassens regning

Hans Christiansen Frøyshov, 23 år, f. i *Hole*, ungkar, arbeider ved madam Egers brennevinbrenneri, far: *Christian Iversen*, husmann - gift 1836 15/4 (OD) med Elen Johanne Halvorsdatter, 47 år, f. på Kongsberg, enke etter jernbærer Tore Pedersen, far: Halvor Amundsen Oderbek, sølvarbeider - begge bor sammen i nederste linje på Ruseløkkbakken

Født 1812 12/12 på Modum, foreldre: Christian Iversen og h. Marie Torstensdatter Skallstad i Modum
Konf. 1828 5/10 i *Hole*, bor på Frøyshov, døpt på Modum, kunnskap: god || utskr. til Chra, meldt 1836 29/2
Elen Johanne død 1858 30/12, Ruseløkkbakken - kun barn i første ekteskap, enkemannen Hans Chr. er snekkersvenn
Gift annen gang 1859 11/10 i Chra (Tf) med *Gunhild Pedersdatter*, 26 år, f. i *Hole*, pike, far: *Peder Johannessen* - er selv 46 år, f. på Modum, enkemann, snekkersvenn, bor i Chra, far: Christian Iversen
Barn døpt i annet ekteskap i Chra (Tf): Elen Marie 1862 17/1, Hans ca 1864, Anne Kristine 1868 12/5, Ruseløkkbakken 33 - Gustav 1871 24/10, Christian 1873 22/12, Rosenkrantz' gate - Johannes 1875 21/12, Ruseløkkbakken 14 B (Hans er gårdeier)
Hans Christiansen (født på Modum) og Gunhild Pederdatter bor 1865 i Gjetemyrsveien 117 i Gamle Akers menighet som husfolk hos Ferdinand Rol, kgl fullmektig, med barna Marie (4) og Hans (2) - 1875: De bor i Ruseløkkveien 14 b med seks barn
De bor i 1885 i Rosenkrantz' gate 8 med fem barn, Hans er snekker og arbeidsmann, Gunhild kalles våkekone
Gunhild død 1897 22/5, Kongsvn 7 (OD), gift med Hans C., fhv gårdeier
Hans bor i 1900 i Eriks gate 17 sammen med tre av barna, og mottar understøttelse fra det offentlige

Hans Torstensen, 27 år, f. i *Norderhov*, ungkar, dagleier, far: *Torsten Olsen*, sagmester - gift 1840 24/7 (OD) med Anne Margrete Jensdatter Henning, 32 år, f. i menigheten, pike, far: Jens Jonsen Henning, hjulmaker - begge bor hos Berger Olsen på Hammersborg

Døpt 1812 18/10 i N:hov hs, foreldre: Torsten Olsen og h. Dorte Hansdatter ved Hønefossen
Konf. 1828 5/10 i N:hov hs, bor hos faren som er enkemann, strandsitter og sagarbeider ved Hønefossen, gode kunnskaper
Utskr. fra N:hov til Chra etter att. april 1830, tj.dreng, fra Hønefoss nordre, fotjeger, til Chra garnison - innskr. 1830 26/11 i Chra (Ga) fra N:hov, kalles Krakstad, konf. 1828 5/10, jeger nr 59 i 3. kompani

Johannes Christoffersen, 41 år, f. i *Hole*, enkemann, borger og skomakermester i byen, far: *Christoffer Johannessen*, husmann - gift 1839 9/4 (OD) med Anne Bjerring, 48 år, f. i Nannestad, madam, enke etter skomakermester Peder Bjerring, far: Lars Svendsen, gårdbruker

Døpt 1797 26/12 i *Hole*, foreldre: Christoffer Johansen og h. Anne (!) Samuelsdatter Rudsødegården
Bor 1801 hos foreldrene Christoffer Johansen (30) og *Marte* Samuelsdatter (32), husmannsfolk uten jord på Fekjær
Innskr. 1825 i Chra (OD) fra København, f. på R:rike, svenn hos skomaker Solberg, vært i Chra siden sommeren 1825
Gift første gang 1827 29/6 (OD) med Maria Johannesdatter, 34 år, f. i Hobøl, pike, far: Johannes Andersen - er selv 29 år, f. i *Hole*, ungkar, borger og skomakermester i byen, far: *Christoffer Johansen*
Barn i første ekteskap, døpt i Chra (OD): Magna f. 1828 30/3, Prinsens gate, losj. hos marketenter Brevig - Julius f. 1829 29/11, og Carl Bertrand f. 1831 26/12, Tollbodgaten, gård nr 249, losj. hos baker Kjøel - Johannes er borger og skomakermester - ingen barn i annet ekteskap
Johannes Christoffersen bor 1865 som enkemann i Prinsens gate 24, Chra, skomakermester med to svenner og to drenger, husjomfru og en tj.pike
Død 1884 19/5 i Chra (OD), skomaker, gammel borger i Chra, opph. Somdalen i Ådalen, død av lungebetennelse - oppholder seg hos sin sønn, sogneprest C. B. Christophersen, intet skifte

Johannes Halvorsen, f. 1816 9/11 i *Hole*, konf. 1831 14/8 ds, ungkar, artillerist nr 25 i 2. batteri, uberyktet forhold, foreldre: *Halvor Hansen*, husmann på Averøyeie, og h. *Aase Abrahamsdatter* - gift 1838 17/4 (Gm) med *Marie Eriksdatter Holt*, døpt 1810 21/1 i *Norderhov*, konf. 1823 5/10 ds, tj. hos kaptein Scheel, foreldre: *Erik Olsen Holt*, husmann, og h. *Kari Olsdatter* - begge bor i Piperviken

Født 1816 9/11 i *Hole*, foreldre: Halvor Hansen og Aase Abrahamsdatter Averøyeie, husfolk
Konf. 1831 14/8 i *Hole*, bor hos foreldrene på Averøyeie, kunnskap: måtelig
Barn: Karl f. 1838 5/7 i Chra (Gm), 8. rode i Piperviken

Marie, døpt 1810 21/1 i N:hov hs, foreldre: Erik Olsen og h. Kari Olsdatter ved Hønefossen

Konf. 1823 5/10 i N:hov hs, bor hos faren som er husmann på Holt ved Hønefossen, temmelig gode kunnskaper, ulastelig oppførsel - Innskr. i Aker 1836 fra N:hov, jf attest 1836 25/6, tjenestejente på Vinderen, vært i Aker siden 1832

Jon Pedersen, døpt 1814 16/12 i *Norderhov*, konf. 1829 26/4 i Aker, ungar, sersjant av 1. batteri, innfl. til Christiania (Gm) 1831, foreldre: *Peder Jonsen Rønningen* og h. *Ingeborg Andersdatter* - gift 1837 23/5 (Gm) med Anne Marie Andersdatter, f. 1820 5/12 på løkken Rolighet i Aker, pike, foreldre:

Anders Jørgensen og Ingeborg Gundersdatter

Født 1814 16/12 i N:hov, foreldre: Peder Jonsen og h. Ingeborg Andersdatter, gårdmannsfolk på Rønningen i Vegårdsfj. Konf. 1829 26/4 i Aker (*Johan*), kr.kunnskap: meget godt

Utskr. fra Aker til Chra, bodd på Kierulfs løkke, til bokhandler Cappelen i Chra - innskr. 1831 17/10 i Chra (Gm), artillerist nr 42 i 1. sekspundsatteri

Barn: Georg Halfdan Eugen f. 1838 24/5, festningen i 2. rode - Halfdan Georg f. 1842 17/3, Einar Fritjof f. 1849 24/10, begge på festningen, alle døpt i Chra (Gm) - Hjalmar Eilif Emanuel f. 1852 4/9 i Aker, Calmeyerløkken - Peter Aksel f. 1860 4/2 (Gm) - Jon kalles etter hvert *John Peterssen*, og er 1849 stykkjunker, 1852 arsenaltøyhusskriver, og i 1860 hovedarsenalregnskapsfører

Død 1880 16/12, Bogstadveien 40D, hovedarsenalregnskapsfører, kalles *John Peterssen*, enken Anne Marie Peterssen, myndig sønn: Eilif Peterssen, pt Roma

Jørgen Pedersen Utvika, 32 år, f. i *Hole*, ungar, maltgjører i byen, far: *Peder Eriksen Utvika*, gårdmann - gift 1839 18/10 (OD) med Elin Sofie Olsdatter, 21 år, f. i Aker, pike, far: Ole Sandersen, arbeider ved oljemølla

Døpt 1807 23/8 i Hole, foreldre: Peder Eriksen og h. Ragnhild Jørgensdatter, gårdmannsfolk på Sonerud

Konf. 1822 29/9 i Hole, Utvika, kunnskap: utmerket god - Utskr. 1835 20/11 fra Hole til Chra

Barn døpt i Chra (OD): Randine Matilde f. 1840 15/8, Vaterland - Menke Jakobine f. 1841 28/11, Vognmannsgaten - Ole Petter f. 1843 17/4, Vaterland - Karen Emilie f. 1844 11/11 - Maren Christine f. 1846 22/5, Vaterland - Karen Emilie f. 1848 5/1, Vognmannsgaten 32 - Ida Sofie f. 1849 18/9, Vaterland - Edvard Otto f. 1851 8/1, Store Vognmannsgate - Edvard Otto f. 1852 26/12, Vaterland - Elvina Andrea f. 1854 25/12 - Knut Halfdan Christoffer f. 1856 30/9, Vognmannsgaten - Tolla Gunvor Magdalene f. 1858 27/1 - Anna Jøren Elisabet f. 1860 1/3, Store Vognmannsgate 32 - Karl August f. 1862 30/4, Einar August Johannes f. 1863 16/8, begge Jernbanetorget 9 - Jørgen kalles marketenter fra 1841, vekselvis borgertambur fra 1849, og restauratør fra 1858

Jørgen og Elen Sofie Petersen bor 1865 i Lille Vognmannsgate 9, Chra, sammen med fem sønner og fem døtre, samt ni tj.folk og to losjerende - Jørgen er restauratør

Jørgen bor 1875 alene i Vognmannsgate 9, Chra, men oppført som gift, borgertambur og brennerikarl - i 1885 bor han i Karl den 12tes gate 32, handelsborger og gårdeier

Død 1890 18/4 i Chra (OH), Oslogate 17, gift, fhv hotelleier, seks døtre og fire sønner

Klemet Andersen Pjaakerud, f. 1810 8/12 på Christiania tukthus, døpt som voksen 1830 11/7 i *Hole*, konf. 1830 3/10 *ds*, ungar, avskjediget jeger, arbeidsmann, innfl. til Christiania (Gm) 1834 - gift 1837 5/12 (Gm) med Anne Kirstine Gundersdatter, døpt 1813 25/4 i Christiania (OD), enke etter gevaldiger Peder Iversen (død 1833 1/11) - begge bor i Piperviken

Født 1810 8/12 på tukthuset i Christiania, døpt først 1830 11/7 i Hole, foreldre: Anders Klemetsen og h. Marie Abrahamsdatter Stryta u. Grefsrud på Tyristrand

Konf. 1830 3/10 i Hole, bor hos foreldrene på Stryta u. Grefsrud, kunnskap: måtelig

Innskr. 1834 28/7 i Chra (Gm) fra Hole, jf attest 1832 26/3, jeger nr 30 i 2. kompani

Barn: Adolf Martinus f. 1838 23/7 i Chra (Gm), 8. rode i Piperviken - Klemet er dagleier

Knut Fransen Rolfsen, 26 år, f. i *Norderhov*, ungar, borger og blikkenslagermester i byen, far: *Frans Rolfsen*, slakter - gift 1836 13/10 (OD) med Christine Olsen, 34 år, f. i Aker, jomfru, far: Ole Mortensen, gårdbruker

Døpt 1810 6/8 i N:hov hs, foreldre: Frans Rolfsen og h. Anne Østensdatter ved Hønefossen

Konf. 1824 10/10 i N:hov hs, kunnskap: godt, bor hos foreldrene som er strandsittere ved Hønefossen

Innskr. 1825 i Chra (OD) fra N:hov, jf attest 1825 10/1, skal lære blikkenslagerprofesjonen, hos blikkenslager Rolfsen, vært i Chra siden høsten 1824 - utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1834 16/4, blikkenslagersvenn ved Nordre Hønefoss - også utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1835 12/6, husmannsønn og blikkenslager

Trolig ingen barn i første ekteskap.

Gift annen gang 1841 5/10 i Vestre Aker med Oline Smestad, jomfru, 21, far: Nils Smestad - hans oppholdssted er Smestad i Vestre Aker

Barn i annet ekteskap: Frans Nikolai f. 1842 12/7, Anton Donatus Julius f. 1844 16/2 (ifølge ft 1910)

Knut Fransen Rolfsen bor 1865 som enkemann og blikkenslager i Nedre Slottsgate 6, Chra, sammen med sine sønner, en blikkenslagersvenn og to blikkenslagerlærlinger - bor 1875 samme sted med en husholderske

Død 1879 1/4 i Chra, blikkenslager, Nedre Slottsgate 6, hans hustru døde for omtrent 19 år siden, en myndig sønn her i byen og en avdød sønns to umyndige barn

Lars Andersen Stein, 28 år, f. i *Hole*, ungkar, jeger nr 68 av 2. gevorbne kompani, bor i Piperviken, far: *Anders Svendsen Moeie*, husmann - gift 1840 28/12 (OD) med Anne Marie Fredriksdatter, 23 år, f. i Spydeberg, pike, far: *Fredrik Jørgensen*, arbeidsmann

Døpt 1812 26/1 i *Hole*, foreldre: *Anders Svendsen* og h. *Marte Larsdatter*, husmannsfolk u. Stein

Konf. 1827 30/9 i *Hole*, bor hos foreldrene som er husmannsfolk u. *Nedre Mo*, kunnskap: temmelig godt

Innskr. 1834 28/7 i *Chra* (Gm) fra *Hole*, jeger nr 68 i 2. kompani, att. 1834 10/2

Dømt 1843 28/6 i høyesterett til livstid for mordforsøk og heleri - satt på Akershus festning fra 1843 18/9 til 1851 24/7

Lars Andersen og *Marie Fredriksdatter* bor 1865 i Vinkelgaten 8, Vågeby på Dælenenga i Østre Aker, *Lars* er skredder og huseier - De bor 1885 i Solhaugs gate 10, *Chra*, han er skredder

Lars død 1887 20/11 i Solhaugs gate 10 (*Petrus*), gift, skredderarbeider, ingen barn

Lars Pedersen, døpt 1811 17/11 i *Norderhov*, konf. 1831 2/10 i *Haug annekskirke*, ungkar, visekor-poral nr 27 ved den gevorbne eskadron, innfl. til menigheten 1832, foreldre: *Peder Nilsen*, husmann, og h. *Kari Nilsdatter Vakereie* - gift 1839 14/8 (Gm) med Anne Christine Henriksdatter Falch, 34 år, bor hos sin kjæreste, f. 1805 28/9 og døpt i Kristiansand, pike, foreldre: *Henrik Gustav Falch*, matros, og h. *Gurine Dortea*

Døpt 1811 17/11 i N:hov, foreldre: *Peder Nilsen* og h. *Kari Nilsdatter* på *Vakereie* i *Norderhovsbygda*

Konf. 1831 2/10 i N:hov (Hg), tj. på *Frok*, kunnskap: temmelig god, foreldrene husmannsfolk u. *Vaker*

Utskr. fra N:hov til *Chra*, jf attest 1832 30/10, tjenestedreng for *Frok*, vervet som ridende jeger - innskr. 1832 17/11 i *Chra* (Gm) fra N:hov, ridende jeger nr 27

Lars og *Anne Pedersen* bor 1865 i Skolestredet 7 med en pleiedatter, og 1875 i *Kroken* 15, *Lars* er begge steder gårdeier

Lars død 1884 20/9 i *Damstredet* 4 (*Gamle Aker*) - *Damstredet* 15 iflg dødsf.prot. - etterlater seg enke, men ingen barn, begraves for fattiggassens regning

Mikkel Jensen, 29 år, f. i *Norderhov*, ungkar, kanthugger, bor i menigheten, far: *Jens Fredriksen Elvika*, gårdmann - gift 1836 24/6 (OD) med Anne Marie Gudde, 35 år, f. i *Holmestrand*, enke etter skredder *Niels Jensen Wegersløf*, far: *Albrecht Gudde*, kjøpmann på *Moss*

Døpt 1807 1/2 i N:hov, foreldre: *Jens Fredriksen* og h. *Marie Hansdatter*, gårdmannsfolk i *Elvika* i *Vegårdsfjordingen*

Konf. 1822 13/10 i N:hov (Hg), bor hos foreldrene i *Sandvika*, gode kunnskaper og god oppførsel

Innskr. 1831 26/11 (Gm) fra N:hov, jf attest 1831 24/4, jeger nr 111 i 4. kompani

Barn døpt i *Chra* (OD): *Anton Edvard* f. 1837 20/9, *Jensine Albertine* f. 1843 6/1, *Vaterland* - *Mikkel* kalles kanthugger og dagleier

Mikkel Jensen, 40 år, født på *Ringerike*, opph. seg i *Chra*, innsettes i 1844 på tvangsarbeidsanstalten *Prinds Christian Augusts Minde* for drukkelfeldighet, men løslates etter drøye en måned

Mikkel død 1853 21/12 i *Chra* (OD), arbeidsmann, gift, bodde i *Store Vognmannsgate* 22, *Vaterland*, død av slag, etterlater seg ingen barn, begraves for fattiggassens regning - *Anne Marie* giengift 1855 10/6 (OD) med *Johan Monsen Rofsrud*

Nils Olsen Libakke, f. 1817 15/1 i *Hole*, konf. 1831 14/8 ds, ungkar, musketér nr 14 av 2. kompani, innfl. til menigheten 1839, foreldre: *Ole Olsen* og hustru *Randi Nilsdatter* - gift 1840 21/1 (Gm) med *Karen Olsdatter*, 28 år, f. i *Stange*, pike, bor hos brudgommen, far: *Ole Hoberg*, husmann

Født 1817 15/1 i *Hole*, foreldre: *Ole Olsen* og h. *Ragnhild Nilsdatter*, husmannsfolk u. *Libakke*

Konf. 1831 14/8 i *Hole*, bor på prestegården, kunnskap: god, foreldrene bor på *Libakke*

Innfl. 1839 8/6 (Gm) fra *Hole*, attest 1837 1/8 - ved vielsen bor de i *Akersgaten* hos *madame Holter*

Ole Aslesen, 30 år, f. i *Norderhov*, rorskar ved tollboden, bor på *Hammersborg*, far: *Asle Nilsen*, skomaker - gift 1839 6/12 (OD) med *Regine Birgitte Berg*, 32 år, f. i *Trondhjem*, pike, tj. hos statsråd *Vogt*, far: *Johan Christian Berg*, skomakermester

Døpt 1809 8/10 i N:hov, foreldre: *Asle Nilsen* og h. *Anne Aslesdatter*, husmannsfolk u. *Nærstad* i *Ullerål*

Konf. 1824 3/10 i *Aker*, bor ved *Tullins Spigerværk*, døpt 1809 1/10 i N:hov

Utskr. fra N:hov til *Aker*, jf attest 1821 16/4, til *Fornebu*, husmannssønn - utskr. 1827 fra *Aker* til *Nesodden*, jf attest 1827 19/11, bodd på *Faabro Spigerværk*, flyttet sammen med moren og stefaren *Christian Trondsen* til gården *Lofstu*

Barn døpt i *Chra* (OD): *Christian Anton* f. 1840 19/11, *Birgitte Antonette* f. 1842 30/9, *Johan Ludvig* f. 1845 26/1 - *Ole* er departementsbud og bruker navnet *Nærstad*

Ole Aslesen Nærstad død 1852 24/10 (OD), *Dronningens gate*, departementsbud, død av tæring, etterlater seg enke *Regine Birgitte* f. *Berg* og tre barn

Ole Hansen, 23 år, f. i *Hole*, konf. ds, ungkar, musketér nr 107 av 1. gevorbne kompani, foreldre: *Hans Olsen*, husmann, og h. *Anne Larsdatter* - gift 1840 26/7 (Gm) med *Olea Andrine Andersdatter*, døpt 1813 29/8 i *Aker*, pike, foreldre: *Anders Olsen* og *Cathrine Henriksdatter* på *spikerverket* i *Aker* - begge bor i skreddermester *Halvorsens* gård i *Vaterland*

Født 1817 23/4 i *Hole*, foreldre: *Hans Olsen* og h. *Anne Larsdatter*, husmannsfolk u. *Pjåka* på *Tyristrand*

Konf. 1831 14/8 i *Hole*, bor på *Mo*, kunnskap: meget god, foreldrene husmannsfolk u. *Pjåka*

Mange ringerikinger flyttet til Vaterland, her Vaterlands bro. Trykk fra 1870.

Peder Hansen Sonerud, 27 år, f. i *Hole*, ungkar, malersvenn, bor i Lille Vognmannsgaten, far: *Hans Andersen*, gårdmann - gift 1837 22/6 (OD) med *Anne Margrete Hansdatter Lund*, 26 år, f. i *Kristiansand*, pike, far: *Hans Lund*, skomaker

Døpt 1809 19/11 i *Hole*, foreldre: *Hans Andersen* og h. *Marte Svendsdatter*, gårdmannsfolk på *Sonerud*

Konf. 1826 8/10 i *Hole*, *Sonerud*, kunnskap: meget god

Barn døpt i *Chra* (OD): *Peter Martin*, f. 1839 30/3, *Henriette Mathilde Amalie* f. 1845 3/8, *Akersgaten* - *Peter Halfdan*

Marius, skal være f. 1848 18/7

Peder Sonerud og *Hanna Sonerud*, f. *Lund*, bor 1865 i *Akersveien* 25, *Chra*, sammen med barna *Amalie* og *Halfdan*, stud. art. - *Peder* er maler, men driver ingen næring

Peder er død før 1875 - *Hanna Margrete Sonerud*, enke, bor 1875 i *Skolestredet* i *Akersveien* 25, *Chra*, hos sønnen *Peter Halfdan Marius Sonerud*, kopist i enkekassen og gårdeier - hun bor 1885 i *Theresesgt.* 26 hos svigersønnen *August Paulsen*, kontorfullmektig

Hanna Margrete Sonerud død 1888 26/3, *Theresesgt.* 26, etterlater to myndige barn, eier intet

Peder Nilsen, 53 år, f. på *Ringerike*, enkemann, avskj. gevaldiger, bor i *Piperviken*, far: *Nils Pedersen* - gift 1836 21/10 (OD) med *Birte Olsdatter*, 41 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Ole Andersen Strande*

Peder, død 1843 31/3 i *Chra* (Gm), 61 år, *Piperviken*, avskj. underoffiser, druknet på en fisketur og ble gjenfunnet 14. juni

Berte, mulig identisk med *Berte Olsdatter Enger*, konf. 1812 29/6 i *N:hov* (Lu), 16 år

Utskr. fra *N:hov* til *Chra*, jf attest 1824 17/12, 29 år, tj.pike - innskr. 1825 i *Chra* (Gm) fra *Chra* (OD), 30 år, født i *N:hov*, vært i *Chra* siden foråret 1824

Petter Torersen, 20 år, f. i *Norderhov*, ungkar, konf. 1830 25/4 i *Oslo*, far: *Torer Olsen*, husmann - gift 1836 21/10 (OH/lysn. Aker) med *Inger Maria Jensdatter*, 20 år, f. på *Skøyen* i *Aker*, konf. 1830 18/4 ds, pike, bor i *Oslo*, far: *Jens Fredriksen*

Døpt 1816 24/3 i *N:hov*, foreldre: *Tore Olsen* og h. *Anne Pedersdatter*, husmannsfolk ved *Viul* i *Haug*

Utskr. fra *N:hov* til *Aker* sammen med foreldrene som var husmannsfolk under *Aslaksrud* i *Haug*, jf attest 1826 21/6 - innskr. 1828 i *Aker* fra *N:hov*, gode forhold - innskr. 1828 i *Chra* (OH), bor på *Galgeberg* med foreldrene

Konf. 1830 25/4 i *Chra* (OH), bor på *Galgebergs* vestre side, kr.kunnskap: tålelig

Barn døpt i *Aker*: *Anton* f. 1839 4/3, *Maren* f. 1841 4/5, *Galgeberg* (1839: hos *Caspersen*) - døpt i *Chra* (OH): *Jens Emil* f. 1843 25/9, *Christoffer Emanuel* f. 1847 4/3, *Galgeberg* - *Petter* er skomaker

Lysning uten vielse

Johannes Nikolaisen Frøyshov, f. 1816 4/5 på *Frognøya* i *Hole*, konf. 1831 14/8 ds, ungkar, avskjediget jeger nr 36 av 2. kompani, foreldre: *Kirsti Johannesdatter*, pike, og *Nikolaus*, artillerist fra *Christiania* - lyst tre ganger i 1839 des. (Gm) med *Dorthea Søverine Pedersdatter*, f. 1800 15/12 på *Fredrikshald*, enke, bor i *Piperviken*, erklærte 16. mars 1840 at hun på grunn av brudgommens drikkefeldighet ikke ville innlate seg i ekteskap med ham

Født utenfor ekteskap 1816 4/5 i *Hole*, mor: *Kirsti Johannesdatter*, pike fra *Vinger*, bor på *Frognøya*, far: *Nikolaus*, artillerist fra *Chra* - Konf. 1831 14/8 i *Hole*, bor på *Onsaker*, kunnskap: god

Innskr. 1834 28/7 i *Chra* (Gm) fra *Hole*, jf attest 1834 16/4, jeger nr 36 i 2. kompani

Kvinner

Anne Engebretsdatter, døpt 1797 31/12 i *Norderhov*, konf. 1812 okt. *ds*, pike fra Nordre Hønefoss, tjener for rustmester Engen, innfl. til menigheten 1837, foreldre: *Engebret Jørgensen*, husmann, og h. *Inger Cathrine Knutsdatter* - gift 1839 25/10 (Gm) med Peder Madsen, døpt 1804 8/7 i Røyken, ungkar, arbeidsmann i byen, begått forbrytelser og sonet annen gang fem års slaveri, løslatt 1837 nov., foreldre: Mads Pedersen, husmann, og h. Roine Olsdatter - paret skal bo på Ruseløkka

Døpt 1797 31/12 i N:hov, foreldre: Engebret Lagesen og h. Inger Cathrine Andersdatter, strandsittere ved Hønefossen

Konf. 1812 20/9 i N:hov, bor ved Hønefossen

Innskr. 1837 21/7 i Chra (Gm) fra N:hov, jf attest av 1836 12/9, fra Nordre Hønefossen, tj.pike hos rustmester Enger

Anne Karine Engebretsdatter, 19 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Engebret Gulbrandsen*, husmann - gift 1838 13/6 (OD) med Hans Hansen, 23 år, f. i Gran, ungkar, fisker, bor på Ruseløkkbakken, far: Hans Hansen, skredder

Født utenfor ekteskap 1818 11/9 i N:hov, mor: Gunhild Gulbrandsdatter ved Hønefossen, far: Engebret Gulbrandsen ved Hønefossen, soldat, garnisonerer i Fredrikstad

Gift annen gang 1849 9/11 (OD) med Søren Amundsen, 32 år, f. i Vinger, ungkar, artillerist, i byen, far: Amund Toresen, arbeidsmann - hun er selv 31 år, f. i *Norderhov*, enke, far: *Engebret Gulbrandsen*, arbeidsmann

Anne Marie Gulbrandsdatter, 24 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Gulbrand Bendiksen* - gift 1840 23/10 (OD) med Daniel Stendzer, 28 år, f. i København, ungkar, murersvenn i byen, far: Johan Caspar Stendzer

Født utenfor ekteskap 1816 19/8 i N:hov, mor: Gunhild Andersdatter ved Hønefossen, pike, innerst, far: Gulbrand Bendiksen ved Hønefossen, ungkar og soldat

Konf. 1830 3/10 i N:hov hs, er hos sin faster, garver Lobensteens enke ved Søndre Hønefoss, kunnskap: god, moren er pike og innerst ved Hønefossen, faren er ungkar og slave

Død 1875 i København, enke etter murersvenn Stendzer

Anne Pedersdatter, 30 år, f. i *Hole*, pike, far: *Peder Nilsen Toresplassen*, husmann - gift 1840 28/12 (OD) med Arne Larsen Gumpingrud, 27 år, f. i Vinger, ungkar, jeger nr 57 av 2. gevorbnede kompani, bor i Piperviken, far: Lars Arnesen, innerst

Døpt 1810 15/7 i Hole, foreldre: Peder Nilsen og h. Mari Hansdatter Toresplassen på Krokskogen

Barn: Henrik, f. ca 1855 i Chra

Arne og Anne Larsen bor 1865 i Akersgaten 19 sammen med sønnen Henrik (11), f. Chra, to pleiebarn og en losj. vognmannsgutt

Anne død før 1872 - Arne Larsen, enkemann, postfører på Kongsvinger, vies annen gang 1872 28/12 i Vinger

Birte Olsdatter, gift 1836 21/10 (OD) med **Peder Nilsen**, se der

Cathrine Jonasdatter, 29 år, f. i *Norderhov*, pike, bor hos Hans Arnesen, far: *Jonas Svendsen*, husmann - gift 1838 21/9 (OD) med Kaspar Nilsen Krog, 26 år, f. i Hobøl, ungkar, børssemakermester, bor i Drammen, far: Nils Aslaksen, husmann

Døpt 1809 9/4 i N:hov, foreldre: Jonas Svendsen og h. Anne Pedersdatter, husmannsfolk u. Jonsrud i Vegårdsfjeringen
Konf. 1824 3/10 i N:hov (Hg), bor på en plass u. Færden i Haug hos foreldrene, måtelige kunnskaper, ulastelig oppførsel
Utskr. fra N:hov til Chra, jf attest 1830 27/8, tj.pike - innskr. i Chra (OD) fra N:hov, tj.pike hos madame Ostend(?)rup i Toldbodgaten, vært i Chra siden foråret 1828

Barn døpt i Bragemes: Nikoline Andrea, f. 1838 18/11, Sundgaten - på Strømsø: Bernhard Julius, f. 1840 16/5, Petrine Gustava f. 1841 31/10, Peter Gustav f. 1843 6/3, alle på Grønland, Kaspar er fortsatt børssemakermester

Familien emigrerte i 1843 og kom med skipet *Johanna* til New York - i 1848 ble de farmere i Dane County, Wisconsin
Barn født i Wisconsin: Albert Henry f. 1845 20/4, Olaus Cornelius f. 1847 31/5 (Koshkonong), Charlotte E. f. 1849 17/5 (Jefferson), Catherine Caspara f. 1853 16/6, Henrietta A. f. 1858 15/12, Gregorius f. 1860

I folketellingen 1880 står de som farmere i Lake Mills, Jefferson, Wisconsin

Casper N. Krogh død 1883 26/3, *Catherine Krogh* 1886 2/12, begge i Deerfield, Dane County, Wisconsin

Cathrine Jonasdatter kom til Wisconsin (Dane County avmerket på kartet til høyre). Begge illustrasjoner: Wikipedia.

Christine Knutsdatter Uggeneie, 26 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Knut Olsen*, husmann - gift 1838 10/1 (OD) med *Lars Andersen*, 29 år, f. i *Romedal*, ungkar, skreddersvenn i byen, far: *Anders Larsen*, husmann

Christi, døpt 1811 26/5 i N:hov, foreldre: *Knut Olsen* og h. *Randi Knutsdatter*, husmannsfolk u. *Breivassli* i *Lunder*
Konf. 1826 24/9 i N:hov (Lu), tj. på *Rud*, gode kunnskaper, foreldrene husmannsfolk u. *Olde* (moren kalles *Anne*)
Innskr. 1824 11/12 i Chra (OD) fra N:hov, jf attest 1834 16/9, tj. hos kjøpmann *Frans Brulin* i *Storgaten*, vært i Chra siden høsten 1834

Barn døpt i Chra (OD): *Johan Christian* f. 1838 19/6, *Grubbegaten* - *Julie Randine* f. 1841 9/2 - *Lauritz Engelhardt* 1844 10/11, *Hammersborg* - *Olivia* 1849 5/8, *Akersgaten* ved *Prinsestallen* - *Lars* har tatt navnet *Mandahl*, og i 1841 kalles han skreddermester, men ellers skreddersvenn

Lars og *Christine Mandahl* bor både i 1865 og 1875 i *Rådhusgaten* 23, i 1865 sammen med de tre yngste barna - *Lars* kalles skredder i 1865 og skreddersvenn (!) i 1875

Eli Hansdatter, 40 år, f. i *Hole*, enke etter høker *Nils Nilsen Lund*, far: *Hans Andersen Byeie*, husmann - gift 1838 15/8 (OD) med *Ole Halvorsen*, 34 år, f. på *Eidsvoll*, ungkar, borger og skreddermester i byen, far: *Halvor Olsen*, skoleholder

Døpt 1798 18/2 i *Hole*, foreldre: *Hans Andersen* og h. *Guro*, husmannsfolk u. *By*

Bor 1801 hos foreldrene *Hans Andersen* (45) og *Guro Syversdatter* (39), husmannsfolk med jord u. *Gjesval*

Konf. 1814 2/10 i *Hole*, bor hos foreldrene på en husmannsplass u. *By*, kunnskap: *nogenledes*

Utskr. 1819 fra *Hole* til Chra, pike - utskr. 1829 30/6 fra Chra (Gm) til Chra (OD), jf attest 1819 23/2, tj. pike hos høker *Lund* i *Piperviken* - innskr. 1829 i Chra (OD) fra Chra (Gm), tj. pike hos marketenter *Lund* i *Piperviken*, vært i Chra siden foråret 1827

Gift første gang 1829 11/12 (OD) med *Nils Nilsen Lund*, 62 år, f. i *Nord-Aurdal*, enkemann, borger, marketenter i byen, far: *Nils Helgesen*, gårdmann - ingen barn

Gunhild Iversdatter Aurdal, 29 år, f. i *Norderhov*, pike, tj. hos *Falck*, far: *Iver Gulbrandsen*, arbeidsmann - gift 1840 29/4 (OD) med *Christoffer Olsen*, 23 år, f. i *Stokke*, ungkar, smedsvenn nr 37 av fyr- og håndverkerkompaniet, bor på *Holmen*, far: *Ole Johannessen*, fraktemann

Døpt 1811 28/4 i N:hov, foreldre: *Iver Gulbrandsen* og h. *Randi Hansdatter Aurdal* i *Åsbygda*, *Haug*

Konf. 1825 2/10 i N:hov (Hg), bor hos foreldrene som er gårdmannsfolk på *Skaug*, gode kunnskaper

Utskr. fra N:hov til Chra etter att. 1827 14/2, døpt 1811 28/4, tj. pike

Innskr. 1827 i Aker fra N:hov, døpt 1811 28/4 i *Haug*, konf. 1825 2/10 i N:hov, nå i *Bergfjerdningen*

Utskr. 1828 8/5 fra Aker til Chra, fra *Bergfjerdningen* - innskr. 1829 i Chra (OD) fra Aker, 18 år, f. i N:hov, tj. hos bruksfullmektig *Jeremiassens* fraskilte hustru i *Fjerdningen*, vært her siden 1829 9/10

Barn døpt i Chra (Gm): *Oline Christine* f. 1841 10/1, *Emilie Gustava* f. 1842 28/9, begge på *Holmen* - *Olavus* f. 1844 8/12, *Nordbygaten* - *Randine Marie* f. 1846 25/5, *Lakkegaten* - døpt i Aker: *Olaus* f. 1848 17/7, *Emilie* 1851 17/10, begge i *Nordbygaten* - *Christoffer* er i 1841-42 kleinsmedsvenn ved arsenalet, i 1845 arméhåndverker nr 37, og i 1846 smedsvenn ved *Mynten*

Inger Henriksdatter, 26 år, f. i *Norderhov*, pike, tj. hos høker *Strøm*, far: *Henrik Andersen*, underoffiser - gift 1840 9/6 (OD) med *Ole Andersen Hellerud*, 33 år, f. i *Nittedal*, ungkar, skomakerarbeider i byen, far: *Anders Haraldsen*, husmann

Døpt 1814 20/2 i N:hov, mor: *Anne Gulbrandsdatter* ved *Hønefossen*, far: *Henrik Andersen Heieren*, fribataljons underoffiser av modumske kompani

Konf. 1831 2/10 i N:hov hs, bor på *Bråk*, kunnskap: måtelig, moren er ugift og bor på *Råeie*, faren kalles ungkar *Henrik Gulbrandsen* på *Bragernes*

Barn før ekteskapet med *Ole Andersen Hellerud*: *Hans Anton* f. 1838 20/4 i Chra (Rh)

Barn døpt i Chra (OD): *Karl August* f. 1840 8/8, *Fjerdningen* - *Karoline Amalie* f. 1842 22/10 - *Antonette Emilie*

f. 1845 5/1, *Maren Olava* f. 1847 20/6, *Berte Lovisa* f. 1850 21/1, *Johan Martin* f. 1852 5/5, alle i *Fjerdningen* - *Ole* kalles i 1845 skomakerfrimester og i 1847 dagleier, ellers skomaker(arbeider)

Ole Andersen Hellerud død 22/5 1859 av hjernebetennelse, *Store Vognmannsgate* 26 (OD), skomakerarbeider, etterlater seg enke og fire umyndige barn

Inger Henriksen bor i 1865 i Chra, *Hågangen* 1, sammen med barna *Karl* og *Lovise* - i 1875 bor hun (*Inger Hellerud*) i *Hausmannsgt* 14 og forsørges av sønnen *Karl August*, murersvenn - i 1885 losjerer hun i *Arbeidergaten* 1 hos sønnen

Larine Jakobsdatter Langebru, 28 år, f. i *Hole* (!), pike, tj. hos professor *Rasmussen*, far: *Jakob Langebru*, gårdbruker - gift 1839 18/10 (OD) med *Søren Christensen*, 26 år, f. i *Vestre Bærum*, ungkar, gårdbruker, bosatt i *Vestre Bærum*, far: *Christen Sørensen Ringi*, gårdbruker

Døpt 1811 3/6 i *Asker*, foreldre: *Jakob Jansen* og h. *Massi Hansdatter Rognlia*

Konf. 1827 30/9 i *Hole*, bor hos foreldrene på *Langebru*, kunnskap: god

Innskr. 1833 i Chra (OD) fra *Hole*, f. i *Hole*, tj. pike hos professor og Zahlkasserer *Rasmussen* i *Kirkegaten*, att. 1833 21/5, vært i Chra siden høsten 1832

Barn døpt i Asker: Christen f. 1840 2/9, Johan f. 1842 24/7, Martin f. 1844 15/12, Jonette Marie f. 1846 20/12, Bernhard f. 1849 22/9, alle i Tanum kirke, de er gårdmannsfolk på Ringi i Vestre Bærum
Gårdbruker Søren Christensen Ringi død 1865 10/3 av delirium i Vestre Bærum
Larine Jakobsdatter bor i 1865 på Ringi, bestyrer sønnen Johans husholdning - i 1891 har hun livøre på Ringi nedre
Laurine Ringi død 1894 13/4 i Vestre Bærum av alderdomssvakhet, føderådsenke, etterlater seg fire sønner og en datter

Marie Ellefsdatter, 35 år, f. i *Norderhov*, pike, far: *Ellef Stiksrudeie*, husmann - gift 1840 25/11 (OD) med Carl Christian Delphin, 27 år, f. i Aker, ungkar, bakersvenn, bor hos og arbeider for baker Berg i Møllergaten, far: Andreas Delphin, høker

Døpt 1805 17/11 i N:hov, foreldre: Ellef Olsen og h. Kari Pedersdatter, husmannsfolk på Stiksrud i Åsbygda, Haug
Konf. 1821 14/10 i N:hov hs, bor på Knestang, gode kunnskaper og god oppførsel, moren er enke og bor på en plass under Knestang

Utskr. fra N:hov til Chra etter att. 1826 17/7, tj.pike - innskr. 1828 i Chra (OD) fra N:hov, tj. hos marketenter Andersens enke i Grensen, vært her siden foråret 1823

Barn: Karl Emil Alfred f. 1841 6/9 i Chra (Gm), Festningen, rode 2, der faren er gevaldiger nr 16 - Paul Christoffer Hjalmar f. 1845 3/4, Leret (OD) - Fritjof Ludvig Brede f. 1849 7/4, Holmen (OD)

Carl Christian og Marie Delphin bor 1865 i Munkedamsveien 44, Chra, sammen med to av sønnene - han er bakersvenn
Marie Delphin død 1896 6/10, enke, f. i N:hov, Helgesens gt 12 (Paulus), begraves for fattigkassens regning

Marie Eriksdatter Holt, gift 1838 17/4 (Gm) med **Johannes Halvorsen**, se der

Marie Torersdatter, døpt 1811 5/5 i *Norderhov*, konf. 1825 20/10 ds, pike, far: *Torer Olsen* - gift 1838 12/9 (OH/lysn. Aker) med Christoffer Hansen, døpt 1815 26/2 i Jevnaker, konf. 1832 23/9 ds, ungkar, skomakerarbeider, far: Hans Christoffersen - begge bor på Mangelberg

Døpt 1811 5/5 i N:hov, foreldre: Tore Olsen og h. Anne Pedersdatter Viul i Haug

Konf. 1825 2/10 i N:hov hs, bor hos foreldrene som er husmannsfolk ved Viul, måtelige kunnskaper

Utskr. 1826 fra N:hov til Aker - innskr. 1829 i Chra (OD), fra N:hov, tj. hos justisvaktmester Berger i Møllergaten, att. 1829 22/7, vært i Chra siden foråret 1826 - utskr. 1837 fra Chra (OD) til Aker, flyttet høsten 1835

Marte Ellingsdatter, 31 år, f. i *Norderhov*, pike, tj. hos fru Moss, far: *Elling Christoffersen Hjelmmerud*, gårdmann - gift 1840 6/11 (OD) med Peter Christian Hansen, 24 år, f. i Lier, ungkar, malersvenn, bor hos Andersen på Hammersborg, far: Hans Nilsen, ungkar og tjenestekar

Døpt 1809 8/10 i N:hov, foreldre: Elling Christoffersen og h. Anne Dorte Kolbjørnsdatter, gårdmannsfolk på Hjelmmerud i Ytre Soknedalen

Konf. 1826 24/9 i N:hov (Lu), bor på Hjelmmerud, meget gode kunnskaper, foreldrene gårdmannsfolk på *Skotland ell: Hjelmmerud*

Olea Andersdatter Skamarken, døpt 1813 25/4 i *Hole*, konf. 1828 5/10 ds, pike, bor hos enken Berte Syversdatter på festningen, innfl. 1838 i menigheten, foreldre: *Anders Andersen Skamarken*, husmann, og h. *Kari Andersdatter* - gift 1838 14/6 (Gm) med Ole Johannessen Myrer, f. 1809 17/9 på gården Nordre Myrer i Eidsvoll, ungkar, jeger nr 14 av 1. kompani på festningen, foreldre: Johannes Jonsen Myrer, gårdmann, og h. Mari Davidsdatter

Døpt 1813 25/4 i Hole, foreldre: Anders Andersen og Kari Olsdatter, husmannsfolk u. Skamarken på Tyrstrand

Konf. 1828 5/10 i Hole, bor hos foreldrene på en plass u. Skamarken på Tyrstrand, kunnskap: måtelig

Utskr. til Chra, fra Hole, meldt 1837 28/8, bor på Skamarkeie - innskr. 1838 26/4 i Chra (Gm) fra Hole, jf attest 1838 12/3, tj.pike på festningen

Olea Henriksen, 55 år, f. i *Norderhov*, jomfru, far: *Henrik Larsen*, gårdbruker - gift 1837 12/1 (OD) med Alexander Gyth, 54 år, f. i Trondhjem, enkemann, borger og bakermester i byen, far: Peter Gyth, kjøpmann

Døpt 1781 11/2 i N:hov, foreldre: Henrik Larsen og h. Kirsti Gulsdatter, husmannsfolk u. Skollerud i Ytre Ådalen

Konf. 1797 23/4 i N:hov (Hg), bor på Skollerud - Utskr. fra N:hov til Chra etter att. 1814 15/12, tj.pike

Kart over Christiania 1873. Jacob Nicolai Wilse (Bernoulli). Kilde: X-kart.no

Gårds- og plassnavn på ringerikinger i Christiania

Alme (Hg), se Anders Helgesen
Aurdal (Hg), se Gunhild Iversdatter
Averøyeie (Ho), se Johannes Halvorsen
Berg (Ho), se Oline Knutsdatter
Byeie (Ho), se Eli Hansdatter
Elvika (Nh), se Mikkel Jensen
Frognøya (Ho), se Johannes Nikolaisen Frøyshov
Frøyshov (Ho), se Hans Christiansen
Frøyshov (Ho), se Johannes Nikolaisen
Gagnum (Nh), se Anders Jensen
Grefsrudeie (Tyr), se Klemet Andersen Pjåkerud
Hjelmerud (Nh), se Marte Ellingsdatter
Holt (Nh), se Marie Eriksdatter
Kvernbergsund (Nh), se Christoffer Gulbrandsen
Langebru (Ho), se Larine Jakobsdatter
Libakke (Ho), se Nils Olsen
Løkeneie (Hg), se Arne Gundersen
Moe (Ho), se Lars Andersen
Nærstad (Hg), se Christoffer Olsen
Nøkleby (Nh), se Halvor Pedersen

Pjåkerud (Tyr), se Klemet Andersen
Rønningen (Nh), se Jon Pedersen
Seter (Nh), se Gulbrand Christensen
Skamarkeneie (Tyr), se Olea Andersdatter
Skollerudeie (Nh), se Olea Henriksen
Skotland (Nh), se Marte Ellingsdatter
Sonerud (Ho), se Peder Hansen
Stein (Ho), se Lars Andersen
Stiksruideie (Hg), se Marie Ellefsdatter
Strande (Åd), se Peder Nilsen
Stryta (Tyr), se Klemet Andersen Pjåkerud
Tanberg (Nh), se Christoffer Gulbrandsen
Toresplassen (Ho), se Anne Pedersdatter
Uggeneie (Lun), se Christine Knutsdatter
Utvika (Ho), se Jørgen Pedersen
Vakereie (Nh), se Lars Pedersen
Vesterneie (Nh), se Erik Hansen
Østbyeie (Nh), se Christian Nilsen
Åsterud (Tyr), se Andreas Ellingsen

Arbeider-Foreningernes Blad.

For Arbeidsmandens Oplysning og bedre Fremtid.

No. 3

Løverdag den 19de Januar 1850.

2^{den} Aarg.s 1. Kvrt.

Bekjendtgjørelser.

Øvre Aadalens Forening pr. Ringerige er forøget med 12 nye Medlemmer og tæller 150.

I Hedalen, Annex til søndre Ourdal i Valdres, stiftedes af Overformanden for øvre Aadalens Forening den 1ste Januar 1850 en Forening af 9 Medlemmer, der i Indtrædelsespenge erlagde 9 s.

Jeg maa herved anmode Medlemmerne af Hønefos Forening at møde Søndag den 20de Januar Kl. 3 Eftermiddag ved en Forsamling, hvorved jeg, efter Opfordring, agter at holde et Foredrag. De, der staa til Rest med Skillingskontingent, anmodes om ved samme Leilighed at betale samme.

Da jeg har hørt, at det gaar noget lunkent til i Totens og øvre Lands Foreninger, maa jeg herved opfordre disse Foreningers Medlemmer om snart at holde Samlinger, og spesielt opfordres Einestrandens Forening paa Toten til at holde Forsamling Søndag den 3die Februar Kl. 3 Eftermiddag for at foretage Valg paa Formænd og Revisorer og betale Skillingskontingent.

Hønefos den 13de Januar 1850.

H. Knudsen.

Udgivet af **Marc. Thrane** i Drammen.
Trykt hos O. Steen.

Merknad: H. Knudsen, som har undertegnet brevet, er selvsagt hattemaker Halsten Knudsen.

Jørgen Olsen Rytterager på Storøya og hans slekt - et tillegg

I forrige nummer av Hringariki trykte vi Jørgen Olsen Rytteragers *Familie-Endringer*, nedtegnet i begynnelsen av 1870-årene. Dessverre falt et vedlegg ut, et konsentrert utarbeidet av redaksjonen for å gi en systematisk oversikt over forfatterens slekt.

Jørgen Olsen Rytterager drev i flere år gården Storøya, men det gikk ut for ham, og i 1872 flyttet han til Modum og ble stasjonsmester på Snarum. Nesten alle de andre i slekten valgte å

holde seg innenfor Holes grenser, noe som gjør det naturlig å henvise til de relativt ferske bygdebøkene for Hole (*H4:391 viser til bygdebok 4, side 391*). For enkelte personer er det påført dødsår som ikke er funnet under arbeidet med bygdebøkene.

Av praktiske grunner er det i nedenstående oversikt bare medtatt barn som vokste opp - det er da også disse som Jørgen Rytterager omtaler i sine erindringer.

Farfar og farmor:

Jørgen Olsen By (1737-1815), g. Joran Andersdatter Hungerholt (1746-1829)

Barn:

Maria Jørgensdatter (1766-1833), g. Cornelius Davidsen Bønsnes (1763-1847) - H4:391-92

Jørgen Corneliussen Bønsnes (1789-1866) - H4:410-11

David Corneliussen (1791-1818), ugift

Nils Corneliussen (1794-1867), ugift og døvtum

Johannes Corneliussen Bønsnes (1798-1866), snekker, Knive i Skoger

Dortea Corneliussdatter (f. 1800), n. 1865, g. Nils Christensen Svenskerud - H4:784-85

Anders Corneliussen Bønsnes (f. 1811) - H4:392

Ragnhild Jørgensdatter (1768-1855), g1 Peder Eriksen Utvika (1759-1812), g2 Peder Andersen Utvika

Gunhild Pedersdatter (1792-1866), g. Ole Jonsen Jonsrud, Lommedalen \ (ca 1788-1866) - H5:374-75

Erik Pedersen Sørbråten/Berget (1794-1849) - H5:331

Jørgen Pedersen (1807-1890), hotelleier i Kristiania - se artikkelen «Ringerike viet i Christiania»

Anders Jørgensen Lårvika (1771-1807), g1 Anne Jensdatter (1763-1803), g2 Anne Jonsdatter (1778-1854)

Ragnhild Andersdatter (1799-1875), g. Lars Olsen Frøyhov - H3:134-35

\ - H5:59-60

Jonas Andersen (1806-1869), husmann under Røyseng i Norderhov

Anne Andersdatter (1808-1839), ugift

Ole Jørgensen Rytterager (1776-1842), g. Gunnor Iversdatter Løken (1780-1873) - H1:266-270, 308-310

Jørgen Olsen Rytterager (1809-1899) - H1:270-72

Johannes Olsen Rytterager (1816-1903) - H1:310-14

Ivar Olsen Rytterager (1818-1898), kgl. fullm. i Revisjonsdepartementet - H1:272-74

Anne Jørgine Rytterager (1820-1905), g. Gulbrand Iversen Bjerke, bokholder ved Bærum Verk

Christoffer Olsen Rytterager (1822-1890), til Øvre Borgen - H1:366-67

Marte Jørgensdatter (f. 1779), g1 Ole Svendsen (ca 1769-1836) i Sundvollen/Nes, g2 Christian Jørgensen Rud (f. ca 1784) - H5:457, H2:529

Nils Jørgensen Hungerholt (1781-1862), g. Marte Andersdatter Rud (1789-1820) - H2:278-79

Marie Nilsdatter (1812-1887), g. Torsten Gjorud på Nedre Egge, Ask - se Lagesen III:82-83

Jørgen Nilsen Hungerholt (1814-1901) - H2:279-280

Anne Nilsdatter (f. 1818)

Jørgine Nilsdatter (f. 1820), trolig død 1860

Anne Jørgensdatter (1784-1869), g. Josva Guttormsen Nes (1782-1863) - H5:456-57. Josva Nes var sønnesønns sønn av den kjente bygdekunstneren Halvor Tordsen Fane («Fanden») fra Ski, som opprinnelig var fra Lier - se Thorleif Solbergs artikkel «De døpte sine barn med bibelske navn», Hringariki 2/1993.

Guttorm Josvasen Nes (1806-1875) - H5:472-73

Ingeborg Josvasdatter (f. 1809), n. 1865, g. Anders Andersen Bjørnstad/Averøya - H2:120

Ole Josvasen Nes (1812-1866) - H5:458-59

Jørgen Josvasen Nes (1814-1858) - H5:467-68

Anders Josvasen (1817-1861), bryggerimester på Hamar

Iver Josvasen Næs (1822-1883), fanejunker i Kristiania

Kart over Storøya fra rundt 1830. Statens Kartverk.

Morfar og mormor:

Iver Iversen Løken (1754-1841), g. **Anne Gulbrandsdatter Onsaker** (f. 1755) - H1:403

Barn:

Gunnor Iversdatter Løken (1780-1873), g. Ole Jørgensen Rytterager (1776-1842) - H1:266-270. 308-310

Iver Iversen Løken d. y (1784-1853), g. Anne Marie Larsdatter Libakke (1790-1852) - H1:408

Lars Iversen Løken (f. 1825), bosatt 1885 i Bergen som portner - H1:408

Ragnhild Iversdatter (1788-1867), g. Engebret Pedersen Gjesval (1770-1846) - H1:81-82

Peder Engebretsen Gjesval (1809-1884) - H1:81-83

Marte Engebretsdatter (1812-1895), g1 Hans Andersen Hårum, g2 Ole Alfson Hårum - H2:310-11

Anne Engebretsdatter (1817-1895), g. Ole Thorsen Kroksundødegården - H1:168

Iver Engebretsen (1820-1888), til Herøya og Øverjordet - H2:375, H1:173

Ole Engebretsen Gjesval (1826-1913) - H1:88-90

Kari Iversdatter (1794-1868), g. Anders Andersen Rud (1785-1865) - H2:665

Anne Marie Andersdatter (1813-1885), g. Engebret Nilsen Veien i Norderhov - H1:127, Lagesen III:468

Anders Andersen (1817-1846)

Iver Andersen (1822-1841), død i Christiania

Martin Andersen Rud (1824-1906) - H2:665-66

Lise Andersdatter (f. 1827), g. Johannes Olsen Gjesval/Onsaker - H1:128, H3:333-34

Ole Andersen Hørte nordre (1833-1899) i Lier - se Lier bygdebok (digitalisert)

Den Norske Kiasstidende

23. mars 1826

De mange og vidtstrakte Grene af vor Indsø tilkommer unegtelig en stor Deel af den Ros, man ofte tillægger vor Egn. Ei alene berige de vore Udsigter med skønne Afvexlinger, naar Sommeren pryder de Øer og Halvøer, som deres Vande omslynge, men, i den ægte Norske Vinter, afgive de og et rigt og behageligt Udbytte for det selskabelige Liv, da deres vide Iisflader indbyde til raske Kanefarter med de flyvende Travere, sammenlokke Venner til jevnlige Morskaber, og tillade den færdende Landmand at skuffe de omstaaende Klipper, hvis steile Veie denne, paa sin Iisfart, med de centnertunge Læs kan undvige. Men ved Siden af disse Behageligheder give og vore Fjorde undertiden heelt sørgelige Optrin, især naar en unorsk Vinter sammenfusker deres Iis; og dette Tilfælde have vi nu for Tiden i Særdeleshed at beklage, da det har frembragt følgende ulykkelige Tildragelser:

Den 7de Januar d. A. gik en Handelskarl, fra Rollougs Præstegjeld, ud paa Isen i Steensfjorden silde om Aftenen i et heftigt Snefog, og fandtes næste Morgen druknet i en Raag.*

Den 9de Februar reiste tre Personer med 2 Heste over Isen i den nordvestre Kant af Holsfjorden, og, idet de kjørte omkaps, standsede den ene Hest pludselig ved en Raag, men den anden styrtede med fuld Fart lige i det aabne Vand. Af de to Personer, som vare paa Slæden, blev den Ene bjerget, men den Anden, tilligemed Hesten, blev død optagen den næste Dag. Denne var et skikkeligt ungt Menneske her fra Hole og sine gamle Forældres eneste Barn.

Den 10de Februar foer tvende Reisende, medhavende en Tjenestekarl, over Tyrifjorden om Aftenen i Mørket. De traf Vand paa Isen, hvorefter den Ene, bekendt med dette Tilfælde, formodede, at de vare i Nærheden af en Raag. En Anden af modsat Mening traadte uforsigtig ud i Vandet, og kom derved paa Glid paa den mod en Aabning hældende og speilglatte Iis og foer lige paa Dybet. Han blev reddet, men har kun sin Færdighed i at svømme og sine Medreisendes dristige Anstrengelser at takke for sit Liv.

Den 11te Februar gik en Huusmand fra Hole paa Skøiter over Holsfjorden, og trak en Tønde Potatos paa en stærkt jernbeslagen Arbeidslæde, som han havde fastgjort ved et Baand om

Livet. Man fandt næste Dag hans Hat ved en Raag. Sandsynligt har Slæden hindret ham i at benytte Skøiteløberens lette Vendinger til sin Redning, drevet ham med sin Fart mot Aabningen og trukket ham ned i Dybet. Man har for-gjæves eftersøgt ham paa de 80 til 90 Favne Vand. Han efterlader gamle Forældre, Kone og et Barn.

Den 19de Februar vilde tvende Bønder fra Oplandene tage Veien over Tyrifjorden fra Storelvens Udløb. Ubekjendte med Stedet, bleve de mislede af Qviste, som vare nedsatte i Isen til Brug ved Fiskerie, hvilke de antog for Veimærker, kom derved fornær Elvens Munding, hvor Isen stedse er svag, og deres Heste med Læs, som bestod af Potaske, sank. De undgik selv, men mistede en kostbar Hest og led Tab paa deres Varer,

Den 3die Marts, silde om Aftenen, begave to unge Drengene sig ud paa Isen i Steensfjorden med tvende Heste. En aldrende Mand, siddende ved sin Arme, hørte paa samme Tid et Skrig, hvori han syntes at gjenkjende sin Søns Stemme, anede en Ulykke og ilede til Hjælp, men fandt i Mørket kun sin Hest svømmende i en Raag. Begge de ulykkelige Ynglinger bleve først den næste Dag, tilligemed den ene Hest, fundne døde i Vandet. Manden, som havde hørt Skriget, maa nu begræde Tabet af sin eneste Søn.

Den 5te Mars kjørte en Mand fra Søndre-Ourdal ned i Isen i Nærheden af Storelvens Udløb i Tyrifjorden. Hans Hest og Læs blev bjerget, men Manden selv omkom, og hans Lig er hidindtil for-gjæves eftersøgt i Dybet.

Trods disse Ulykker og de sidste Ugers milde Veir er her endnu megen Færdsel paa Isen. Gid dog Nøkken for-gjæves maae vente flere Offere under sit skuffende Crystaltag! og gid de sørgelige Redactioner af den misbrugte Lov fra 1ste Juli 1816 maatte evig forsvinde!

* Raag, i Almuesproget Raak eller Rouk, ere Aabninger, som ofte pludselig fremkomme selv i den tykkeste Iis, formeentlig ved Udbrud af den neder-under sammenpressede Luft, og fornemmelig naar Isen er længe ubedækket med Sne. De ere særdeles almindelige paa disse Fjorde, og udsætte stedse de Reisende for megen Fare, især i Mørket.

Fra bokhyllene

Vasdrag og Skovmarker

Indvaanerne af det skønne, nu snart europæisk berømte, Ringerige, hvortil jeg lagde min Vei, have ophørt at gjøre naive Spørgsmaal; de lade den Reisende selv spørge og Svaret er da som oftest paa rede Haand, men denne gjensidige Forstaaelse, der i rum Tid er ligesom indøvet, gjelder i Almindelighed kun til Hønenfossen, der pleier at være Grændsen for de Skuelystnes Tog i Ringerige. Udover dette Punkt begynde stillere Sideveie, farbare Elvedrag og overskyggede Fjeldstier, der lede ind i alvorlige Skovtrakter og Sæteregne, hvorom Folket i den tætbebyggede Dalvidde kun har ringe Kundskab, og hvortil intet Ry kalder den Fremmede, der enten standser sin Udfart ved det skummende Fossefald, eller drager videre paa Hovedveiene mod et fjernere Reisemaal.

Engang, for en god Del Aar siden, blev der dog midt i Krogkleven forelagt mig Spørgsmaal, som der ere udsædvanlige. Jeg var da paa en Reise fra Bergen til Christiania og saae dette Fjeldpas for første Gang. Medens mit Reiseselskab rastede paa Klevstuen, gik jeg et Stykke nedad i Følge med Skydsgutten, der førte en løs Hest ved Grimen. En Valdersbonde, som hvilede i Veikanten, hilsede mig med God Kveld, og spurgte: "Hvad Kar er du? Skal du ride eller kjøre, vil du frem i Landeveien eller vil du tilskovs?"

Dengang havde jeg intet Valg, da jeg stundede til Byen; men saa ofte jeg senere har be-

søgt Kleven og det skønne Land, hvortil den giver Adgang, har jeg ogsaa for mig selv maattet gjentage hint Spørgsmaal: vil du tilskovs? Allerede paa Dronningens Udsigt, hvor dog Synet af den dyrkede Engs Vidde og skjøntformede, rigtvexlende Grunde er saa meget tiltalende, har Landskabets fjerne Skovbrem under de blaanende Bjerge vinket mig, og atter fremkaldt Indtrykket af de tæt bevoxede Moer og duftende Granealleer, der lede frem til Kleven. Men end stærkere har jeg følt dette Vink paa Tandbergmoen, hvor Øiet i en Afstand, der kun synes ringe, dvæler ved de mægtige, ligesom vidt henskriddende Skovfelter, hvis Indre er saa ganske skjult for det overskuende Blik.

Endelig har ogsaa Hønenfossen, skjønt paa en anden Maade, vakt min Skovlængsel. Denne Forsamling af Vandfald skuffer maaske de fleste Reisendes Forventning, efterdi saa mange af dens Styrtinger ere tagne i Brug af Industrien, der overbygger dem, indleder dem i Rønder og belæsser dem med Tømmerstokke. Men ved hele denne Bedrift og især ved de vældige Stammer, der fare afsted i Vandløbet og dukke i Skumdybene, hendrages Tanken til det dunkle Skovland, hvor Elven finder sin Vei i Granernes Tykning, og blander sin Brusen med Øxe-klangen og med Drønet af de faldende Træer, som den snart langsomt, snart ilende bortfører.

Uddrag fra boken *Reisebilleder og Digte* av Johan Sebastian Welhaven, s. 2-4. Chr. Tønsbergs Forlag (1851). Boken er lagt ut på Nasjonalbibliotekets nettsider.

Merknader (se motstående side)

I kirkeboken vinteren 1826 for Hole finner vi følgende dødsfall ved drukning:

1826 7/1 død, 15/1 bgr

Herbrand Knuds: WamsEy: af Rolloug Præstegld, Handelskarl, 28 aar, druknet i Isen paa Steensfiorden

1826 9/2 død, 26/2 bgr

Ole Gulbrands: Opsahl-Ej., HusmandsSøn, 32 Aar, Druknet paa Holsfjorden

1826 3/3 død, 12/3 bgr

Anders Halvors: GiesvoldEj., Hmssøn, 18 Aar, Druknet i Krogsund

1826 3/3 død, 14/3 bgr

Anders Nilsen Øverjordet (d: Krogsundödegaard), GrdmandsSøn, 18 Aar, druknet same gang som ovenanførte

1826 1/4 død, 8/4 bgr

Gulbrand Andersen Nakkerud, Ungkarl, Gaarm:Søn, 20 Aar, Druknet paa Tyrifiorden

Minner fra Holleia

Bli med Karl Trinterud og meg! Vi skal til Godtfred og Mathilde Skaug på Skaugsetra med dyr. Tar Seterveien forbi Kvernvollen og oppover i Pjåkerudmarka. Hviler oss litt ved Hvileberget, en naturlig sitteplass, nærmest en sofa i fjellet.

av Arvid Kjølstad

Videre innover marka passerer vi Puttedal, som har sitt navn etter Kausrudputten. Kommer så bratta opp til Grytingsvollhøgda, og så nedover mot Mærrafua - et stygt navn som er uenevnelig. Straks nedenfor er et sted på østsiden av veien, kalt Kastet. Sagnet sier at ei lita jente ble tatt av bjørn her. Og for å sikre seg mot bjørn eller andre ulykker, skulle det hjelpe å kaste på en kvist etter stein. Veien videre går over Korset. Korset, vel fordi veien vestover tar av her. Det ligger en stor stein bortpå flata, den har navnet Mjølneragnhild. Jeg mener å ha hørt sagnet, men det er glemt.

Før vi kommer til Fiskestua skremmer vi opp ei røy med kyllinger. Jeg tar en kylling og vil ta med hjem, til høna hjemme som har kyllinger. Men det ville ikke røya, hun kom og slo meg om ørene med vingene, så jeg måtte slippe kyllingen.

Fra Fiskestua går vi langs Mollikmyr, opp på Vintermyra - krysser den nåværende bilveien - og bortover til Halvorsbønn. Her drev antagelig en Halvor med kullbrenning i gammel tid. Graver du litt i jorden på rett sted, finner du kullrester den dag i dag.

Nå er ikke turen til Gamle-Skaug lang. Her er ennå rester av gammel bebyggelse og dyrket mark, med merker etter plogfårer. Nedenunder ligger Skogstjern med Øvre Skaug i nord. Her leverer vi dyrene og får oss en god hvil.

På veien ned igjen tok vi av ved Mærrafua - syd om Grytingsvollen, over Raumyr og Trulserberget, ned Steinbakka til Ullermoen, hvor vi tok Slettnaveien. Der hvor veien krysser Søljedalen som går innover mot Måsamy, er ei god ile eller oppkomme med deilig kaldt vann, og det benyttet vi oss av.

Sydover Kausrudmarka og inn på veien ved Bråten bro. Vel hjemme på Smedsrud var tittolvåringene temmelig slitne og mjo i beina etter en tur på cirka to mil.

På hesteleit

Noen år senere var jeg sammen med Alfred Hansen Skaug på hesteleit. Vi gikk fra Skaug over Lyhaug til Tysklandsgruva, som ligger på nordsida av Sandtjernsbekken. Videre nordover Gruveåsen til den gamle smia som ble brukt under gruvedriften i Langdal. Bratt ned til Langdalstjern, og så ut Langdal fram til Skaug hvor vi tar til høyre mot Puttåsen, med Putten og Damtjern i skyggen av Nordre Klomshue. Ut mot Ormetjern går Styggdal med Storbråtakollen på framsida mot Skogstjern. Må ikke glemme Ormetjernskastet, Ormetjernsmoen, Govletjernsbråtan, Govletjern, Govletjernsrenna, Setertjern, Hovinsetra med Seteråsen i nord. Her slutter resultatløse hesteleiten, og turen videre går luftveien i tankeflukt.

Fra Setra ser vi mot sydvest Middagshaugen og Kalvehaugen. På nordsiden her går den gamle seterveien opp Lutevollbakka til Grosketjern, så ut Mauradalen ned til Langtjern og Langtjernsstua. I dalen mellom Kalvehaugen og Middagshaugen har vi Bjønneklemma.

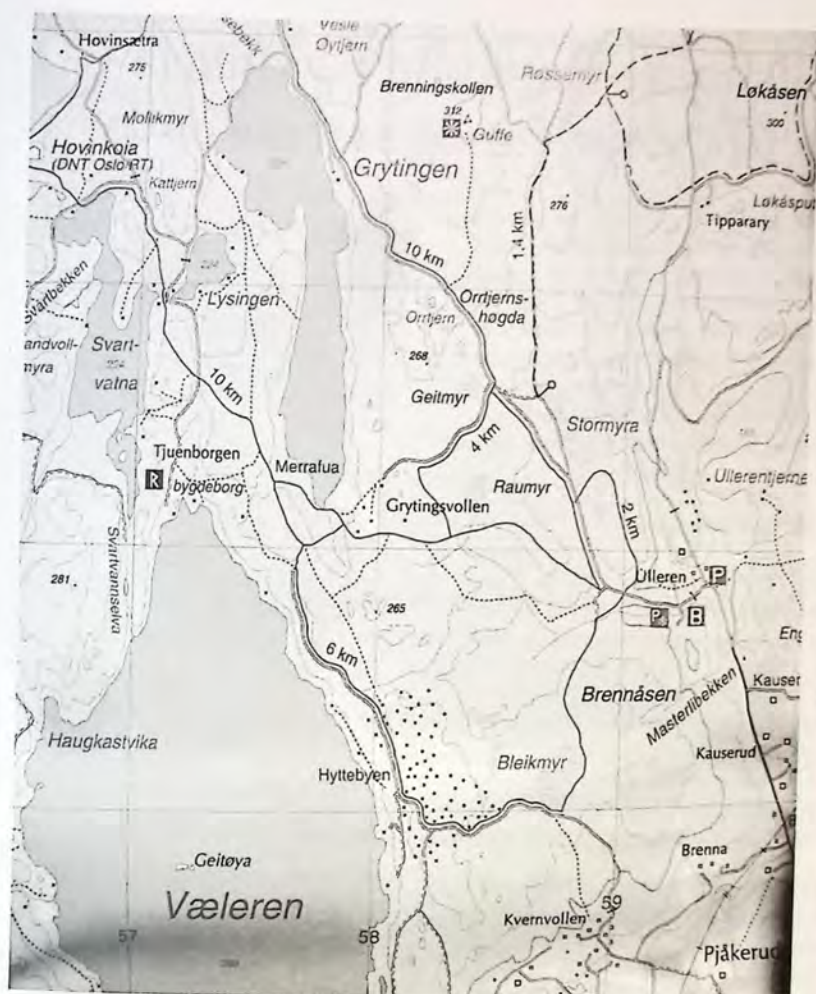
Nå går turen ned Sagbakken, hvor det i sin tid sto ei sag med vasshjul i Svartbekk, som renner ut i Svartvanna forbi Hoppopp, hvor Sandvollmyra går ned til Væleren og til Solbergsetertjern på nordsida. Over Fleskerenna med Svingom og Sniken. Videre forbi Kattetjern og Kattetjernshaugen fram til Lysingen og Øksehøgda ned til Smørmyr i nordenden av Væleren.

Sydover etter Svartvann har vi Svartvannbakken og Burevollelva, og til venstre for utløpet av Svartvannselva mot Væleren har vi Tyvenborgen. I nordenden av Grytingen kommer Oksebekk ned fra Øyetjern, som har Grønnhøgda nord for seg, med møte av tre skogteiger i ett punkt. Nå er jeg sliten og tar turen hjemover, forbi Vesleøyetjern opp på Brennevinskollen hvor Speiderhytta ligger, framover Brennene til Orretjern med Orretjernshøgda ned til Geitmyr og Stormyr, ned Stordalen til Ullermoen og hjem.

Takk for turen! Vi møtes senere på mer hjemlige trakter.

Mange år senere

Det har gått mange år, da jeg en dag tar meg en tur opp på Høgknarten og står ved tre borehull som ble brukt ved saluttering. Har lignende hull

Marka nord for Pjåkerud.

på sydsida av smia hjemme på gården. Her har vi utsikt mot syd, med Solbergåsen og Tjørumsåsen. Når sola går ned i Tjørumsåsen blir det fint vær i morra.

Videre Pjåkåsen, Taubaneåsen, Pipeåsen og Verkensåsen og over mot Bleikmyr. Blikket glir over Brennåsen inn mot Ullern, Stormyra, Røssmyr, Raggensnaret, Breienetsetra, Høgås, Finnemyr og Bjønnehøgda. I bakgrunnen ruver Lønndalsåsen, Sandtjernsåsen og Røysåsen. Fra Asksetra og sydover ligger Hjellesetra, Eggesetra, Veholtsetra og Hagasetra på rekke og rad.

Framme ved Skjærsvjenn ligger gamle ærverdige Skjærsvjennstua. Lengre fram Løkåsen med Løken og Tippary. Veien litt ned kommer vi

til Ullern med Ullerntjerna bortenfor. Ved nordre tjernet kommer Ullertjernbekken ned fra Ullertjerna. Her er også Jarnbergåsen og videre innover Skaverøsdalen mot Karusputten.

Østover har vi Åstjern, Stokktjern og Brattåsen. I syd Sarasåsen og Blakkhaugen. Ovenfor Gårud lå mølla til Ole Heieren. Lenger opp ved elva var det to husmannsplasser: Nordby og Langerud, videre Luserud, Engeren og Gampe-tjerna opp til Skjærsvjenn og Skjærsvjennmyra. I nordenden ligger Klumperud hvor veien går mot Åstjern og Asksetra, en vei nordover til Lerbergsetra og Hjelmerudsetra.

Det er sikkert mange flere navn, men nå får det være nok fra meg!

Arvid Kjølstad (1902-2000) var gårdbrukersønn på Smedsrud, Tyristrand. Minnene er skrevet ned i 1998.

Mjølne-Ragnhild på Holleia - fire steiner med samme navn

I 1840-årene var P. Chr. Asbjørnsen på jakt i Holleia sammen med kaptein Johan Gram på Ask og kjentmannen Per Sandaker. Langs sørsiden av Løndalsmyra, ikke langt fra Asksetra, passerte de en stor rullestein som Per kalte Mjølne-Ragnhild. Om dette skriver Asbjørnsen i "En tiurleik i Holleia", inntatt i *Norske Huldreeventyr* fra 1848. Fortellingen hadde allerede 8. september 1846 vært publisert i avisen *Den Constitutionelle*.

av Sten Høyendahl

I *Hringariki* 1/2016 trykte vi artikkelen "Langs Lerbergseterveien på Holleia i 1920-årene". Denne var basert på et lydbåndopptak fra 1995, der Jacob Torkil Lerberg (1919-1995) fortalte om sin barndoms turer til Lerbergsetra sammen med sin far, Thorvald Martinsen Lerberg. Her heter det at de kort før Aklangen kom til Bjørnerangel, en offerstein som de alltid måtte kaste en kvist eller kjepp opppå, og da var de sikret god rømme da de kom fram.

Ikke Bjørnerangel, men Mjølne-Ragnhild!

I ettertid har Nils Fransrud gjort oppmerksom på at denne steinen heter Mjølne-Ragnhild, ikke Bjørnerangel slik det kunne høres ut på lydbåndet (førsteleddet uttales *mjørne*). Vi finner da også navnet Mjølne-Ragnhild avmerket på Gule siders kart, litt øst for den nordre delen av Aklangen.

Ingeborg Motzfeldt Løchen var født i 1875 på Ask gård, og i boken "Somre og vintre på Ask" (1940) forteller hun fra sin barndom. De gikk da på fisketurer til Aklangen, og passet alltid på å kaste kvist på det hun kaller den lille offersteinen før vannet. Dette er utvilsomt samme stein som Jakob Torkil Lerberg mange år senere passerte, men Løchen nevner også at den store offersteinen lå like oppunder Asksetra. Denne kaller hun Mjølne-Ragnhild, og det er utvilsomt samme stein som Asbjørnsen hadde gått forbi noen årtier tidligere. Steinen ved Aklangen hadde følgelig ikke fått dette navnet i 1880- og 1890-årene, da Løchen vandret rundt i området.

P. Chr. Asbjørnsen på sine gamle dager.

Kilde: Oslo Museum, Byhistorisk samling.

Fotograf: Fredrik J. G. Klem, ca 1870-1880.

Lenger vest på Holleia

Men også lenger vest på Holleia har vi to store steiner ved navn Mjølne-Ragnhild. På kartet Holleia-Krokskogen, utgitt av Statens Kartverk, finner vi markert en stein med dette navnet litt ovenfor Finntoppen, et par kilometer vest for Veholt. Her er det skikkelig bratt i terrenget!

I tillegg kan folk i lokalmiljøet fortelle om en fjerde stein med dette særegne navnet på vestsiden av det langstrakte vannet Grytingen, litt lenger oppe i marka.. Denne ligger like ved stien midtveis ved vannet. Som guttunge gikk Arvid Kjølstad (født 1902) her, men i 1998 kunne han ikke lenger huske sagnet om hvordan steinen hadde fått navnet (se *Minner fra Holleia*, s. 68).

Jeg vil tro at den store steinen ved Asksetra er den som opprinnelig ble kalt Mjølne-Ragnhild, og så har navnet senere, mest sannsynlig rundt 1900, smittet over til steinen øst for Aklangen. Hvordan de to steinene lenger vest på Holleia har fått samme navn er mer usikkert,

»Did vil vi,« sagde jeg; »men siden Du tror det er bedre, kan vi først gaa lidt nordover.«

Vi gik et Stykke i den foreslaaede Retning forbi en uhyre stor Rullesten, som Per kaldte Mjølne-Ragnhild, langs den søndre Bred af Løndalsmyren. Men vi hørte ikke en Fugl spille. Per Sandaker undrede sig meget over, hvor de Alle vare blevne af, og kom endelig til den Slutning, at Slagsmaalet havde jaget dem bort eller gjort dem saa rædde, »at de ikke torde mukke.« Det begyndte at lyse af Dagen, da vi hørte et Knald langt nord-paa Sandtjærnsaasen, hvor Per fortalte, han og Kapteinen pleiede have Bjørn-Aate liggende, og hvorfra Manden ikke skulde have langt til sin Sæter og det Sted i Sognedalen, hvor han boede. En Stund efter hørte vi atter et Knald, der ligesom det forrige erklæredes for at være af Kapteinens Bøsse. Medens vi gik ud paa Myren til den betegnede Fure, hvorhen Per ikke fulgte med synderlig Lyst, gav han sin Ærgrelse over vor uheldige Jagt frisk Luft, idet han i afbrudte Sætninger smaasnakkede med sig selv: bare Krudspilde — nei, nei — Kapteinen det er Karl til Mand — han har een — kanske to — Sara-Anders var det inte — den Fillebøssen da — hm, det er anden Smæld i Kapteinens.«

»Trøst Dig, Per,« sagde jeg. »Kanske vi tør faa den, som er bedre end alle andre Fugle paa Legen.«

»I maa kunne rare Kunster I da,« sagde Per; »men han er for ful, og han er for haard, skal jeg sige.«

Da vi over den frosne Myr vare komne ud paa Bergknausen, tog jeg i Betragtning af det drøie Hold, hvorpaa Fuglen maatte fældes, hvis den efter vor sandsynlige Formodning slog ned i Furens Top, Haglene ud af min Bøsse og ladede med en Haglpatron i Staaltraadvire. Per saa paa dette, rystede paa Hovedet og udtrykte sin Mistillid med et:

Kaptein Johan Gram.
Kilde: Oslo Museum, Byhistorisk samling.
Ukjent fotograf, ca 1865.

men med årene har det sikkert oppstått misforståelser og forvekslinger inne på skogen. Noe av det samme finner vi igjen i gamle debatter om Midtskogsteinen på Krokskogen, som biskop Jens Nilssøn omtalte i 1594.

Hvem var Ragnhild?

Men hvordan er navnet Mjølne-Ragnhild oppstått? Man kunne tro at det har funnet sted en dramatisk hendelse inne på skogen som kan ha kostet en kvinne livet, ettersom steinene ved Asksetra og Aklangen omtales som offersteiner. Det at Asbjørnsen i 1846 bare nevner steinen ved Asksetra i forbifarten, likner avgjort

ikke ham. Vi skulle kjenne eventyrforfatteren dårlig om han ikke hadde gått hardt på kjentmannen Per Sandaker for å få vite mer, og da kan det tenkes at navnet er så gammelt at selv ikke Per visste noe sikkert om dets opphav. Kanskje stammer det fra første halvdel av 1700-tallet?

Flere har forbundet navnet med Mjølner, Tors hammer, men så gammelt er nok navnet neppe. Det kommer mer sannsynlig av *mølneri*, møller. Både i Skjærdalen og ved Hønefossen var det som kjent stor virksomhet fra midten av 1600-tallet med sager, kverner og møller. Kan Ragnhild ha vært tilknyttet dette miljøet?

Karen Lovise Lerberg på Nedre Veholt har fra gammelt av hørt at Mjølne-Ragnhild var en fattig kvinne som gikk rundt og tagg, og var blitt funnet død ved steinen vest for Veholt. Det er nettopp en slik hendelse som ville blitt husket i lang tid, og gjort at navnet fortsatt lever inne på skauen. De lokale dødsfallslistene er imidlertid sparsomme med detaljer, og en gjennomgåelse av disse vil neppe gi resultater.

Det går også andre forklaringer i lokalmiljøet om dette spesielle navnet. Om steinen ved Grytingen heter det at den ble brukt til å legge mjøl på, slik at mus og annet utøyr ikke skulle få tak i det. Eldre folk skal ha fortalt at ei Ragnhild var kokke på Skaug, og laget mat til folkene som hogg ved og tømmer for nikkilverket, og mjølsekken som de bar til Skaug brukte de da å legge oppå denne steinen. Mot dette kan innvendes at navnet Mjølne-Ragnhild utvilsomt er eldre enn selve nikkilverket. Og ellers kan man spørre seg: Dersom forklaringen er såpass triviell som dette, er det da sannsynlig at navnet ville ha spredt seg til flere steiner på Holleia?

Stor takk til de lokalkjente hjelperne Nils Fransrud og Vidar Roos, som har vist vei i ulendt terreng på Holleia. Nils Fransrud og Kaare Fleten har ellers bidratt med å innhente opplysninger fra eldre folk i lokalmiljøet.

Tredje omslagsside, øverst: Her gikk Asbjørnsen i 1840-årene! Mjølne-Ragnhild sør for Asksetra. Foran steinen: Sten Høyendahl og Nils Fransrud. Foto: Kari Telste.

Nederst: Steinen øst for Aklangen. Ved steinen: Sten Høyendahl. Foto: Kari Telste.

Omslagets bakside, øverst: Steinen vest for Veholt. Foran steinen: Vidar Roos og Nils Fransrud. Foto: Sten Høyendahl.
Nederst: Steinen ved Grytingen. Ved steinen: Kari Telste. Foto: Sten Høyendahl.

B

Avs.
Ringerike Slektshistorielag
v/ Nils Elsrud
Paasche Aasensvei. 26
3514 Hønefoss.